

ПЕТЪР ИСКРЕНОВ
АКО НЕ ТЕ ПОТЪРСЯТ ДО
УТРЕ

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

1

Всеки, който ни наблюдаваше издалече в този момент, би отбелязал: случайна среща, мъж на средна възраст (бърза за работа) и побеляла женица, навярно леля му (излиза на улицата само за да разходи пудела си и да напазарува). Отдавна не са се виждали. Племенникът обещава да я навести някоя вечер. Непременно ще пият чай, ще побъбрят...

Навярно така сме изглеждали отдалече, но както обичаше да казва моят началник, случаят не беше такъв... Мизерното пространство между мен и женицата просветляваше от напрежението, което излъчваха лицата ни, стиснатите ни устни, погледите, макар очите ни старателно да блуждаеха... Чудехме се накъде да гледаме. Измъкнали огромния брезентов вързоп от реката, момчетата вече го мъкнеха по стръмния скат към нас. Изстъргнах старателно калта от обувките си, женицата подръпваше конвулсивно каишката на пудела си, който я стрелкаше разтревожено с лъскавите си очета.

— Но това е ужасно! — не издържа тя, гласът ѝ отекна плачливо. Обърнех ли се, тя мигом щеше да хукне.

— Ужасно е — рекох, — но се случва.

— Върви си човек — продължи тя, махна към реката. — Върви си и нищо не знае...

— Човек обикновено не знае — прекъснах я, за да осуетя истерията, заскрежила ирисите ѝ. — Ако знаеше, едва ли щеше да е щастлив. А вие как успяхте да го видите? — усмихнах ѝ се приветливо. — Добре ли сте със зрението?

— Никак — рече женицата, — но всяка заран минавам оттука. Заради него — кимна към кученцето — газя тази кал... Всяко кътче ми е познато.

— Кътче? — погледнах я заинтересуван, прекалено умилително прозвучаха думите ѝ.

— Да, защо? — пламна женицата, сякаш я бяха спипали да върши нещо нередно, и забъбри в скоропоговорка: — Обичам да

гледам наоколо. Всяка тревичка... всяка живинка се е сгушила в топлото си гнезденце. Преживяла е зимата... Сега се надига...

— Не пописвате ли? — засмях се. — Признайте — все някога сте го правили...

— Моля! — настръхна тя.

Възклицанието ѝ ме предупреждаваше: „Внимавайте! Ако прекалявате...“

— Но защо? — вдигнах хрисимо рамене. — Това не ангажира никого. Никому не пречи. Разкази за природата... Есета, размисли... Просто ей така — за себе си. Празници на душата...

— Хм, празници! — намуси се презрително тя.

— Извинете! — рекох.

Неволно бях блъснал вратата, зад която старицата се спотайваше кой знае откога — уморена, напласена и самотна... Ненапразно се възхищаваше от тревичките — надяваше се да устои на зимата като тях, а ако може — и на старостта. Вече бях сигурен, че си води дневник: дебела луксозна тетрадка, ефектни, затрогващи изрази... Още днес ще опише преживяванията си край Перловската река. Тя така всеотдайно живее с миналото си, че посреща всеки прииждащ ден като спомен за нещо, вече случило се, познато в подробности. За да се спаси все пак от съмненията, тя завеждаше дните си в дневника като в инвентарна книга.

„Тези описания може и да дотрябват“ — помислих и се извърнах. Сградите насреща се провиждаха смътно през саждивата, подгизнала от влага вата на утринната мрачина. Из студените дипли на земята се въземаше вятър, кършеше сухите клони над нас. Поривите му пролъхваха влажния тежък въздух, насищаха го с уютна сънена миризма на гнили листа и дим. По разкопания булевард надигаха жълти гърбици безразборно нахвърляни купища глина. Шофьорите търсеха обиколни пътища към хотел „Плиска“.

Вече няколко месеца булдозерите се опитваха да подредят калния хаос наоколо. Бяхме обградили с въжета района между двата моста и безрезултатно го претърсвахме. Минувачите, свикнали напоследък със забраните по булеварда, заобикаляха въжетата, без да проявяват интерес към присъствието ни. Само подранилите работници, които уж се залисваха около печките във фургоните си, от време на време ни поглеждаха с недоумение: „Тия пък... какво се въртят

наоколо?“ Засега зрителите са малко, помислих си, но след час ще бъде такъв митинг...

Момчетата лъхтяха, изкачвайки се по разлигавения от влагата скат на реката. Тежкият брезентов вързоп ги прегъваше. Краищата на брезента се влачеха из калта. „Автомобилно чергило — отбелязах си. — Обикновено върху него изписват номера на колата... Ако е така — пей, сърце!“ Кой знае защо, много разчитах на този номер.

— Не е ли време да си вървя? — попита старицата, втренчила се неподвижно в момчетата.

— Почакайте — рекох и отново се опитах да се усмихна. Усетих лицето си като гипсирано, скулите ме боляха.

Старицата сви устни. Макар да бе примижала, очите ѝ изглеждаха ококорени. Необичайно розовата кожа на ръцете ѝ лъщеше като излъскана с пуцинг. Спомних си детишниярските ѝ изрази, склонността ѝ да разчленява думите, усилието ѝ да ги набива в съзнанието на събеседника с ненужни и нелогични ударения.

— Май сте отскоро в пенсия? — попитах.

— Да — тя ме погледна зачудена.

— Детска учителка? — втренчих се в очите ѝ.

— Да, да... — дръпна се панически женицата, гласът ѝ предрезгавя.

Можех да продължа „Фарингит? Лоши сънища? Самота? Размисли за небитието? Среднощни беседи с мъртвите?“ — и знаех какви ще бъдат отговорите, но трябваше да я щадя... Предстоеше ѝ сериозно изпитание.

Момчетата най-сетне измъкнаха вързоп и го поставиха пред нас. Не откъсвах очи от огромните маратонки, които стърчаха в единия му край. „С маратонки в тоя студ! — удивих се. — Това трябва да се запомни...“

— Не го разгръщайте! — примоли се старицата и отстъпи. — Недейте!

— Разбира се — рекох. — Сложно е, а отнема, и много време.

Кимнах, едно от момчетата сякаш само това беше чакало — приведе се и сръчно разряза брезента.

— Не! Не! — извика старицата, понечи да хукне, но аз я спрях.

Стоях зад гърба ѝ, стисках лекичко раменете ѝ, стараех се да прикрия учудването си. Пред нас лежеше огромен мъж. Красивото му

издължено лице бе запазено — никакви следи от удари, никакви отоци, кръвта се бе отляла спокойно под кожата му... Лявата ръка лежеше спокойно на гърдите, а дясната някак нервно бе изпъната край тялото му, сякаш се бе опитвал да разгърне чергилото.

— Не, не! — продължаваше да хлипа старицата и въртеше енергично глава.

— Познавате ли го? — попитах я, макар да знаех, че въпросът ми е излишен.

Тя се сгърчи в ръцете ми, стрелна ме с ужасени очи:

— От къде на къде? Никога не съм го виждала.

— Можете да си вървите — въздъхнах и се отместих.

Жената заотстъпва заднишком, като не откъсваше погледа си от мъртвия. Застанах пред нея така, че да закрия гледката от очите ѝ.

— Ужасно е, но се случва — казах и кимнах към момчетата. — А все някой трябва да върши и тази работа...

— Е, да, да... Така е — закима усърдно и някак услужливо старицата.

— Не мислете само, че сме свикнали — настоях. — С това — кимнах към мъртвия — не може да се свикне...

— Разбирам ви, разбирам... — клатеше глава тя и отстъпваше. — Извинявайте...

— За какво? — учудих се.

— Ами... — заекна тя, — ако съм ви затруднила... Нещо ако съм объркала.

— Напротив — рекох. — Помогнахте ни. Инак — посочих трупа — кой знае колко дни щеше да лежи долу...

Старицата сведе поглед. Около устните ѝ проигра конвулсивна гънка и в нея избухна яростно отрицание на похвалата ми. „Така може да се отрече всичко“ — помислих си.

— Съжалявам! — казах. — Съжалявам, че тъкмо на вас се случи...

Тя вдигна рамене — „Какво да се прави?“ — и за първи път ме погледна в очите. Насърчаваше ме, молеше ме да продължа. Сега тя наистина се нуждаеше от думи, от много думи, от милост и утешения. Първоначалното ѝ изтръпване бе преминало, настъпваше жестокият гнет на размислите. Екзалтираната настойчивост в гледците ѝ ме стъписа.

— Благодаря ви още веднъж! — поклоних ѝ се сковано.

— Ако пак ви дотрябвам — рече старицата, — не идвайте у дома. Пратете призовка...

— Едва ли ще се наложи — рекох, искаше ми се да добавя „Живейте спокойно!“, ала старицата се обърна и заситни към моста.

Стенанието прозвуча толкова приглушено и издалеко, че си помислих: „Дали не сънувам?“ Мракът го повтори отново откъм леглото на сина ми. Станах и запалих лампата. Момчето примижа срещу светлината с побеляло, променено лице:

— Боли! — сочеше дясната страна на корема си. — Ето тука...

— Какво вечеря? — наведох се над него.

— Сирене и чай — изстена момчето.

„Сигурно е апандисит“ — помислих си.

— Няма страшно — казах. — Ставай.

Поръчах по телефона такси, облякох се, помогнах и на сина ми да се облече и зачакахме.

— Как те боли, на напъни ли? — попитах го. — Болката пулсира ли?

Синът ми се намуси. Очакваше от мене помощ, а аз му дотягах с въпроси. Усмяхнах се:

— Виж какво... Вече си голям. Ако стане нужда — лягаш на масата и никакви сцени.

— Каква маса? — стрелна ме изпод вежди.

— Как каква, операционна — вдигнах рамене. — По-безобидно е от операция на сливици, но трябва да се направи веднага...

Към два часа бяхме в „Пирогов“. Коридорите на детското отделение, из които денем не можеш да се разминеш от хора, сега пустееха под мъждивата светлина на лампите. Почуках на дежурния кабинет. Никой не отговори. Вътре светеше. Отново почуках и отворих вратата. Зад бюрото седеше млад, рано оплешивял лекар. На кушетката срещу него се бе отпуснала сестрата. Говореха си. Изгледаха ме смаяни: навярно не чакаха някой да ги тревожи по това време. Помислих си: „Дали пък не сбърках вратата?“

— Боли го коремът — кимнах към момчето и сам се учудих на гласа си: звучеше прекалено безгрижно и бодро за този среднощен час. — Ще го прегледате ли?

— На колко години е? — попита лекарят, без да променя отпуснатата си поза.

— Тринайсет — казах. — Тринайсет и четири месеца...

— За нас е — въздъхна с неохота той. — Влезте...

Помогнах на сина ми да се съблече, лекарят се надвеси над него — „Къде те боли?“, — момчето прошари с длан по корема си.

— Мисля, че е апандисит — казах.

Лекарят ме отпъди с жест, заопипва усърдно корема на момчето, надигна се, изгледа ме накриво и изсумтя:

— Не е апандисит. Давахте ли му бусколизин?

— Нищо не съм му давал.

— Правилно! — похвали ме той. — Успокоителните само биха потиснали болката... Ако е наистина апандисит, това ще ни подведе и става неприятно...

— Но нали казахте, че не е апандисит?

— Засега не е — погледна ме вразумително лекарят.

— Вземете му кръв за изследване — предложих.

— Няма нужда — махна той. — Какво работите?

Въпросът му беше толкова неочакван, че се смутих, поозърнах се и помислих: „Дали все пак... не сбърках вратата?“

— В милицията — казах. — Често...

Исках да му кажа, че често ми се налага да минавам през „Пирогов“, може би сме се виждали, но той ме прекъсна:

— Работата ви сигурно е нервна? — като наблегна многозначително на последната дума.

— Да — кимнах. — Може да се каже...

— Е това е! — лекарят вдигна назидателно рамене. — И момченцето ви е нервно. Спазмите на стомашно-чревния тракт понякога са много болезнени.

Загубих търпение и сигурно щях да му река „Баба ти е нервна!“, но той вече се бе извърнал и нареждаше на сестрата да приготви успокояваща инжекция...

— Но нали успокоителните не се препоръчват? — скръцнах зъби.

— Като не разбирате, не се обаждайте! — погледна ме с открита неприязън лекарят.

— Имате ли кола? — запитах го.

— Да — трепна той и тревожно се втренчи в очите ми. Разбрах, че сега аз съм го изненадал с въпроса си. — Защо?

— А, просто така попитах — изгледах го невинно, мислейки си: „Кой знае колко глоби си отнесъл по пътищата, сега си го връщаш.“

Прегърнах сина си и излязохме от кабинета. Не посмях да кажа на доктора какво си бях помислил за него. Забелязал съм: човек никога не казва на отделъонния си командир, на съдията и лекаря какво си мисли за тях. „А сигурно и на нас не ни казват“ — усмихнах се.

Докато чакахме за такси, синът ми на няколко пъти ме погледна изкосо. Едва като седнахме в колата, той се пристраши, притисна се несигурно към мен и рече:

— Май ми премина, знаеш ли?

Върху лицето му засядаше озадачена гримаса — той сякаш се вслушваше в себе си и хем вярваше, хем не вярваше, че болката го е напуснала.

3

Човешкият живот не приключва с един некролог. За смъртта, особено ако е причинена насила, се изписва толкова много хартия, че дори педантите архивари вдигат стъписани рамене: „Ама какъв е смисълът?“ За съжаление често досието на смъртта е много по-обемисто от досието на живота.

Седях в кабинета си и разлиствах папката, която от вчера набъбваше на бюрото ми. Какво ли вече нямаше в нея: описания, справки, чертежи и фотографии. „Точно така трябва да изглежда — помислих си. — Инак току-виж ни запитали: какво работите? А като има папка — друго си е...“ Върху корицата старателно, калиграфски бях изписал: КРАСИВИЯ. Държа винаги аз да си надписвам папките. Може да ви се стори смешно, но съм убеден, че усилието да измислиш название, което да подсказва съдържанието на папката, е всъщност първата стъпка към разбулването на загадката.

Оперативната група се бе постарала да събере всички данни, свързани с мъртвия. Имах навик да пристъпвам в лабиринта им с отпочинали сетива и прояснена мисъл. Само отпочиналите сетива са в състояние да свържат логическата и емоционалната верига между фактите, разположени на пръв поглед на милиони светлинни години един от друг, по най-необичайния и всъщност по най-точния начин. Защото във всяко убийство има творчество или поне нещо необичайно и не на място.

В папката, която разлиствах, фактите бяха разположени уж съвсем един до друг, но между тях зееха бездни. На всичко отгоре трябваше да ги преодоляваме без абсолютно никакъв знак за самоличността на починалия. Разполагахме с няколко ориентира: ръст един осемдесет и шест, тегло осемдесет килограма, предполагаема възраст между двадесет и пет и тридесет. Млад, силен, здрав човек. Както личи по фотографията, която му направихме — и красавец. Ако се съди по ръцете му — работник. И изведнъж — стръмният скат на Перловската река, огромна доза приспивателно, при това без нито грам алкохол...

На малки картончета си отбелязвах предположенията, неизяснените засега въпроси. В седем и половина, тъкмо когато подреждах картончетата върху бюрото и се чудех откъде да започна, в кабинета се изтърси помощникът ми Славчо Кънев. Той е отскоро при нас, пристигна като отличник от школата, носи се прекалено елегантно, гони го щура амбиция да напредне бързо в службата, ала доколкото забелязвам, тази амбиция само подяжда и без това занемареното му самочувствие...

— Излиза ли пасиансът? — някак нехайно попита той.

— Ще видим — отговорих уклончиво. — Бягай за кафе.

— Нося от къщи с термоса.

— Е, наливай тогава — поднесох чашата си, вдъхнах ароматната пара. — Размириса на триста дяволи! Как го правиш?

— Слагам повечко кафе — сви рамене Славчо.

На всичкото отгоре е прозаичен и както изглежда, чувството му за хумор е оперирано в най-ранна възраст, въображението му не се отплесва, не го измъчват възвисителни чувства.

— Отскочи до секретарката да провериш кога ще докладваме — рекох. — На връщане вземи вестниците...

Славчо се измъкна неохотно, а аз отново се надвесих над картончетата. Тъкмо се бях съсредоточил, помощникът ми връхлетя в стаята така, сякаш го гонеха.

— Ще докладваме в единайсет — засуети се той. — Шефът е на съвещание — и се приведе над рамото ми с вид на съучастник: — Какво, тръгна ли?

Закрих картончетата с лакти, въздъхнах:

— Да ти кажа ли едно четиристишие?

— Четиристишие? — Славчо ме изгледа недоверчиво.

— Защо? — рекох. — Никога не е излишно... Даже мисля, че ще те освежи. Слушай... „Когато някой се навежда над листа тайна да отключи, над рамото му не поглеждай, Америко Веспучи!“

— Иии, страшен си! — изчерви се Славчо, опита се да придаде на възклицанието си възторжена интонация, ала ни що не се получи и той добави: — Рецитираш съвсем като поет!

Беше се окопитил, искаше да ме уязви.

— Е — скърших нехайно плещи, — нали знаеш...

— Знам — прекъсна ме той. — Шейсет и пета аудитория, весели студентски години и така нататък...

— Макар че за мене годините бяха само две.

— А четиристишието от кого е? — заинтересува се притворно Славчо. — Добре звучи, знаеш ли...

— Знам. А ти чувал ли си за Георги Константинов?

— Честно казано, не съм.

Призна си така, сякаш ми правеше благодеяние.

— Ще чуеш — махнах небрежно. — Някога бяхме приятели. Дай една цигара...

Запуших и се облегнах на стола. Димът ми се стори необикновено приятен и вкусен.

— Всичко се подреди идеално — кимнах към картончетата.

— Така ли? — надигна се Славчо. — Мога ли да видя?

— Още не — възпрях го. Знаех, че рехавата паяжина на първите ми предположения само ще го обърква, докато си върши работата. — Какво те впечатли най-силно в първия момент?

— Кога?

— Е, когато... — поколебах се. — Когато го измъкнахме от реката.

— Ами... — умисли се Славчо и току изгърси пренебрежително: — Породист екземпляр!

Изгледах го и се усмихнах. Пак пустото чувство за малоценност... Много яко го друса. Напразно се опитва да го прикрива с очебийно елегантни дрешки, с провокиращи маниери на нахакан тип. Като всички нисички мъже той ненавижда високите и красивите. „Човешко е — помислих си. — Щом му затулят слънцето... Инак е добро момче, ще му мине... Мъжът изживява първата си критическа възраст, когато се утвърждава в службата... Ще му мине, разбира се... Ще му мине и ще забрави.“

— Значи породист... — кимнах озадачено и си дадох вид на човек, поставен пред нови проблеми.

— Да, защо? Нещо лошо ли казах? — смути се той.

— Напротив, беше максимално точен — успокоих го. — Сам не можеш да си представиш колко точен беше...

— Правим, каквото можем — поусмихна се Кънев, но си личеше, че долавя подозрителни нотки в похвалата ми.

— Според медицинското заключение — продължих — този красавец е бил отровен... Огромна доза приспивателно. А вече знаеш кои се заиграват така със сънотворните...

— Разбира се — кимна той, — жените... Излъгал е някоя и — хоп...

— Хоп има само в мултфилмите, Славчо — прекъснах го вразумително. — И понякога в цирка... Гледай — показах му фотографията.

На нея младият мъж изглеждаше като жив с вейнатия над челото кичур, примижал, с полуотворена граблива уста — истински маратонец, укротяващ дъха си, красив и мъжествен, секунди след като е пресякъл финиша, победител, оглушал от овациите.

— Жените са го обичали до лудост — продължих с възглух чезнещ глас, — чакали са го само да кимне, преследвали са го... Малко необичайно за този век на отчуждението, нали? Всъщност повечето са го обичали заради самите себе си. Като луксозна вещ. Това е мъжът на мечтите им, Славчо, макар да се е отнасял понякога дори... как да кажа... неучтиво с тях. Младите са се надявали да им даде радостите на целия свят, а по-зрелите и по-разумните — поне ония радости, които са пропуснали...

— Не преувеличаваш ли? — погледна ме накриво помощникът ми.

— Никак — поклатих глава. — И най-добродетелните съпруги са го заглеждали. Хубостта е божи дар, Славчо. Този красавец — запомни! — не е отровен от жена... Макар че смъртта му е свързана по някакъв начин с женския свят.

— Ревност? — подметна Кънев.

— Най-вероятно — замислих се. — Някой слаб индивид с изтъняла психика, но много як иначе... Да вдигнеш осемдесет килограма не е шега...

— Не знам дали ме разбираш колко тичане ще падне — Славчо се прозина уж сдържано, но и така подчертано нехайно, че трябваше на всяка цена да забележа непукизма му.

— Дааа — с мъка сподавих прозявката си. — Остана ли още мъничко кафе?

— Две-три капки — прихна Кънев и напълни чашата ми.

— Най-необяснимото поне за мен — продължих — е приспивателното. Такава огромна доза не може да се пробута незабелязано...

— Ще падне голямо тичане — повтори помощникът ми. — Нищо не знаем за него.

— Напротив, много знаем — опитах се да го ободря и станах. — Такъв красавец не се среща под път и над път... А тичането вече започна. Тия разсъждения — посочих бюрото си — бяха така, за загревка. Ето ти първата задача — подадох му едно от картончетата. — Най-добре е да провериш в централното управление на Кореком. В единайсет без двайсет те искам тука... Отбий се веднага в техническия отдел. Помоли ги да прегледат още веднъж дрехите.

— Още ли не са ги обработили?

— Обработват ги — казах, — но без особен успех. Интересува ни всяка пращинка. Освен това — напомни им — дрехите са ни нужни непокътнати.

Славчо кимна, облече пардесюто си и излезе.

Адресът, който бе привлякъл вниманието ми, се намираше в полите на Витоша. Жилищният блок — сивичък, мръсничък, навярно една от първите рожби на панелната архитектура — навяваше скука. Не очаквах да намеря някого в този предобеден час, но се качих на втория етаж и натиснах звънеца. Припреният звън отекна кухо в апартамента, застърга бетонните стени и замря. Ослушах се — никакъв звук. Повторих опита си, този път по-продължително и настойчиво. Никакъв резултат. Потретих и бях готов да си тръгна. Бутнах леко вратата, тя се откряна. Притворих я, изчаках секунда-две и я блъснах. Вратата полетя назад, без да издаде нито звук, сякаш не бе качена на панти, а върху паяжини. „А така! — рекох си. — Ще се наложи да търся свидетели.“ За всеки случай отново натиснах звънеца. Натиснах го яростно, почти се облегнах на него.

— Кой идиот звъни така? — пробоботи мъжки глас буквално на няколко крачки пред мене.

Трепнах, вторачих се в здрачното коридорче и видях огромен мъж. Държеше очила... Изглеждаше размъкнат, може би повече, отколкото беше всъщност — туловището му надхвърляше всяка представа за човешки размери.

— Аз съм идиотът — рекох поокопитен. — Звъня от половин час. Вие ли сте Румен Георгиев?

— Да — кимна той и посочи запушалката в ухото си. — Случайно магнах другата... Инак въобще нямаше да ви чуя.

— Трябва да поговорим — показах му служебната си карта.

— Какво е това? — той запали лампата, надяна многодиопротрите си очила, втренчи се в документа. — Ха! — възкликна, само дето не плесна с ръце. — Интересно... За първи път ми се случва. Какво се иска от мене?

Едва прикрих учудването си. Защо ли се глезеше този слон? Никак не му отиваше.

— Попитах ви какво се иска от мене? — този път в гласа му пролича нетърпение.

— Нищо особено — рекох. — Трябва да поговорим.

— Добре — лицето му се разкриви от нещо като усмивка, той ме преведе през хола и се озовахме в една доста разхвърляна стая, която при повече фантазия можеше да се нарече кабинет. Край стените се мъдреха купища книги, книги затрупваха покритото надве-натри с одеяло легло, по бюрото бяха разхвърляни папки.

— Може би ви попречих — рекох и се озърнах, търсейки място да седна.

— А, няма нищо — махна гигантът и отново посочи тампона в ухото си. — Отгоре един студент денонощно издува магнетофона... — С неподозирана за туловището му пъргавина раздигна книгите от крайчеца на леглото. — Ето тука... Заповядайте.

— Ние като бяхме студенти, денонощно зубрехме — подхвърлих угоднически.

— Е, да — усмихна се той поласкан. Усмивката му подсказа, че някога е бил симпатичен. — Времената се менят...

— С какво се занимавате, ако не е тайна? — полюбопитствах.

— Тайна е — понамръщи се той. — Тайна е и за самия мене. Теория на свръхниските температури...

— Аха — кимнах глуповато. — Сигурно работите до късно?

— Каторжна история! — гласът му отново заигра глезено. — Не ѝ се вижда краят...

— И снощи сте работили до късно? — наблюдавах го внимателно. — И онази вечер...

— Изобщо... — въздъхна гигантът, поклати масивната си глава и отведнъж се свъси, стрелна ме крадешком, сбърчи чело: — Макар че какво общо има моята работа?

И преди да си поема дъх, за да му отговоря, той пъргаво се извърна, нахвърли се върху бюрото, ръцете му, твърде къси за обемистото му тяло, заразмятаха трескаво сдиплените листа, ръкописите. Приличаше на обезумял тюлен в локва. Най-сетне намери страницата, която търсеше, пхна я напосоки в една папка, затрупа я с няколко справочника и се обърна към мене с прояснено лице. Въздъхна. Само дете не отупа длани като децата.

— Чиста работа! — засмях се.

— Какво ви интересуват моите... занимания? — настоя той, сякаш не бе забелязал реакцията ми.

— Вие сте собственик на ЗАЗ 124563... — подхванах със служебен тон.

— Бях — кимна гигантът.

— Е, хайде... — прехапах език, макар че ми се искаше да го попитам: „А не лъжете ли?“

— Отдавна не го карам — поясни той. — Не ми трябва.

„Защо ли увърташ?“ — помислих си.

— Смяна на ориентириите — ухили се хитро той, сякаш бе доловил мислите ми.

— Интересно! — възкликнах. — На вашите години... така изведнъж...

— Трябваше — въздъхна той. — Блъсках като идиот за жилище, за кола, за мебели, за парцалки. За какво ли не... После, мислех си, ще подгоня науката. Така пропуснах маса време. Сега нищо друго, освен науката не ме интересува.

„Както сме се заиграли — помислих си, — ще откараме до утре.“

— Къде ви е колата? — запитах.

Гласът ми сигурно е прозвучал доста рязко, гигантът се сепна, изгледа ме озадачено, сви рамене:

— Ами... вижте там — махна към прозореца. — Сигурно е долу.

Погледнах навън. Сред паркираните благоприлично пред блока коли се тулеше един-единствен запорожец, вдигнат на трупчета. Изглеждаше доста занемарен.

— Този синия ли? — запитах.

— Да — поколеба се гласът му, — май беше син...

— Откраднали са ви чергилото — рекох. — Хванахме крадеца.

— Ха! — възкликна той. — Че за какво му е? Толкова скъсано беше.

„Не си кой знае какъв отшелник — помислих си, — щом знаеш как изглежда.“

— Трябвало му е — казах и приковах гиганта с поглед. — Щяхте ли да се оплачете?

— Ами! — едва не се обиди той. — По-добре и трошката да беше дигнал... Нали ви казах, вече нищо не ме интересува.

Подсещаше ме, че напразно му губя времето и трябва да си вървя.

— Да са ви изчезнали някакви обувки? — попитах. — Туристически.

— Моля? — приведе се недоумяващ, погледна краката си, втренчи се тревожно към ъгъла, дето се мъдреше чифт смачкани полуботи. — Ето обувките ми.

— Кой номер носите? — усмигнах му се предразполагащо.

— Четирийсет и трети — рече гигантът. — Но защо?

— В дома на крадеца намерихме едни...

— Не са мои! — побърза да отпъди с жест предположението ми.

— Нещо друго да ви е изчезвало?

— Ами де да знам! — вдигна рамене гигантът. — Няма ли да ми обясните защо?

— Предполагам, че ще излязат наяве още доста кражби.

— Е, това вече си е ваша работа! — накипя гигантът.

— Така е — рекох, — но вещите са ваши. Ако гражданите не ни помогнат...

— Гражданите! — махна презрително той. — По-добре вие притиснете малко крадеца. Експериментирайте!

— Моля! — погледнах го слисан. — Какво да правим?

— Експериментирайте! — възтържествува гласът му. — Експериментът е майка на откритията, вярвайте ми. Материята непрекъснато поднася изненади.

„Що ли се глезиш чак толкова?“ — ядосах се. Изчаках секунда-две, изправих се.

— Чудесно — казах. — Ще си го запиша.

— Запишете си го — настоя той и се извърна към ръкописите си. — Това е фундаментална истина.

— Искане ми се да ви посъветвам нещо — рекох. — Нали няма да се обидите?

— Не съм обидчив — махна великодушно той, гледаше с триста очи да ме отпрати по-скоро.

— Спортувайте — рекох. — Спортувайте, че при този заседнал живот...

Разбра ме съвсем правилно, ала не се смути.

— Моята беда дойде от спортуването — каза. — Преди десетина години вдигах щанги, после ги занемарих.

— Трябвало е да продължите — опитах се да го утеша. — Още не е късно...

— Нямам време — махна нетърпеливо той.

— Съпругата ви вкъщи ли е? — попитах за всеки случай.

— Ами вижте там — махна небрежно гигантът.

Отворих вратата към хола и застинах. Пред мен стоеше млада жена. Гледаше ме в упор. Бях готов да се закълна, че ни е подслушвала. Въздълъг и тесен нос, изпито лице, бледи нервни пръсти... „Жива барутница! — помислих си. — Една искра й трябва, и стой та гледай... А наоколо искри колкото щещ. От най-опасните е — отбелязах си. — Чевръста и грозна.“

— Защо си губите времето да го разпитвате? — усмихна се тя и без да чака отговор, протегна ръка: — Приятно ми е, Георгиева — стисна здраво десницата ми и продължи: — Той никога нищо не знае. Никога нищо!

Адски харесвам жените, които говорят от името на мъжете си. На всичко отгоре думите й звучаха двусмислено, провокираха. „Може и да е права — помислих си. — В съпруга й са заседнали ниските температури, запорожецът е вдигнат отдавна на трупчета, а навярно й семейното щастие...“

— Другарят е от милицията — гигантът ме представи така, сякаш се хвалеше с познанството ни. — Откраднали са ни чергилото.

Жена му го гледаше примижала, поклащаше се на пръсти и се усмихваше. Тя отлично знаеше кой съм и откъде съм.

— В апартамента ли бяхте, когато влязох? — попитах я.

— Сигурно съм била — рече тя. — Спах допреди малко. Нещо съм неразположена.

— Беше отключено — казах. — Съвсем ще ви изпокрадат.

— Няма нищо за крадене — промърмори мъжът.

— Той мисли така — ухапа го жената, обърна се и тръгна. Не искаше да разговаряме пред него. Преди да я последвам, му магнах:

— Довиждане!

Той само кимна.

Жената ме очакваше в коридорчето, облежната на стената. Сетивата й бяха нащрек, цялата й поза излъчваше зорка готовност да реагира мълниеносно на всяко посегателство.

— Никак ли не държите на чергилото? — запитах.

— Не — въздишка на облекчение отпусна тялото ѝ, но настръхналата подозрителност не изчезна от погледа ѝ. Все още не ѝ се вярваше, че ще ги търся заради едно съдрано чергило.

— Снощи вкъщи ли си бяхте?

— Да.

— А онази вечер?

Поколеба се, преди да ми отговори:

— Да, да... Че къде да бъда? Какво общо има това с чергилото?

— Може би сте видяла крадеца — промърморих и разбрах, че съм сбъркал.

Жената прихна, луд кикот задръсти гърлото ѝ, смеейки се, тя мина зад гърба ми, сякаш искаше да ме огледа отвсякъде.

— Е, здраве да е! — рекох с най-безгрижния си глас. — В края на краищата — едно чергило...

Тя сподави с усилие смеха си, измери ме. „Я не ме будалкай!“ — предложи делово погледът ѝ. Аз вдигнах рамене — „Съгласен!“ — и тръгнах. Вървах към вратата и знаех, че жената ме следи. Очите ѝ поглъщаха всяко мое движение, разлагаха го набързо в ретината си, анализираха го... На вратата се обърнах, изгледах я откровено:

— Запазвам си правото за още една среща.

— Не говорете глупости — срязва ме тя. — Това право ви е дадено по закон.

Тресна вратата подире ми. Чух я да мърмори, докато се отдалечаваше в здрачното коридорче: „Милиционерски номера!“

„Злобна и дива — казах си, — не ѝ пука от нищо!“ Това заключение заседна в паметта ми.

Когато завършвах втората година на следването си, баща ми ме повика в стаята си да поговорим. Повика ме уж разсеяно и някак между другото, но гласът му изтъня от вълнение. Откакто се помнех, само два пъти бяхме разговаряли насаме и очакването на тези разговори винаги ме бе възбуждало. Напоследък баща ми все по-често изпадаше в мрачно настроение, кипваше за няма нищо и после по цели дни мълчеше.

Посрещна ме навъсен, седна зад кръглата масичка, дълго я премита с длан, стрелна ме с твърдия си поглед, пред който винаги заставах мирно, и каза:

— Трябва да си намериш работа. Пенсионират ме... Сам разбираш — с тия осемдесет лева...

— Разбирам — избъбрих, за да заглуша стенанието в гласа му.

Новината не ме огорчи — предстоеше поредното приключение.

— И на мен ми се иска като всеки баща... — подхвана отново той, но гласът му се пречупи, този път съвсем забележимо, нямаше как да го скрие.

— Не бери грижа! — магнах нехайно. — Чер гологан не се губи.

— Защо ме прекъсваш? — възнегодува тате и притвори очи с вид на човек, който едва сдържа гнева си, само адамовата му ябълка играеше — той напразно се мъчеше да преглътне буцата, заседнала в гърлото му.

— Знаеш, не се боя от работа — опитах се да го успокоя. — Всяко лято съм по строежите.

— Там не е за тебе — въздъхна чистосърдечно той. — Едно е да правиш мускули през ваканцията, съвсем друго е да се вържеш за цял живот... Ще се скапеш.

— Ти си започнал на дванайсет години и си устоял — заинатих се.

— Оцелях! — викна той, разтрепери се. — Оцелях, но не мръднах ни крачка напред. Като си помисля само приятелите ми къде отидоха...

На устата ми беше да му река, че сам си е виновен. От години го увещавахме с мама да напусне проклетата си служба в търговията, за какво му трябваше да трепери над стоки, да ги варди едва ли не с тялото си от мошеници и крадци, да превива врат пред ревизори с метални очички... Когато му се отваряше възможност да започне друга работа — по-чиста и по-добре платена, та да си докара и по-голяма пенсия, — той уж се съгласяваше, но в решителния момент току махваше: „И тук ми е добре!“ А не му беше добре. По цели нощи не спеше. Примираше от страх за проклетата служба. Бях убеден, че в сърцевината на този страх се мъдри необузданата радост от първия му работен ден в търговията. От мама знаех как е благославял щастливия случай — „Най-сетне сигурно, сериозно поприще!“, — как се е опивал от положението си на човек, стъпил здраво на краката си, как подробно, в захлас са разчертавали програмата на бъдещия си живот: тихо семейно щастие, две деца, непременно момче и момиче, съвестно изпълнение на задълженията, макар и с цената на много усилия, бавно, но вече осигурено придвижване по служебната стълбица чак до самия ѝ връх, честно, благоприлично замогване. От липса на усилия, тревоги и ядове никога не се е оплаквал, децата (момче и момиче) се родили навреме, но след като отбелязала тази наличност в тефтера си, съдбата скъперница го хлопнала оглушително под носа му и — край.

Приятелите му и колегите преодолявали леко стръмнините по-служебната стълбица, а той си оставал все началник на склад въпреки похвалите и дребните награди, въпреки прекрасните характеристики. Защо така, защо? — питал се е навярно баща ми и първоначалната му радост се е израздала в неувереност, в страх да не загуби и тази наистина скромна службица, с която все пак осигурявал семейството си.

— Добре — рекох му аз тогава в здрачната стая. — Какво ще ме посъветваш?

— Потърси нещо по-леко — въздъхна той. — Макар и несериозно, недотам платено, но по-леко — колкото да преживееш до дипломирането си. И запомни едно! — въззе се гласът му. — Където и да си, колкото и пари да получаващ, посегнат ли да те мачкат — бягай! Бягай — крещеше той, — бягай накъдето ти видят очите. Бягай — гладен, непризнат, окъсан... Бягай!

Задъха се, лицето му потъмня и трябваше да го изведе в градината на чист въздух, за да се съвземе. Сърцето му не беше в ред. След пенсионирането си замина като домакин на една геоложка експедиция в Балкана и дали от чистия въздух, дали от престодушното общуване с по-първични люде, той като че ли оздравя, поизправи се, развесели се. „Да сте ме пребили — казваше, — но да не сте ме оставяли нито миг в оня мръсен склад!“ Да се домогнеш до щастието си на шейсет и три години не е кой знае каква утеха.

Лелинчо ми Рангел, при когото чиракувах през лятото, щом разбра, че си търся работа, веднага каза: „Ела при мен, ще вземаш добри пари. По обяд ще те пускам да си гледаш уроците.“ Предложението му звучеше примамливо — при това положение дори нямаше нужда да минавам задочно — но аз познавах вече достатъчно добре лелинчо си и бях убеден, че скоро ще забрави обещаното. За него съществуваше една страст, една стихия — нормата. Ако вечер бригадата му не заковеше двеста процента, не заспиваше. При него чираците винаги, изнемогваха. Отговорих уклончиво на поканата му и той се разсърди.

Не исках да го обидя, направих тази глупост от излишък на самочувствие: по това време вече се виждах литературен сътрудник в най-популярния младежки вестник. Бе настъпила ерата на социологическите проучвания, главният редактор на вестника ме прие тържествено, при него заварих и един приятел от университета — почерпи ни и съвсем делово постави задачата: да подготвим статута на бъдещата социологическа група за проучвания сред младежта. Така аз и приятелят ми се озовахме сами в една празна стая — цял ден се споглеждахме, оглупели от неочакваната радост, въздишахме, чудехме се какво да правим, откъде да започнем. За две седмици се изпокарахме така, че не можехме да се гледаме. Оказа се, че мненията ни за социологията са съвсем различни. А уж бяхме на един акъл преди това и само търсехме повод да се закълнем в приятелството си. Мисля, че причина за разногласията ни бе тайната помисъл: „А кой ще бъде шеф на групата?“ В последния момент скалъпихме все пак някакъв план, някакъв статут и се явихме на доклад. Главният бе зает с неотложна работа, и на следващия ден също беше зает. Ние все пак навреме, разбрахме, че скоро узрялата му идея не е утвърдена „отгоре“. Платиха ни по един мижав хонорар и ни изпратиха по живо

по здраво с пожелания за ползотворно сътрудничество. Разотидохме се гузни, отбягахме погледите си.

Така започна моето ходене по мъките. Вече нямах очи да търся помощта на лелинчо ми Рангел, а където и да похлопах, ме срещаха с каменни физиономии. „Имате ли стаж? — питаха и вдигаха рамене: — Нужен ни е опитен човек.“ Кимах усърдно, бързах да се съглася. Вървах по улиците и проклетисвах омагьосания кръг: за да натрупаш трудов стаж, все някога трябва да започнеш работа, но няма как да започнеш, тъй като нямаш трудов стаж. Укорявах се за плахостта, с която прекрочвах праговете, за интеллигентското си мънкане: „Та ако има някаква възможност, ще ви бъда много признателен...“ Глупости, разбира се. Гледаха ме като изкопаемо. А и това „втори курс философия“ направо ги стъписваше, настройваше ги агресивно, за какво им е на тях философията, те едва ли имаха и гимназиално образование, в ония години учеността не беше на особена почит, ценяха се железните практики, хората, които приличат на дялани камъни — където и да ги сложиш — все пасват. Често чувах подире си: „Здрав прав мъж и философия... Да му се не начудиш!“

В началото на август вече се бях отчаял. Скитах като пребит из нажежените улици, пуших, от долнокачествения тютюн душата ми се вгорчи. Заран се будех по тъмно, чудех се накъде да хващам и с каква по-оптимистична лъжа да успокоя баща си.

Помня — бях приседнал на парапета зад Художествената галерия. Вече наистина не знаех на коя врата да почукам и какво да правя. В джоба ми подрънкваха стотинки колкото за една виенска кифли, не очаквах никакви хонорари, а и нямаше от кого да взема назаем приятелите ми благоденстваха, пръснати по морето и из провинцията. Запалих цигара. Никотинът ме успокояваше донякъде. Знаех, че след минута ще хвърля фасата и пак ще се помъкна из града. Нищо друго не ми оставаше. Из улиците все можех да срещна познати, да зърна подходяща обява. Предишния ден бях ходил в Светия синод. Някой ми каза, че търсели млади и енергични хора за домакини на занемарените манастири. „Че какво по-хубаво от това! — помислих си. — Тишина и спокойствие...“ Смело нахълтах в синода, представих се. Попитаха ме дали разбирам от строителство и земеделие. „Разбира се — казах, — израснал съм в трънско село.“ Пред очите ми вече се завихряше една светла и романтичка идилия. Усмихнаха се вежливо,

подадох ми формуляр — „Напишете молба — казаха, — накрая отбележете някой свещеник, който би ви препоръчал.“ Хайде пак фокуси, рекох си и хвърлих листа: „От къде на къде свещеник?“ Вдигнаха рамене: „Извинявайте, млади човече, такъв е редът при нас.“

На какво ли можех да се надявам, след като и в синода ми бяха посочили вратата.

Допушвах цигарата си, примижал срещу жестокото обедно слънце, канех се да тръгвам, вече си бях начертал маршрута и в този момент току до мене отекна плътен мъжки глас: „Смятаме на стоте половината? Или гаджето ни е избягало?“ Озърнах се — наклонил иронично глава, ми се усмихваше симпатичен майор от милицията. Усмивката му беше ведра, ведри бяха очите му.

— Какво толкова му се чудиш, младо? — продължаваше да подпитва.

„Намерил си човекът закачка!“ — помислих и току изтърсих:

— Чудя се как да оберя Централната банка.

— Ха! — прихна той, смя се дълго и примаял от смях, седна до мене. — Трудна работа, братко! — въздъхна. — Къде ще намериш толкова много чували?

— Какви чували? — зяпнах аз.

— Как какви? — погледна ме укорно. — За парите...

— Пу да му се не види! — изпъшках. — Що не се сетих, порано? Е, в такъв случай ще оберя някоя по-малка банка. Някой районен клон.

— Там няма да намериш и един чувал пари! — махна безгрижно той, взря се в очите ми. — Я зарежи тая работа, не си заслужава...

— Че да я зарежа — съгласих се. — Щом знаеш повече, ще те послушам.

Погледнах го изкосо, напуши ме смях — седнал нехайно върху високия парапет, той размахваше крака като момченце, току-що хвърлило въдиците от пристана... Приведе се доверително към ухото ми:

— Какво се е случило? — попита с променен, загрижен глас и отведнъж развърза възела, който отдавна се сучеше в гърдите ми.

Разправих му всичко от игла до конец, не спестих и философията.

— Трудно наистина — въздъхна той. — Никой не иска да си взима белята със задочници. И да ти кажа — прави са хората. Сесии, отпуски, а накрая вземеш ли изпитите — „Чао, не сте вече за моята фирма!“

— Е, да... — кимнах. — Но не и аз.

— Всички казват така — прекъсна ме той.

— Нека казват! — разсърдих се. — Да казват каквото си искат. На мен ми се ще, като почна някъде — та до пенсия.

Уж смело изрекох тия думи, а в устата ми остана лугав вкус от тях. Толкова ми се искаше още същата вечер да зарадвам баща ми, а и усещах, че майорът имаше нещо предвид, та — признавам — излъгах.

Той усети изхвърлянето ми, поклати глава:

— Голям залък хапни, голяма дума не казвай! — умисли се, очите му излиняха, пренесе се някъде и гласът му прозвуча издалеко: — Що не дойдеш при нас?

— Че да дойда — рекох. — С какво ще се занимавам?

— Набързо се съгласи, а после питах — отново поклати глава майорът. — Не е на хубаво...

— Нямам друг избор — напомних му.

— Е да де — някак разколебано поде той, — но ние се занимаваме с неприятностите на този свят. Хората се оплакват от време на време, че имали неприятности, а за нас те са всеки ден. Джебчийски истории, обири, далавери, убийства и какво ли не...

— И кой е престъпникът, нали! — възкликнах. — Бам-бум, стрелба, карате...

— Да — кимна той, — в краен случай може и така. Но не е зле да се подготвиш за друга, по-прозаична роля.

— Каква е тя?

— На най-обикновен попивко папкин — поусмихна се офицерът и тъй като продължавах да го гледам зачуден, продължи: — Ще ти се налага да събираш, да къташ, да проверяваш.

— Какво да събирам? — едва се сдържах да не тропна с крак.

— Факти — погледна ме загрижено той. — Преди всичко факти. В тях ни е силата. Така че — приготви си за всеки случай едни ръкавели.

— Е — вдигнах рамене, — щом се налага...

— Налага се — въздъхна той. — И щуротиите да забравиш, и философията, и... почти всичко, което е била досега.

От този разговор са изминали осемнайсет години. Аз отдавна свикнах с неприятностите на този свят, някогашният майор Кирилов вече е полковник, но не е така разговорлив, лицето му не е така ведро и добро. Винаги когато влизам при него, се старая да бъда добре подготвен, да предвиждам въпросите му и да имам на разположение ясни и точни отговори, които биха го задоволили. Но за едно и до ден-днешен не съм съгласен с него — че философията е далече от службата ни. Никога не сме разговаряли на тази тема — аз съм убеден в едно, той в друго и така я караме.

Полковник Кирилов ме очакваше. Подаде ми ръка, кимна към дивана.

— Сядай. Чай?

— Благодаря — рекох. — На три кафета съм. Чак кожата ме сърби.

— Ще се побъркаш с тоя кофеин.

— Кожата ме сърби от друго — посочих папката.

— А, така ли? — усмихна се някак отчуждено той, приведе се, прочете надписа и въздъхна, умисли се... Адски му личи, когато се „пренася“ другаде. От няколко седмици една непозната скептична гънка се вливаше все по-надълбоко край устните му.

— Е, хайде — вяло ме подкани той.

Запознах го с обстановката край реката, където бе намерен трупът. Показах му фотографиите, схемите.

— Търкалял се е настрани — поясних, — макар че този, който го е хвърлил...

— Май избързваш — спря ме Кирилов. — А ако „този, който го е хвърлил“ изобщо не съществува?

— Но вижте — възразих — посоката на падането, позата, следите...

— Чудесно! — вдигна ръце Кирилов, който като че ли вече идваше на себе си. — Но не забравяш онзи случай, нали?

— Е, как ще го забравя — рекох. — След мишеморката, след изстрел в устата, самоубиецът предварително омотан във вериги, скача от кея. Трайна подсигуровка за най-сигурното на този свят.

— Виждаш ли! Така че не бързай...

— Разбрано — кимнах. — В района бяха открити следи на лекотоварна кола, най-вероятно ниса. Следите са ясно очертани, оставени са през нощта. Колата е влязла в алеята откъм площадчето, въпреки че в началото й има знак за забрана, завила е край реката и е спряла там, където намерихме трупа, после е потеглила нервно, с

буксуване. До този момент не е постъпил сигнал за кражба на такава кола.

— Все пак трябва да се послушаме — промърмори Кирилов.

— Нищо не ни пречи — вдигнах рамене. — Макар че...

— Много държавни таратайки се паркират нощем между блоковете — възропта Кирилов.

— Повече от сигурно е — продължих аз, — че шофьорът няма да се оплаче. Свили му бричката, повозили се — голямо чудо! Няколко литра бензин и едно ветроупорно стъкло не са проблем. И така... — отново се втренчих в делото. — Между следите на колата и мястото, където е хвърлен трупът, бяха намерени отпечатъци от туристически обувки „Спортпром“. Този, който ги е оставил, е тътрузил краката си, но не е успял да ги заличи съвсем, там глината е като олово.

— Ето, виждаш ли — кимна насърчително Кирилов. — Съпротивата на материала.

— Точно това имах предвид. Вече преди самия скат следите са ясни, изглежда там се е напрегнал да хвърли тежкия си товар — нека не забравяме, осемдесет килограма не са шега! — и след като го е хвърлил, си е отдъхнал, побързал е да се махне.

— Чакай, чакай — приведе се над папката Кирилов, — като казваше, че си е тътрузил краката, какво имаш предвид? Че следата е удължена?

— Да.

— А ако не го е направил нарочно? Погледни отпечатъка, приплъзването е показателно. Тези обувки по всяка вероятност не са били негови... големи са му.

— Е, това вече не се сетих! — засуетих се, записах бележката на началника, като едва сдържах усмивката си — той вече не се съмняваше в „този, който го е хвърлил“. „Кога ли ще проумее дребните ми уловки?“ — помислих си.

— Добре е изпипан номерът с обувките — поклати глава полковникът. — Тия криминалета... Колко народ са изучили на занаят!

— Тия, дето не четат криминалета, са по-изобретателни — възразих.

— Ами! — дръпна се Кирилов. — Всеки втори признава, че е направил решителната крачка под тяхно влияние.

Погледнах го — лицето му се вкаменяваше, беше готов да спори до утре заран. „Що така? — помислих си. — Ни в клин, ни в ръкав.“

— Те сами си го казват — настоя полковникът.

— Обикновена защитна реакция — вдигнах рамене. — Подсказаха им я адвокатите, а донякъде и ние — без да искаме... Кой ще е толкова глупав да си признае, че е откраднал от алчност или е убил от омраза? Виж, ако се е повлиял от книгите или от филмите, това е друго — виновно е обществото. Стара хватка: стоварвай мискинлъците си на обществото и да не ти пука — то е необятно и издръжливо, всичко може да понесе.

Замълчах, прикован към дивана от необикновения поглед на Кирилов. Готовността му да спори като че ли бе изчезнала, той ме гледаше издалеко, изчакващо и с насмешка. „Я по-полека! — рекох си. — Тук има нещо друго. Нещо, за което изобщо не е ставало дума.“

— Разсъждения! — сви устни Кирилов. — Теории... Ти гледай практиката, чуй ги какво говорят.

— Всеки говори, каквото му изнася — въздъхнах. Вече бях сигурен, че ме предизвиква.

— Хайде, хайде! — махна отегчено той. — Известни са твоите симпатии...

— Към кого? — настръхнах.

— Е, към кого — вдигна рамене нерешително. — То се знае... към интелигенцията...

— Хайде сега — и навреме прехапах езика си, щях да река „ново двайсет“. — Вие да не би да ги мразите?

— Но не засядам по кафенетата им — изтърси озлобено той.

— И какво от това? — възкликнах чистосърдечно. Не очаквах толкова нелеп укор. — Забранено ли е?

На устата ми бе да го попитам „А тебе като са те виждали по ловните хижи, какво?“ — ала преглътнах гнева си.

— Забранено ли е? — настоях.

— Не, разбира се — усмихна се той насила. — Както и да печаташ разкази под псевдоним...

— А, такава ли била работата? — възкликнах и почувствах как се заскреждавам от злост. — Може би писането е недостойно занимание? Или преча някому? Кой ме наклепа?

— Спокойно! — възпря ме Кирилов. — Сам се разкри. Просто ми се натрапи с познатите ситуации, с особеностите на стила ти, на фразите... Не забравяй, че осемнайсет години вече те чета. Служебно.

— И какво от това? — не мирясвах.

— Нищо. Засега само аз знам. Каж ми истината — каниш ли се да напускаш?

Едва не прихнах. Ето я причината — рекох си. — Крушката си имала опашка.

— Нали сме се разбрали — гласът ми прозвуча уморено. — В пенсия — след тебе.

— То така си е редно — въздъхна Кирилов.

— Докато ти си на служба — продължих, — моята професия, моят свят, аз самият, всичко, което е мое, ще бъде тука и никъде другаде. Колкото до писането... това е една неосъществена мечта. И ти си имаш такава, ако не се лъжа.

— Всеки си има — промърмори уклончиво полковникът. — Не се сърди. Да забравим този разговор.

— Можеше да ме попиташ направо.

— Професионална деформация — сви плещи той. — Хайде, продължавай. Докъде бяхме стигнали?

— До жертвата — казах. — Пуловер, дънково яке и панталони, маратонки... Кой ходи облечен така в студеното време? Най-напред — който е свикнал да живее на открито, после — който си няма пари за по-топли дрехи или който иска на всяка цена да подчертае бедността си. Току-що от техническия отдел постъпи много съществено заключение — подадох му fotografia. Това са люспици от най-обикновена поцинкована ламарина. Получават се при рязане с ножица. Сигурно я е пъхал в джоба на дънките си.

— Не е много удобно.

— Не е, но люспиците са намерени в джоба. Може би е бързал. Хубавите ножици са рядкост, а всеки майстор държи на инструмента. Ако се наложи — стиска го в зъби, но не го оставя да се подхвърля залудо. Под ноктите му е открит хоросан с циментово съдържание. Такъв материал се намери върху подметките му. Явно — строителен работник. Въпросът е — кои строителни работници използват ламарина и хоросан? Обикновено това са майсторите по покривите. Най-често те скрояват ламаринената обшивка на земята, после я вдигат

горе. Това обяснява донякъде защо е пъхал ножицата си в джоба: очевидно е бързал да разкрои ламарината, а после е обличал работните си дрехи. Почти винаги, като свършат с обшивката, ги молят да замажат отлепените капаци на керемидите. Срещу шише ракия се съгласяват, но тъй като не носят мистрии, налага им се да оплескат капациите с длан. Сигурно затова хоросанът се е набил така дълбоко под ноктите му.

— Нали си чиракувал при трънчаните — поклати глава Кирилов, — строителството ти е ясно.

— Къде ли вече не са ме лаяли псетата! — магнах нехайно. — Смущават ме няколко обстоятелства. Първо, всеки строителен работник си има някакви белези. Професионални белези — я сечиво се е отплеснало, я е паднал някъде. А този мъж няма нито една драскотина по тялото си. Второ, по това време на годината никой не поправя покриви. Трето — строителните работници имат здрав сън, не налитат на сънотворните. И най-важното — той тежи осемдесет килограма. Преди да се качи горе, трябва да застраховат покрива.

— Май нищо не остана от първоначалната ти версия? — поусмихна се Кирилов, но му личеше, че е доволен от критичността ми.

— Почти във всяка версия има необикновени неща — въздъгнах. — Не съм далече от мисълта за още една възможност — студент. Ако съдим по облеклото и по съдържанието на стомаха — бедничък. Принуден е през лятото да си изкарва хляба на строежите. Там е успял да научи това-онова. Някъде е протекло, защо не и в собствената му квартира, хазайката го е помолила да поправи покрива.

— Значи все пак — редовен студент, така ли? — погледна ме Кирилов.

— Да — устоях на погледа му. — Защо?

— Мислех си дали няма да намесим и задочниците — усмихна се кисело той.

— Засега не — отсякох. — Студентството е резервен вариант. В най-скоро време ще ви докладвам дали съм изключил тази възможност. Кирилов прочете още веднъж плана и завъртя подписа си.

— Трудна работа! — каза.

— Напротив — усмигнах се, — улеснени сме до немай-къде. — Отново му показах снимката. — Той е бил личен мъж, такъв като него

не минава незабелязан.

— Но и в София не живеят петстотин души — парира ме той.

— После ще си говорим — изправих се. — Още веднъж настоявам дрехите му да останат непокътнати.

— Добре, добре — побърза да се съгласи Кирилов. Не се бе запалил както друг път, гледаше ме вяло и уморено. — Защо изглеждаш един такъв... Като наелектризиран? Май не е само от кафетата?

— И от кафетата е — рекох, — а и дяла нощ не съм мигнал.

— Че защо? — учуди се.

— Синът ми нещо... — смотолевих. — Болки в корема...

Пирогов...

— Децата са така — въздъхна Кирилов. — Ако не е корем, гърло ще е. Какво излезе?

— Нищо — чукнах по масата. — Май се размина...

Като излязох от кабинета, разбрах на какво се дължеше приповдигнатото ми настроение тази заран: бях се освободил от страховете си за сина, радвах се на щастливата възможност да си гледам спокойно работата.

Тази нощ историята се повтори. Отново ме събудиха стенанията на сина ми, отново ме разтревожи просълзеният му от болката поглед, промененото му лице... Отново такси и отново „Пирогов“... Лекарят — възрастен, бавен мъж ми вдъхваше повече доверие, но след прегледа и той само изсумтя озадачено — „Не е апандисит!“ — и отказа да ни изпрати в лабораторията за изследване.

— Там и без това са претрупани — рече. — Нека момчето полежи и ако болките се усилят, пак ще дойдете.

— Продължава вече втора нощ! — настоях.

— И какво да направим? — тросна се неочаквано той.

— Ако знаех, нямаше да ви търся — накипя от ярост гласът ми, но навреме се овладях, прегърнах сина си, поведох го към вратата.

Лекарят изобщо не направи опит да ни спре. Бръкнал дълбоко в джобовете на престилката си, той ни гледаше присмехулно и се поклащаше на пети. Изглеждаше доволен, бе успял да ни предизвика. Ние си отивахме, а той можеше да се клати на пети колкото си иска. В глуповатото си занимание не рискуваше нищо.

Като излязохме в коридора, се усмигнах сконфузено на сина. Той пристъпваше някак непривично притихна, смален в халтавата ми прегръдка.

— Не се ядосвай! — каза. — Вече ми попремина...

— Абе ти... — засмях се. — Щом помиришеш болница, и ти минава!

Синът ми сви рамене: „Какво да се прави!“

— Не може така! — намръщих се. — Спи им се, та едва гледат. Още утре идваме на изследване.

— Добре де, стига! — настоя синът ми.

Изгледах го и отново тревога прониза сърцето ми. Беше прекалено блед, сумрак обгръщаше страните му, тъмнееха като опушени. Стиснал устни, той мълчеше, очите му блестяха с чужда непривична светлина, пристъпваше плахо, сякаш да не събуди болката, и продължаваше да се вслушва напрегнато в себе си.

Цяла нощ не мигнах. Въртях се в леглото, чудех се какво да предприема. Призори си сварих силно кафе и докато сърбах ароматния горчиляк, прерових старите си бележници. Взирах се в ситно изписаните имена — „Кой ли може да помогне, без да ни будалка и да ни препраща нагоре-надолу?“ — и така се натъкнах на телефонния номер на Батето. Неотдавна се бяхме срещнали случайно на улицата — живо-здро, що си, как си? Похвали ми се, че след дълги митарства най-сетне се е прибрал в София и работи в „Пирогов“. В ученическите години бяхме много добри приятели, ала като се сблъскахме там, на улицата, усетих, че времето ни е разделило — каквото било — било, нали, в живота нищо не се повтаря, — и съвсем небрежно бях драснал името му върху корицата на тефтерчето.

„Било, каквото било, наистина — помислих си, докато допивах кафето си. — И кой знае какъв лекар е, но поне ще се отнесе добросъвестно. Дано не се е запилял нанякъде...“

Едва изчаках да стане шест и половина, и позвъних на Батето. Притеснявах се от мисълта, че го будя така нечовешки рано. За моя изненада гласът му прозвуча бодро и отривисто — „Доктор Славчев. Кой моля?“ — и аз за миг забравих извинителните уговорки, които си бях подготвил.

— Аз съм, Бате — рекох. — Съученикът ти Асен Петков.

— По какъв случай? — възрадва се той.

— Ами по какъв... — промърморих. — Допрях до тебе.

— А сега де! — с престорена загриженост възкликна той.

— Нали знаеш — продължавах да мърморя, — сецаме се един за друг, когато си дотрябваме.

— Е, така е — въздъхна той, гласът му бе изстинал. — Спешно ли е?

— Как да ти кажа — обърках се. — Синът вече втора нощ ми изкарва акъла. Болки в корема. Водих го там при вашите, в детското отделение. Казват, че не е апандисит...

И езикът ми се заплете. Бях се накарал да му разправам как се чудех над сина ми, как свиваха плещи и ни отпрацаха — „Доведете го пак, ако кризата се повтори!“, — ала ми се заплете езикът и в кратката пауза разбрах, че съм сбъркал — не биваше да му споменавам за детското отделение. Сега Батето щеше да направи всичко възможно,

за да се отърве от мен — на никой не му се иска да влиза в конфликт с колегите си за щяло и нещяло.

— Нещо тревожно ли е? — полюбопитства той.

— Най-тревожното е, че само сумтят и не знаят какво да кажат. Мързи ги да ни изпратят в лабораторията за едни изследвания...

— А, недей така! — възпротиви се Батето. — В детското всички са добри специалисти.

Очаквах тази реакция, но ме учуди едва доловимата ирония, която отричаше смисъла на думите му. Той просто ме провокираше и очакваше яростния ми отговор.

— Има си хас да не са добри — въздъгнах. — Остави тая работа, кажи какво да правим.

— Виж какво сега — поде угрижено приятелят ми, — бих ви приел веднага, но току-що се връщам от нощно дежурство. После... коремите не са моя специалност, аз съм уролог.

— Препоръчай ни някой твой колега — прекъснах го. — Звънни му, че ще отидем.

— Чакай, чакай! — дръпна се Батето. — Щом ще ти правя услуга, държа най-напред аз да видя детето. Но сега съм капнал. Както разбирам, не е спешно.

— Е, не е — въздъгнах.

— Що не дойдете утре? — предложи делово той. — Ама така, по-ранко.

— В колко?

— В осем, осем без нещо. Седми кабинет. Има-няма опашка — чукаш и влизаш.

— Разбрано, в осем — въздъгнах и побързах да оставя слушалката.

Запалих цигара. Димът придраска гърлото ми. Отдавна не бе ми се случвало да запалвам толкова рано, на гладно. Хвърлих цигарата, намазах си филия с масло, но още първият залък заседна в стомаха ми болезнено като топка глина.

Уж разговарях полугласно по телефона, уж се стараех да не вдигам шум, но щом откряхнах вратата на стаята, синът ми се зави презглава и запротестира:

— Не искам! Не искам! Спи ми се.

Беше чул разговора ми.

— Какво не искаш? — подпитах тихо.

— Нищо не искам — все така сомнамбулно промърмори момчето.

— Хубаво — казах. — Но утре отиваме.

Повече от час разлиствах делото „Красивия“ с надеждата да изчопля още някоя и друга подробност от страниците му. Преди това бях успял да прегледам сутрешната сводка, без да си отбележа нищо интересно. Не възлагах прекалени надежди и на бюлетина, който обявява за издирване изчезналите в страната граждани. Такова съобщение за „нашия човек“ можехме да очакваме най-рано след две-три седмици — дотогава роднините му едва ли ще се разтревожат от отсъствието му.

От време на време затварях папката, съзерцавах надписа и вътрешният ми глас за кой ли път вече ме убеждаваше, че ключът на загадката е в тази дума. Все по-често се замислях за любимата теория на полковник Кирилов. Той не я натрапва на никого, не бърза да я доверява дори на най-близките си помощници, търпеливо изчаква те самите да стигнат до подстъпите ѝ. В техническите вузове я изучават, там я наричат съпротивление на материалите и преди изпита дори отличниците си плюят в пазвите за кураж.

Съпротивата на материала оставя следи по тялото и в душата, навсякъде, където ти хрумне да ги потърсиш, а тези следи услужливо подсказват какво е преживял човекът, какъв е, дори какъв иска да бъде. „Ето и в нашия случай, мислех си, докато се взирах във фотографиите на мъртвия, това оскъдно облекло през зимата все означава нещо. Снажен, красив и беден... Или скъперник... А може би увлечен, устремен към някаква трудно постижима цел и затова просто не е обръщал внимание на облеклото си. Както да го въртим и сучем — реших накрая, — все едно и също ще се натрапва: снажен и красив. А такъв човек не остава незабелязан.“

Точно в девет момчетата от отделението влязоха в кабинета ми. Водеше ги Кънев. Изглеждаха свежи и отпочинали.

— Е, какво? — усмигнах им се. — Май започва голямото претърсване.

— Не ни е за първи път — подхвърли нехайно Кънев.

И този път не пропусна да подчертае по-високото си положение в йерархията.

Престорих се, че не съм го чул.

— Не забравяйте — казах, — всеки случай за нас е нов. Хем имаме опит, хем нямаме...

Отново се втурнах из дебрите на фактологията. Почти не ставаше нужда да разлиствам делото. Фактите вече бяха заседнали здраво в мозъка ми, и насън да ме попитаха за някоя подробност, щях да отговоря без запъване. Гласът ми някак странно глъхнеше, сякаш потъваше в меката плът на гърлото ми. „Ушите ми ли бучат — разтревожих се, — кръвното ли ми играе номера... Трябва да се прегледам.“

— И така — рекох накрая. — Да повторим. Среци само с кадровиците, с никой друг. Насаме. Снимката да не се размахва под път и над път. Никой да не разбере, че е убит и изобщо, че е нещо сериозно. Търсим го за свидетел. Трябва много внимателно да разтърсваме ситото. Всяка вечер ще се събираме в шест. Кънев, готов ли си с разпределението?

Нямаше смисъл да го питам, той вече ми подаваше листа.

— Я гледай! — позасмях се, след като хвърлих поглед по нагъсто изписаните редове. — Никога не съм предполагал, че в столицата има толкова много строителни предприятия...

— Повече са — избърза Кънев. — Тук съм отбелязал само по-известните. А ремонтните бригади към райсъветите, към стопанските обединения, към апекатата... — Той махна отчаяно. — Един бог ги знае...

— И ние трябва да ги знаем — прекъснах го и му подадох листа.

— В момента ги установявам — рече Кънев и кимна към разпределението: — Подпишете го.

— Е, хайде сега... — вдигнах отегчено рамене. — Толкова ли е важно? Не може ли без подпис?

— Важно е — смотолели Кънев. — Щом ще влезе в документацията...

Отдавна бях забелязал, че много държи на документите, които трябва друг да подписва. Чувства се по-спокоен, когато получава писмени заповеди.

— Е, добре — усмигнах му се и завъртях набързо подписа си. — Моля те, останни за малко. Другите са свободни.

Марко, най-мълчаливият от четиримата, посегна към разпределението.

— Това все пак ще ни трябва — рече. — Да си знаем кой накъде е.

Подадох му листа.

Момчетата излязоха навън, като се смущаваха за нещо с лакти и се смееха... Смехът им, дрезгавите им гласове възнеха неудържимо. Разбрах ги — като млади кончета те тъпчеха сега на едно място от нетърпение. След миг ще се вдигне бариерата пред тях. Започваше надпрепускането.

— Преди да тръгнеш по предприятията — рекох на Кънев, след като останахме сами, — трябва да се отбиеш до триста и първо училище.

— Момент! — той извади бележника си. — Кого да търся там?

— Интересува ни Розалинда Георгиева. Всичко каквото може да се научи за нея. И особено как се държи напоследък. Поговори с някой мъж. Само гледай да е така... по-възрастен, по-улегнал. Никой не трябва да знае за разговора ви. Помоли го, ти знаеш как.

— Разбрано, шефе! — Кънев засия, поласкан от похвалата ми.

Въздъгнах, изгледах го на кръв.

— Какво има? — сепна се той.

— Отдавна се каня да ти кажа — не обичам да ме наричат така.

— Извинявай! — отмаля гласът му.

— Не снимаме филм — продължих, — а и ти не си Ален Делон, нали?

— Да, да — закима усърдно Кънев. — Извинявай!

Побърза да се измъкне.

Стори ми се, че в научния институт, към който се числеше секцията за свръхниски температури, всички си придаваха важност. Портиерът се пъчеше в униформата си като генерал. Измери ме присмехулно и отвисоко:

— Какво като сте от милицията? — каза. — Точно вие би трябвало да знаете — при нас не се влиза току-така...

Пристъпваше припряно от крак на крак, сякаш се чудеше дали да зареже поста си и да отскочи до тоалетната, или да продължава с пъченето си.

— Мога да чакам до утре и пак ще вляза — усмигнах му се, той се дръпна, като че ли искаше да ме огледа по-добре. — Служба, няма как! — добавих нагло, вдигайки рамене.

Портиерът сви нацупено устни — „Я го виж ти!“ — и се умисли. Мисленето изглежда го затрудняваше: от време на време той се почесваше по тила, нахлупваше фуражката над очите си, поглеждаше ме с учудване и любопитство. Някъде подир половин час, след като посвикна с присъствието ми и навярно реши, че съм благонадежден, той вдигна телефона и се обади на кадровика, с който исках да се срещна. Надълго му заразправя кой съм и що съм, от време на време приласкаваше слушалката към гърдите си и облещил страшно очи, ме подпитваше: „А по какъв въпрос?“ Аз му се усмихвах сърдечно: „Не съм длъжен да ви обяснявам.“ Без ни най-малко да се смущава, той повтаряше думите ми в слушалката, при което кадровикът навярно се сърдеше, а портиерът повтаряше като оправдание: „Да, ама другарят каза...“

След още половин час той ме пусна да вляза, като най-подробно ми обясни по коя алея да мина, на кой етаж да се кача и на коя врата да почукам, а накрая заби огромния си показалец в гърдите ми: „Ясно?“

Хукнах по алеята, без да му отговоря. Ако и кадровикът е същата стока, помислих си, денят ми отиде.

Опасенията ми се потвърдиха. Когато влязох в стаята, кадровикът, един дребен и хрисим на вид очилатко, подреждаше

някакви папки в стелаж за бюро си. Не се обърна, не отговори на поздрава ми. Искаше на всяка цена да покаже, че хич и не се стряска при пристигането на милицията. „Я да те видим сега!“ — рекох си и се друснах колкото е възможно по-шумно върху единствения фотьойл до вратата, рискувайки да падна на пода. Гръбнакът на човечеца изведнъж се вдърви, колебливо и много бавно той се извърна, все още с някаква папка в ръце, стрелна ме крадешком. Аз му се ухилих, свел умилно глава като майчица, която се радва на палавника си. Позата и усмивката ми го объркаха съвсем, той хвърли поглед към вратата — за да стигне до нея трябваше някак да мине край мен, — погледна отчаяно към прозореца — изглежда бе забравил, че е обкован с желязна решетка.

След тези панически погледи, които не му донесоха никаква утеха, той отведнъж се смали като пробито гумено чучело, можех да се закълна, че в този момент долавях отчаяното съскане на напускащия го въздух. Кадровикът се сгърби още повече, сбръчка се и както си беше с папката в ръце, запристъпва към бюро, без да ме изпуска от очи. Най-сетне се добра до стола си, седна, приведе се и сякаш залегна, издигнал пред себе си папката като щит. Сега вече знаех какво ще направи и какво ще ми каже. „Така де — помислих удовлетворен, — няма да си губя времето заради вашето важничене.“

— Вие... бяхте от милицията? — заекна той. Все още държеше да ми покаже, че не се страхува. Целият беше нащрек.

— Бях — кимнах му насърчително. — И сега съм. Да ви покажа ли документа? — посегнах към джоба си за служебната карта.

— А, не, моля ви се — запротестира той, като жадно гълташе въздух и с всяка глътка възвръщаше увереността си...

— Благодаря ви — въздъхнах. — Трябва да поговорим сериозно. Той разбра най-сетне, че папката не му е нужна, захвърли я.

— С какво мога да ви бъда полезен?

— Едва ли си представяте — приведох се към него — колко много можете да сте ни полезен... Разчитаме само на вас...

Кадровикът надигна плещи, убеден окончателно в собствената си значимост, пое си издълбоко дъх, в един миг си помислих дали пък няма да се откъсне от пода, да литне, ала изглежда той сам усети, че и да литне, едва ли ще се извиси кой знае колко над бюро си, хвана се здраво за плота му, притихна и рече:

— Слушам ви.

— Разкажете ми всичко, което знаете за Румен Георгиев... Секция свръхниски температури.

— Румен Георгиев? — най-сетне той ме погледна с неподправен интерес. — Защо, какъв е поводът?

— Най-обикновен — рекох уклончиво. — Забъркал се е в една история.

— Така ли? — подскочи той.

— Всъщност той е потърпевшият — охладих ентузиазма му. — Искан ми се да знам доколко може да му се вярва. И предлагам да не протакаме.

— Момент — кадровикът пъргаво се извърна, порови в огромния шкаф зад гърба си и измъкна тъничка папка. — Искан да бъда точен. Румен Георгиев, такааа... Постъпил е преди осем години. С конкурс. Млада надежда. Интересни публикации, солидни препоръки. Но не му е потръгнало. Три пъти е наказван за немарливост в лабораторията.

— Обикновена разсеяност? — опитах се да му подсказам.

— Сигурно — намръщи се кадровикът и пак се изпъчи. — Но при нас и най-невинният пропуск може да има големи последици.

— Прав сте — окуражих го. — По-нататък?

— По-нататък... — кадровикът отново се задълбочи в папката. — За тия осем години нито веднъж не му е повишавана заплатата. Напоследък се е активизирал. Предложен е за награда по линия на НТС, предстои да бъде повишен. Оценката на последните му публикации...

— Вие лично познавате ли го?

— Разбира се — едва не се обиди човечецът. — Саможивец. Страни от колектива. Не се включва в масовите мероприятия.

— А колегите му включват ли се? — поусмихнах се.

— Какво да ви кажа? — разпери отчаяно ръце кадровикът. — Учен свят... Но Румен е уникал!

— Помислете добре, преди да ми отговорите — погледнах го в очите. — Имате ли впечатления... че е потаен, че крие мислите, резултатите си?

— За мислите не знам — поусмихна се кадровикът, — а колкото до резултатите... всички ги крият, докато не направят публикациите

си. Като децата са — с едната ръка пишат, с другата засланят написаното.

— Колко хубаво го казахте! — похвалих човечеца.

— Родната им майка да ги помоли — въодушеви се той, — пак думица няма да ѝ кажат.

— Може би имат право?

— Е, имат — вдигна рамене кадровикът, — ама това тяхното е прекалено. Истинска шпиономания!

— А! — възкликнах. — Просто ме предизвикахте! — Затаих дъх и се озърнах, преди да продължа: — Изследванията на Георгиев представляват ли някакъв стратегически интерес?

— Е, сега... — кадровикът застина, умисли се. — По принцип всички наши изследвания са секрет.

Колебаеше се дали има право да ми каже. „Кой знае как са го инструктирали, рекох си, или пък се презастрахова за всеки случай. Та като погледнеш — пак шпиономания!“

— Подробности не ме интересуват — настоях. — Отговорете ми с „да“ или с „не“.

— Да, да — кадровикът побърза да се отърве от думата и стисна устни.

Изправих се, подадох му ръка:

— Благодаря ви сърдечно, другарю...

— Петров.

— Ето, накрая се и запознахме — казах. — Благодаря би, другарю Петров. От мое име и от името на службата. Оказахте ни неоценима помощ. Никога няма да забравим вашата отзивчивост.

— Моля, моля! — кадровикът раздруса горещо и предано ръката ми. — Ако нещо пак се наложи, аз съм насреща. За да не ви мотаят на пропуска, само кажете, че сте вие. — Той извади молив, отвори бележника си. — Вие бяхте...

Уби ме с това минало време.

— Аз съм Петков. Майор Петков.

— Мога да го запиша, нали? — погледна ме съучастнически и след като кимнах великодушно, драсна нещо върху листа. — Ето, аз записах само Петков, но щом погледна, ще се сетя за вас, нали...

— Точно така! — похвалих го. — Секретност и пак секретност! Личи си старата школа. Сигурно сте пенсионер от армията.

— Познахте — разцъфтя човечецът и отново раздруса ръката ми.
Когато напусках института, портиерът ми козирува.

След като обиколих няколко строителни предприятия, навечер се прибрах в службата и телефонирах на сина.

— Здраво! — провикна се той в слушалката. — Днеска изобщо не ме боли...

— Ще видим довечера — въздъгнах. — Или ти за довечера не мислиш?

— Хич не ми пука — рече синът ми. — Наплюсках се като попско дете. Две пици с шунка, шоколадова торта и голяма боза.

След два дена болки и глад сега той бе изпаднал в гастрономически възторг.

— А четеш ли? — побързах да го върна към суровата действителност.

— Чета по малко — измънка.

— Не се преуморявай! — посъветвах го. — И умната...

— Кога ще се върнеш? — полюбопитства той. — „Ще видим“ ли?

— Не — рекох, подразнен от иронията му. — Този път навреме.

— Дано не е в дванайсет.

— Няма — обещах му и тракнах слушалката.

Заех се да оформям линията на семейство Георгиеви в нашето издирване. Тази работа не ми отне много време. Тъкмо приключвах, и Кънев така връхлетя в кабинета ми, сякаш змии го бяха гонили до прага.

— Хващам се на бас — усмигнах му се. — Искаш да ме заинтригуваш.

— Нищо не искам — махна той. — Ако ме духнеш, ще падна.

— Само това оставаше — рекох. — Я седни и разправяй.

— Чудя се откъде да започна — Кънев без нужда пребърса челото си.

— Карай наред. С кого разговаря в училището?

— С Мойсей Карабанов.

— Ей че име! — възхитих се.

— Преподавател по ботаника, трийсет години практика.

— Заслужил учител?

— Засега още не е — въздъхна Кънев, рамената му отведнъж се смъкнаха. — Остави това... Тази Розалинда се оказа истински демон. Направо жена вамп! Флиртаджийка до дъното на душата си. Семействата на двама млади учители — пред разпадане... заради нея. Разглеждали поведението ѝ, били готови да я уволнят, но какво се оказало? Че тя е жертвата... Мъжете си признали. Наложило се да ги преместват в други училища.

— А те самите какво представляват?

— Амиии... — умисли се Кънев — доколкото можах да разбера от Карабанов — волни души. Да прием, да пеем, да се веселим, докато сме млади! Нещо от този род.

— А външно? — погледнах зорко помощника си.

— Е, външно... — поклати глава той, готов да признае, че не се е сетил да пита за тази подробност, но навреме прехапа език — отново се бе обадило болезненото му самолюбие. — Единият е преподавател по физкултура.

— Значи какяк? — опитах се да му подсказва.

— Сигурно — вдигна рамене той, — макар че... аз не съм го виждал. А другият, доколкото разбрах, е служил в гвардейската рота.

— Ясно! — отсякох. — Там не подбират мъници. — И сега се наложи аз да прехапвам език — бях „настъпил“ неволно помощника си: той страдаше при всяка дума, която го подсещаше за ниския му ръст. — По-нататък? — престорих се, че не забелязвам гримасата му.

— В училището свикнали с Розалинда като с неизбежно зло — поде възглухо Кънев. — Тя е от тия злини, каза ми Карабанов, дете напразно се опитваме да премахнем и накрая свикваме с тях. Абе уж свикнали — продължи Кънев, — а я заобикаляли на пръсти. И колкото е възможно по-внимателно, за да не бие на очи... Тя също била внимателна, не може да се отрече. Взимала часовете на колежките си, когато им се налагало да отсъстват.

— Какво преподава?

— Литература.

— Артистична душа.

— Говори се, че първоначално мъжете не я приемат на сериозно, но така се заплитат в мрежите ѝ, че... Никой не може да обясни как

става тая магия. Сигурно притежава хипнотична сила.

— Я остави мистиката! — прекъснах го. — Нямам влечение към необяснимото. Не разбра ли как... откъде е дошла в училището?

— Кажи-речи направо от Великотърновския университет. Малко преди да завърши следването, се омъжила тук, в София.

— Завоевателка?

— Доколкото разбирам, това е в природата ѝ. Пет години си е гледала сина, после го харизала на майка си и — хоп! — парашутът ѝ се отворил. Софийско училище, без стаж, без нищо... Разправят, че ѝ ходатайствал доста влиятелен човек...

— При това мъж, нали?

— Разбира се...

— Е, камък ми падна от сърцето.

Славчо се начумери, но след миг усети, че тая физиономия не му отива, и се позасмя.

— Как се е държала напоследък? — попитах.

— Държала се е странно — умисли се Славчо. — Карабанов казва: „Направо не е тя. По-рано не можеш да я спреш — все тича нанякъде, в учителската стая танцува, имитира ученически лудории, показва фокуси и думата не можеш да вземеш от нея, а напоследък така се украти, умълча се...“

— И от колко време е тази промяна? — наострих уши.

— Според Карабанов — един-два месеца. Той я подпитвал — „Георгиева, да не би нещо със здравето?“, — а тя само въздишала и повтаряла: „Светът е голям и хубав! Светът е голям и хубав!“

— Е, хубав е — вдигнах рамене. — Ти май доста си впечатлен?

— Ужасен съм — поклати глава той. — И по-рано не бях кой знае колко смел с жените, ама сега...

— Не си затривай младостта залудо — заех се да го съветвам. — Просто се научи да ги познаваш... От такива като Розалинда — вярвай ми: три дена далече! Уж не са красиви, уж не са жени изобщо, а после — стой та гледай! Край тях можеш да преминеш само като Одисей край сирените.

— Разбрано — промърмори Кънев. — Ако ми падне случай, ще го имам предвид.

Доктор Лазар Аладжов, Батето, с когото някога обръщяхме училището наопаки и стояхме все наказани, малко се беше променил: от гласа, от погледите, от жестовете му лъхаше все същото юношеско буйство. Като гимназист той се пилееше в много посоки, а след като отслужи войник, учуди всички ни — записа медицина и се справи отлично с трудните изпити. Преди месец, когато го срещнах и той ми се похвали, че най-сетне е успял да се прибере в София след шумния си развод в провинцията, аз възкликнах „Браво бе, някои още не могат да се оженят...“, а той току ми изтърси „Не разбра ли, бате, аз не съм човек за една стая, за една служба, за една жена!“ и в мъжа срещу мене аз отново видях някогашния си съученик — Щур, та бесен. „Дано покрай жената не си зарязал и докторлъка!“ — рекох му тогава, а той се навъси: „Точно обратното, бате, заради докторлъка съм готов да оставя всичко.“

И ето сега той стоеше срещу нас в кабинета си, пощипваше сина ми по бузата, хвалеше ме: „Браво, какво орле си отчувал! Пу, да не му е уроки!“ Беше му драго, че съм го потърсил за помощ, а не съм се литнал подир славата на знаменитостите.

Накара сина ми да легне върху кушетката, приведе се, покри го със сянката си, заслони го от очите ми.

— А да видим сега, моето момче, какво ти е — рече и пръстите му бавно потънаха в диафрагмата на сина ми. — Ако не позная, ще търсим други доктори. Нали няма да ми се разсърдиш. В провинцията съм опипал доста коремчета като твоето и знам това-онова за коремчетата, но все пак... Кой за каквото е учил, нали?

Докато говореше така — ласкаво, почти приспивно, — той не снемаше зоркия си поглед от лицето на Иво, готов да улови и най-беглата тръпка, най-мимолетната му гримаса. Момчето го гледаше храбро и доверчиво в очите, усмихваше се.

— Я стани — попривдигна го Батето. — А така... Наведи се!

Последваха два кратки отсечени удара със стегнатия ръб на дланта му над хълбоците на момчето. Синът ми изпищя, изпъна се по

гръб и като не намери утеха в съприкосновението с прохладното легло, бързо се дигна, присви се от болка и пак се просна по гръб. Замря — просълзен, с разширени от недоумение очи. Усетих ставите ми да изхриптяват, толкова жестоко бях се стегнал, за да не викна: „Какво направи бе, Бате!“ Викнех ли, щях да процепя „Пирогов“.

— Ти си бил точно за мене бе, пиле! — рече Батето, без да откъсва поглед от промененото лице на сина ми, извърна се към мен и поясни: — Бъбреци, бате!

— А, нали корема... — смотолевих объркано.

— Понякога така започва.

— Какво започва?

— Кризата.

— Какво ще правим? — попитах и не чух гласа си.

— Всичко каквото се прави в такива случаи.

Продиктува на сестрата предполагаемата диагноза, като си служеше с латински термини, и я изпрати да придружи сина ми до рентгена и лабораторията. Като останахме сами, той ме тупна свойски по рамото:

— Не преживявай толкова де! Няма нищо страшно... Почерпи по цигара.

Извадих кутията, той ми кимна да го последвам и ме поведе навън, към дъното на коридора. Подадох му огън, вдъхнах жадно дима.

— Ако са камъни, знам що за ужас е — процедих и се втренчих в очите му. Искаше ми се да разбера какво мисли за заболяването на сина ми. — Преди години имах криза... — поясних.

— Ето, виждаш ли — кимна назидателно доктор Славчев. По прекалено усърдния му жест разбрах, че е усетил хитрината ми: — Тия работи са наследствени, бате.

От минута на минута той ставаше все по-оживен, шегуваше се, не пропусна да мине сестра или лекар край нас, без да ме запознае с тях: „Съученик от гимназията... По-голям хаймана и от мене, а сега работи в милицията! Майор...“ Смехът му ехтеше необуздано над припряната суетня наоколо, заглушаваше стоновите и вайканията, полъхваше като освежителен вятър коридорите, изпълнени с унилата миризма на спирт, карбол и урина... Успокояваше ме уж, ала под възторжения блясък на очите му се прокрадваше светлинка, която от време на време и уж случайно озаряваше зениците ми, стремеше се да

проникне в душата ми, да я освети и да я огледа отвътре. Аз примигвах смутено срещу тази толкова настойчива светлинка. По едно време Батето като че ли разбра най-сетне, че съм отгатнал намеренията му, посконфузи се от неуместното си любопитство, засуети се.

— Е, хайде да вървим — рече и ме поведе към кабинета си.

Там заварих сина си, който вече се бе поокопитил и зяпаше разсеяно през прозореца. Батето размени няколко думи със сестрата и рече:

— Идете да закусите и елате към десет.

Излязохме със сина ми навън. Погалих го: „Още ли те боли?“ — той поклати глава. Заведох го в една сладкарница. Точно в десет отново цъфнахме при Батето.

— Няма нищо страшно — засия отдалече. — Песъчинки. Нали ти казах...

Зорката светлинка бе угаснала в очите му. Сега в тях се прокрадваше разочарование — той като че ли съжаляваше, че синът ми се е отървал толкова леко и му е отнел възможността да се занимава по-дълго с нас.

— Нека взима тези лекарства — подаде ми рецептата. — Оставили сме едни проби за допълнителни изследвания. Едва ли ще покажат нещо друго, но все пак...

Преди петнайсетина години в Красно село, далече от трамвайната линия и от шосетата, се кипреше шумната весела уличка „Славей“. Седем къщи от едната ѝ страна, седем от другата, без асфалт, без плочници, през зимата стопанките посипваха пътеките със сгурия. Дворовете се губеха сред уханните облаци на люляците. Като се прибираха вечер, хората се събираха по терасите си на чашка или кротко си бърбеха през оградите. Тогава и оградите бяха символични — подредени в права линия белосани камъчета или сковани набързо летви, колкото да не минават кокошките. Весело и задружно живееха хората на тая уличка, но една есен бутнаха къщите и след две години върху някогашната улица „Славей“ се просна осеметажен панелен блок. От прекрасния и като че ли безгрижен свят на детството се запазиха само китката канадски тополи и сърдечността на някогашните съседи. Въпреки наложената им панелна изолация те успяха да съхранят помежду си по някакъв необясним начин топлото дружелюбно пространство на дворовете, изпълнено със златиста ласкава светлина, с чувство за сигурност. Още по-необяснимо и още по-затрогващо бе, че това пространство съществуваше и между децата им, които само бяха чували за някогашната улица „Славей“. Като се срещнат и спрат за разговорка, старите съседи се скупчват един до друг, гласовете им зазвучават приглушено, озъртат се — същински съзаклятници. Те се усещат все още чужди сред подредения рай на жилищния комплекс, а не искат това да личи — къде ли чужденецът е бил на почит? Сигурно затова изглеждат толкова загадъчни, а може би наистина съзаклятничат против бетонната тирания, която властва наоколо.

Всички мъже на някогашната улица „Славей“ бяха занаятчии — водопроводчици, зидари, монтьори. Така че при нужда не беше необходимо да висим пред разните работилнички, или както сега ги наричат — ателиета за услуги. Случеше ли се в някоя къща ремонт, прокарване на вода или канализация, всички мъже от улицата се събираха и всеки гледаше да помогне ако не с друго, поне със съвет.

Най-търсен и най-тачен сред майсторите беше и си остана бай Стоян Маринкин. Спомням си, че когато пристигна на нашата улица, за да се нанесе в една от къщите, вече го наричаха бай Стоян, макар и да нямаше още четиридесет години. След като се пенсионира, му разрешиха да си отвори железарска работилничка в едно от оцелелите дворчета. Вдигаха го посред нощите, за да отвори някоя безнадеждно заяла брава. И макар из комплекса да щъкаше много непознат народ, всички го знаеха. Споменеха ли името му, добавяха: „Златни ръце има човекът!“ Ръцете му благославяха всички, аз единствен може би оценявах и зорката пронизателност на очите му — те запомнях всичко, до което се докоснеха. Вече няколко пъти съвсем професионално бях търсил съветите му.

Позвъних на вратата му към шест и половина. Знаех, че има навик да става рано, въпреки че в работилничката си отиваше към осем. Бай Стоян откряна полека вратата, даде ми знак да не вдигам шум, за да не събудим внуците, и ме поведе към кухнята.

— Какъв зор те е подгонил толкова рано? — попита.

— Абе... вдигнах рамене — нали знаеш...

— Сядай, сядай — настоя той. — Тъкмо съм сложил кафето. Няма да ми отказваш.

— За кафе — никога! — поусмихнах се и извадих найлоновото пликче от джоба си. — Донесъл съм ти мостра.

Бай Стоян взе пликчето, повъртя го срещу светлината, раздвижвайки внимателно блестящите люспици.

— Поцинкована ламарина — произнесе се. — Два милиметра. Въздебелка е, ала я търсят за облицовки на покриви. Мека е и се работи лесно.

— Това го знам — рекох.

Бай Стоян изсумтя — „Какво те интересува още?“ — и отново се втренчи в ламаринените люспици.

— Майстор е пипал! — тръсна възхитено глава. — И то не какъв да е. Екстра класа! И ножиците му си ги бива.

Реших да го предизвикам:

— За ножиците няма да ти противореча — рекох, — но за човека...

— Какво?

— Само е минал край майсторите.

— Не може да бъде! — разсърди се съседът.

— Това е положението — вдигнах рамене. — Студент, който чиракува през лятото.

— Изключено! — разпали се бай Стоян. — Ти мене слушай. Тая работа с гледане само не става. За несвикналата ръка и най-съвършената ножица е неудобна, гложди пръстите, ядосва ги. Нервното рязане оставя едни люспи — като дъвкани, а я погледни тези — равни, еднакви, като вадени от калъп.

— Благодаря ти! — въздъгнах. — Това ме интересуваше.

Бай Стоян хвърли пликчето на масата и ми наля кафе.

— Важно ли е? — попита.

— Много. Спестяват ми голямо лутане.

— Бе тия работи... Няма ли да свършат най-после?

— Не им се вижда краят — успокоих го.

— Чудя ти се — поклати глава той. — Уж умно момче, а как се излъга с тоя занаят?

— Ами как — позасмях се. — Днеска малко, утре малко и си го заобичах.

— Е, да... И работата е като жената — промърмори той. — Но право ти казвам — не си за завиждане. Тухларят, дете цял живот меси кал, вижда повече радост от тебе.

— Може и така да е — понадигнах се. — Слушай... има ли начин едър мъж, така... към осемдесет килограма, да майсторува по покривите?

— Виж какво сега — умисли се бай Стоян. — Майсторите по покривите, нали знаеш...

— Трябва да са по-леки — кимнах, — инак жалко за керемидите.

— Да, ама днеска и покривите са други — той отново се пооживи, посочи ми съседния блок. — Виждаш... Едни са залети с асфалт, други — общити с ламарина.

— И все пак? — блъснах нетърпеливо по масата.

— И все пак... — поклати умислен глава бай Стоян. — Все пак — възможно е. Аз имах един познат — страшна буца! — но беше най-добрият майстор по покривите. Като го гледаха такъв налят, мнозина се постъписваха. Не бойте се, викаше той, аз като стъпя горе, олеквам. Щото и в тоя занаят всичкото е чалъмът — къде да стъпиш, как са

стъпиш... Така че ако тая работа е негова — той отново кимна към пликчето, — вярвай ми, майстор е...

— Вярвам ти — рекох, прибрах „мострата“ в джобчето на ризата си, бутнах празната чаша пред себе си: — Чудесно кафе правиш.

— Отбивай се по-често де — изправи се съседът.

— Знаеш ли — рекох, — иска ми се някоя вечер да се съберем, ей така — на ракия.

— Хм! — усмихна се той, намигна ми недоверчиво: — Ракия! На вас нали не ви дават?

— Абе не ни дават — засмях се, — ама ние тайно... И няма да говорим за работа.

— Че за какво ще говорим? — учуди се искрено той.

— За улица „Славей“.

— Бе я остави! — намръщи се бай Стоян.

— Е — магнах лекомислено, — в такъв случай ще си приказваме за това-онова. За ракии и мезета.

— Не си човек, който си губи времето — усмихна се той и добави: — Абе ти ела — все ще я наредим някак!

Докато асансьорът плавно ме издигаше, аз извадих снимката на мъртвия мъж, взрях се в лицето му и рекох: „Сега вече ти вярвам, майсторе!“

Всички знаят — в строителството не достигат кадри. И мислят, че на който и строеж да почука работникът, навсякъде ще го посрещнат с цветя. И аз мислех така. Оказа се, че на въпросния работник най-напред ще му е трудно да почука — кадровите отдели в строителните предприятия като по правило са забутани из най-неугледните и потайни стаички. До тях трябва да се промъкваш, воден единствено от инстинкта си, да лавираш из неосветените лабиринти на коридорите, между камари от стари бюра и друга канцеларска покъщнина, да прескачаш прашасали купчини от папки, да се катериш по стръмни вътрешни стълби. Колцина са се разколебавали по тия неугледни голготи? — питах се, докато изминавах същия маршрут, усмихвах се. Глупости! Хората идват тук за насъщния... Красиви преживявания им дава киното! Продължавах напред, примижал, за да свикнат очите ми с унилия коридорен пейзаж. „Но както и да го погледнеш — заключавах накрая, — несправедливо е.“

Кадровиците, заседнали здраво зад бюрата си, изглеждаха бойки и самоуверени — та нали те държаха в ръцете си трудовия стаж и заплатите, назначенията, повишенията, пенсионирането на сума ти народ, ала в излините им от сумрака очи се съгъстваха умора и безразличие. Появявах се в стаичките им като видение от друг свят, не съвсем непознат за тях, разбира се. Свят, за който са чували, от време на време са им го показвали по телевизията.

След много тичане, много срещи и неутешителни разговори в една от стаичките на „Ремонтстрой“ ме очакваше изненада: зад бюрото, барикадирано с огромна „Оливети“, седеше момиче, толкова младо и толкова хубаво, че си помислих „Дали пък не сбърках вратата?“ и щях да изляза, за да погледна още веднъж табелата, ала ме задържаха очите ѝ. „Така и така сте влязъл — настоя примирено погледът ѝ, — защо не останете?“ Върху лицето ѝ вехнеше кой знае откога забравена усмивка. Рус, лъскав като царевична свила кичур засенчваше челото ѝ. Леко сгърбените ѝ плещи подсказваха, че е изоставена, самотна и беззащитна. Гледах я, засилваше се чувството

ми, че срещу мене седи момичето, което си измисляме, когато вече сме изнемогнали от ергенския маратон. Представата за него е подробна и ярка, засяда надълбоко и трайно в паметта ни, а след женитбата сякаш заспива в нея.

Ето сега представата се събуждаше — измисленото някога момиче седеше насреща и се усмихваше. В същия миг оттатък зад картонената преграда ечна страховит женски глас — ругаеше някого, настояваше за някакви болнични листове.

Спогледахме се.

— С какво мога да ви бъда полезна? — попита момичето. Звучният ѝ баритон навярно предупреждаваше жената зад картонената преграда за присъствието ми.

— Търся кадровика ви промърморих.

— Оттатък е — кимна тя към картонената врата. — Другарката Пенчева. Налага се да почакате — в последните ѝ думи се прокрадна иронично задоволство.

— Е, щом трябва... вдигнах рамене. — Дълго ли ще продължи... спорът?

— Защо не седнете? — момичето ми се усмихна и с очите си.

— Че да седна — рекох, озърнах се.

— Столът е точно зад вас.

Нямаше нужда да се извъръщам, седалката сама ме тласна зад колената и ме принуди да седна. Наложих се да свия рамене — толкова тясно бе пространството между кантонерката и вратата. Помъчих се да забравя за неудобствата и кимнах отново към вратата:

— Всеки ден ли е така?

— Нонстоп! — въздъхна момичето. — Дори когато няма с кого да се кара, вдига телефона и почва... Защишава интересите на предприятието...

— А на вас ви е скучно? — опитах се да сменя темата.

— И още как! — погледна ме право в очите. — Защо не ме поканите някъде? — лицето ѝ не трепна. — На кафе например?

— Искане ми се — усмихнах се, убеден, че момичето се шегува. Навярно всички мъже, които са влизали в тази стая, са го канили да излязат: „На кафе например!“ Сега то ме предизвикваше. — Наистина ми се иска — изгледах го дръзко, — но не мога.

— Че кой ви е забранил? — край устните ѝ легна плитка апатична гънка. — Жена ви, децата, началството?

— Всички — рекох.

— Жал ми е за вас — натъжи се момичето.

— Понякога и на мен ми дожалява.

— Жал ми е за хората — обобщи момичето. — Всичко могат да си забраняват, но това... И то само защото са семейни, имат деца и работят някъде. Заговоря някой непознат на улицата, гледат ме като смахната и бягат. А колко интересни неща би могъл да научи човек тъкмо от непознатите! Така и животът му би станал по-интересен, и светът край него — по-голям.

Кимах усърдно, уж подкрепях разсъжденията ѝ, мислех „Тука май нещо не е наред!“ и с едното си ухо следях караницата зад картонената стена. Щом гласовете позатихнаха, скочих, блъснах вратата и връхлетях оттатък. Кадровичката, петдесетгодишна, със зачервено от гняв лице, тъкмо си бе поела дъх, за да изригне отново. Внезапната ми поява не я смути.

— Не можа ли да почакаш? — сопна ми се, явно ме вземаше за човек от предприятието.

— Този път не можах — бръкнах в джоба за картата.

— А в бръснарницата можеш! — продължи тя, без да ме поглежда, разравяйки папките по бюрото си.

Показах ѝ картата, жената застина за миг, преглътна с мъка гневливите думи.

— Виждали сме ги всякакви! — измърмори.

— Още по-добре — усмихнах ѝ се и кимнах едва забележимо към работника, който стоеше до мен.

— Така! — каза тя, подхвърли му някакъв формуляр и отсече: — С тебе се разбрахме.

— Е, да де — накриви глава той, готов да обяснява отново надълго и нашироко. — Щом веднъж съм се хванал, така или иначе...

— Заминавай! — отпъди го с жест кадровичката.

— Е, да де — поклати заинатено глава човечецът, но тя отсече „Толкоз!“ и му посочи вратата. Той се смръщи, сигурно я препсува наум, обърна се и излезе.

— Слушам ви — въздъхна жената.

Поставих фотографията на бюрото и.

— Никога не съм го виждала — отсече тя. — Абсолютно съм сигурна.

— Е, благодаря ви — вдигнах рамене. Бяхте много любезна.

— Правим каквото можем — присмя се на комплимента ми кадровичката и добави: — Не мислете само, че ви вярвам.

— За какво? — стъписах се.

— Ще се разкарвате за някаква си снимка! — нахили се криво тя. — Хайде де! Да не сме вчерашни! Не, не ми обяснявайте, абсолютно съм сигурна — прекъсна неизречените ми възражения и ме отпрати троснато: — Довиждане!

Кимнах, преодолях достолепно пространството до вратата. Не разбрах само дали аз я тръшнах, или вятърът я хласна с всичка сила зад гърба ми. Трясъкът ѝ като че ли събуди момичето, видях го да се надига бавно, сега рамената му изглеждаха още по-деформирани — сякаш гръбнакът му бе пречупен.

„Язык му за хубостта!“ — помислих си.

— Свършихте ли? — шепотът ѝ пропълзя до ухото ми свойски и дрезгаво.

— По кратката процедура — рекох.

— Ето — момичето ми подаде някакво листче, въздъхна: — За всеки случай... Ако някой ден ви се прииска да поговорите с някого...

Беше ми записала името си — Петранка Маричкова — и телефона.

— Много сте мила — усмихнах ѝ се. Дано...

Исках да кажа — дано ми се удаде такъв случай или дано ми остане време, — но по очите ѝ познах, че каквото и да кажа сега, ще сбъркам.

Пъхнах листчето в джоба си и хукнах навън. „Тия жени... мърморех объркан. — Тия жени напоследък...“

До края на седмицата издирванията ни не дадоха никакъв резултат. Поглеждаха фотографията, свиваха рамене, никой не се поколеба, никой не се втренчи внимателно.

Тъпченето на едно място уж не трябваше да ме тревожи особено — бях убеден във версията си, от опит знаех, че началото на всяко по-увъртяно разследване е мудро и дотегливо, а една неясна тревога мътеше кръвта ми, тласкаше я припадничаво и не ми даваше мира.

Изоставих ладата, прекосяха града пеша. Препусках по предварително набелязания маршрут, препусках целеустремено, настойчиво, зло, краката ми изтръпваха от умора, боях се да седна макар и за минута някъде, отбягвах задушливия потен ад на трамвая, знаех си — спра ли, мигновено ще ме притиснат неутешителни размисли и нататък ще бъде още по-трудно, още по-тягостно... Трябваше да се движа, всяка секунда да решавам някаква малка лесна задача, да задрасквам в бележника си адрес след адрес, да отхвърлям една подир друга възможностите, които сам бях определил като единствени не само за себе си, но и за момчетата, и по този начин ги принуждавах да се трепят без никакъв успех.

Но странно нещо — всеки отрицателен отговор на кадровиците като че ли пролъхваше душата ми и я успокояваше. Много добре разбирах, че този покой не е на хубаво, такъв покой — неподвижен и сумрачно хладен — властва само в отдавна напуснатите, безнадеждно празни, никому ненужни пространства.

Тичах из улиците, представях си какво си мислят сега момчетата и пак ми отесняваше отвътре, и пак се мъчех да усмия припадничавите тласъци на кръвта си. „И друг път ти се е случвало! — тешах се. — И друг път... А сега на всичко отгоре виж само каква жега е, синът ти болен, как няма да се изнервиш! Всичко ще мине, както е минавало вече толкова пъти.“ Вслушвах се внимателно в утешенията си — уж звучаха убедително, логиката им си беше на място. Сърцето ми, сиромашкото, притихваше, набрало най-сетне кураж да въздъхне облекчено, и ето — един заинатен скептичен гласец ме пробуждаше:

„По-рано може всякак да е било, сега е друго!“ Кръвта отново гръмваше в тъпанчетата ми и аз отново ускорявах крачките си.

В петък вечерта се събрахме, каталясали от нерви и тичане. Момчетата мълчаливо поставяха върху бюрото ми портрета на мъртвия, вдигаха рамене, отбягваха погледа ми. Би трябвало аз да отбягвам очите им. Държах се непринудено — сякаш бяхме излезли из гората на пикник: закачах ги, смеех се, въртях се като подпийнал. Стараех се да не прекалявам, за да не забележат преструвката. Когато всички насядаха, аз се опрях на бюрото:

— Е, какво сега — рекох, — ще се предаваме ли?

Нищо по-тъпо не можа да ми хрумне. Изгледаха ме смаяни. Устоях храбро на погледите им. Имам си правило — изпаднеш ли в глупаво положение, дръж се глупаво, макар да не ти е в характера, така никой няма да ти повярва, ще си помислят, че ги будалкаш.

— Е, как ще се предаваме! — намръщи се недоволно Кънев. Ако разрешите... да споделя някои съображения...

Кимнах му насърчително и Кънев се впусна в ненужни разсъждения, като жонглираше неловко с вече известните факти. Искаше му се да ни втълпи, че посоката на издирването е погрешна, и изобщо...

— Изобщо... изобщо... — забуксува той и предпочете да замълчи. Въздъхна, поогледа се, търсейки подкрепа от момчетата, ала те не се отзоваха на погледа му и той — видя, не видя — отново вдигна рамене.

— Защо се притесняваш, точно така е! — озарих го с най-лъчезарната си усмивка. — Здравата се уморихме. От другата седмица ще променим направлението. Имам нещо наум.

Погледнаха ме заинтригувани. В подобни ситуации винаги казвам, че имам нещо наум, макар главата ми да е празна като тъпан.

Късно вечерта пътувах с автобуса за село. До мен се поклащаше вяло синът ми и при всяко по-силно разтърсване се мръщеше.

— Може би трябваше да вземем кола — изгледах го.

— Престани! — дръпна се той, изгледа ме зло и прошепна: — Нищо ми няма, не разбра ли!

— Е, сега вече разбрах — усмихнах му се.

Той завъртя глава доволен — най-сетне бе ми натрил носа — и метна мълниеносен поглед назад. Нямахше нужда да се извърщам, още

преди да седнем, бях забелязал на седалката красиво светлокосо момиче. „Е да де — рекох си. — Така ще е...“ Отпуснах се. Просторът прииждаше срещу мен като стена, някак странно се раздвояваше и пропускаше автобуса в калаената си утроба. Отпуснах клепачи и се помъчих да забравя всичко, което оставаше зад гърба ми. В този миг осъзнах, че бягам слепешком, панически, урбулешката.

Бягах за първи път и ми беше хубаво.

Бягството не ми донесе утеха.

Прегръдките на мама, щастливите ѝ укори — „Защо мъкнеш толкова багаж, аз тука си имам всичко!“ — не отпуснаха нервите ми и не ме настроиха за сладки приказки, за дълъг, почти летаргичен сън, който сякаш разтваря плътта сред благоухания и нетрепетен въздух на селската къща. Уж бърбурек разсеяно със съседите, уж се залисвах с работа из двора, а очите ми все бяха в Иво. Той усещаше изпитателния ми поглед, сърдеше се — „Нищо ми няма!“, — усърдно си пиеше лекарствата, събираше на поляната приятели за игра, правеше, струваше и все си намираше повод да седне някъде, някъде да полегне. Гледах го и не вярвах на очите си: преди десетина дена не можех да го спра ни за минута, а сега... Сърцето ми се свиваше.

На следващия ден, след като повърна няколко пъти, синът ми се отпусна в леглото, озлобен против тялото си, което му правеше номера. „Какво сте ме зяпнали?“ — викна разтреперан срещу мен и майка ми и зари глава във възглавницата.

Мама ме дръпна кротичко за ръкава:

— Остави го да поспи — прошепна. — Сънят е най-доброто лекарство.

Замисленият израз на лицето и, мудният и, мъчително изтръгнат глас ми подсказаха колко химерна е вярата ѝ в „най-доброто лекарство“.

— Да — казах унило, — нека поспи.

Излязох навън замаян. Чудех се какво да предприема и за първи път изпитах все още смътното, но ужасяващо чувство: каквото и да кажех, каквото и да направех — нямаше да има смисъл. Това чувство парализираше мускулите и волята ми, усетих се изсушен отвътре. Отбягнах погледа на мама.

— Веднага го заведи на лекар — рече тя.

— Вече го водих.

— И какво? — тя отново се втренчи в очите ми.

— Какво! — поклатих глава. — Лекарства, диети... Нали виждаш.

— Нищо — въздъхна тя. — Ти пак го заведи.

Иво спа непробудно до вечерта, а като стана, забелязахме, че клепачите му бяха страшно отекли. Той самият, като се погледна в огледалото, застина — „Приличам на китаец!“ — но веднага след това се опита да разсее тревогите ни:

— Това е от съня. И друг път ми се е случвало.

Гласът му бе отмалял и глух, сам не си вярваше.

Съгласи се веднага да тръгнем за София. Мама ни изпрати до портата, но не пожела както обикновено на добър път, погледнах я зачуден през рамо — ирисите ѝ се изцъкляха, скулите ѝ побеляваха, тя едва сдържаше сълзите си. Хукнах подир сина. Той крачеше нашироко, сгърбен, провесил ръце, сякаш върху плещите му се бе стоварил страшен товар.

Едва понесе пътуването. Не даде и дума да се издума за „Пирогов“, легна си и заспа неразсъблечен.

Призори позвъних на Батето.

— Добре че се обади — каза той. — Вчера те търсих няколко пъти.

— Защо? — изхриптях.

— Вземи детето и веднага идвайте — нареди той, усети, че е прекалил със строгостта си, добави: — Ела, ще ти кажа...

Треснах слушалката, събудих сина си и оглушал за протестите му, го качих на едно такси...

Батето ни чакаше на входа. Взря се в подутите клепачи на сина ми, поклати глава:

— Така и предполагам.

— Какво? — искаше ми се да извикам, ала едва познах гласа си.

Вместо отговор Батето кимна — „Хайде!“ — и ни поведе по коридора. Иво поизостана от нас, лекарят, без да извърща глава, ми рече:

— Биохимията му не е добра.

— Но нали... — опитах се да възразя.

— Остави ги ония изследвания — махна неприязнено Батето. — Те бяха само така... за насочване... Най-достоверна е биохимията.

— И какво ще правим сега? — попитах с пресъхнало гърло.

— Ще трябва да влезе в отделението.

— За колко време?

Батето вдигна рамене, въведе ни в кабинета си. Седна зад бюрото. Погледът му бягаше настрани.

— Ще го навиеш ли? — попита тихо и кимна към сина, който се бе облегнал на радиатора и зяпаше разсеяно през прозореца.

Свих устни в недоумение.

— Не си ли се обаждал в управлението? — повиши тон Батето.

— Не съм — рекох и отвътре ми прималя.

За първи път ми се случваше да забравя службата. Какви ли щях да ги дъвча сега! Гледах объркан ту Батето, ту сина си, като че ли очаквах отговор от тях.

— Я бягай да се оправиш там — рече лекарят, — а ние с Иво все някак ще се разберем. Той е вече голям. Нали, Иво? На колко години беше, на шестнайсет?

— На четиринайсет — промърмори синът ми недоволно, доловил, че го будалкат.

— Е, четиринайсет... Да не са малко? — разпери ръце Батето. — На четиринайсет едно време се женеха, сами си вадеха хляба.

Синът ми го гледаше с разширени от уплаха зеници, напразно се мъчеше да се усмихне.

— Хайде да пуснем баща ти — продължи да го увещава Батето. — Ние с тебе все ще се разберем.

— За какво? — предрезгавя гласът на момчето.

— Е, за какво... — вдигна рамене Батето. — За всичко. И най-вече — какво да правим с болестта ти.

Тези думи вместо да успокоят сина ми, го вдигнаха от стола, изпълниха тялото му с див, животински ужас. Разперил ръце, той се озърташе, готов да хукне — през затворената врата, през изпълнените с автомобили улици, през целия свят — докъде ли щеше да стигне? — и в този миг очите му срещнаха погледа ми. Въздъхна, отпусна се — безсилен, примирен, отчаян.

— Хайде, върви — подкани ме тихо Батето.

В следващия миг вече отстъпвах към вратата. Знаех, че е нечестно, в момента спасявах себе си, напразно заничах в очите на момчето — да ме беше погледнал, да ме беше повикал, щях да спра, да се върна, ала той стоеше прав, вгледан в краката си, притихнал, умъдрен и аз продължих да отстъпвам, уж с отмалели и ситни крачки, а отведнъж се озовах на прага, обърнах се и побягнах навън.

Скочих в първото попаднало ми такси, отпуснах се на седалката и замижах. Не помня как сме прекосили София. Като погледнах пред себе си, видях управлението — сякаш ме бяха телепортирали.

В кабинета заварих събрани момчетата от отделението. Гледаха ме, зениците им притрепкваха неспокойно. Пръв като че ли се окопоти Марко:

— Бягай при Кирилов! — рече. — Издирва те под дърво и камък.

На устата ми беше да запитам — „Защо?“, — ала усетих, че ще прозвучи не на място и глупаво. Нещо се беше случило, нещо, което никога преди това не се е случвало. Хукнах нагоре по стълбите, като

поглеждах часовника си — беше девет часа, долепих го до ухото си, не, нямаше лъжа, старата „Докса“ никога не бе ме подвеждала.

Кирилов ме посрещна мрачен.

— Абе ти какво... — подхвана сърдито, ала като се взря в лицето ми, току замълча, покашля и пак ме стрелна: — Нещо май... хич ни няма, а?

— Детето — кимнах и занареждах като робот, чиято програма се е объркала: — Влоши се. Наложих се пак... „Пирогов“ ...

— Трябваше да се обадиш — махна Кирилов, обърна се към прозореца и замълча, вгледан навън.

— Забравих — кухо, металически отекна гласът ми. — За първи път. Бях извън себе си... Просто...

— А хората ти долу се чудят какво да правят — рече той. — Само дете не играят карти. — Кирилов се обърна, изгледа ме и поклати глава.

Вдигнах рамене, едва сдържах усмивката си. Вече знаех какво се е случило тази заран в кабинета ми: момчетата на висок глас са обсъждали неуспешното ни издирване, може би са попрекалили с някоя и друга приказка по мой адрес. „Но това е хубаво! — искаше ми се да река. — Значи службата не им е омръзнала.“

— Кънев в течение ли е на задачата? — попита полковникът.

— Да — казах. — Изцяло.

— Ако днес не си в състояние да работиш, предай му командването. Не да ми се мотаят долу...

— Сам ще се оправя — промърморих. — Разрешете...

— Върви извърна се Кирилов. И по-спокойно! Децата са за това — да ни създават ядове.

Докато слизах по стълбите, си спомних: в петък бях обещал на момчетата, че ще предприемем нов ход в издирването. Навярно те вече са се помъчили да отгатнат какво съм имал наум. А аз още нищо не бях намислил. Чудех се какво да им кажа.

В стаята си влязох усмихнат. Погледнаха ме, въздъхнаха, сведоха погледи. „Признават си!“ — отбелязах и седнах зад бюрото. Прехвърлих вестниците, извадих от касата папката, поразлистих я. Печелех време, мозъкът ми трескаво работеше.

— И кое е най-важното сега? — попитах.

Погледнаха ме с недоумение, вдигнаха рамене. Кънев задържа погледа си по-дълго върху лицето ми — искаше да разбере какво става с мен. Усмихнах му се и продължих:

— Най-важното сега, както и вчера, и онзи ден, е да не губим главите си. Това — първо! Второ — предлагам още веднъж да анализираме ситуацията.

— Да анализираме? — погледна ме изкосо Кънев.

— Аха стрелнах го в упор. — Имаш нещо против?

— А! — дръпна се Кънев, хвърли съзаклятнически поглед към момчетата, но никой не го подкрепи и той добави: — Защо да съм против?

— Така ми се стори — рекох.

— Просто не виждам смисъла — заинати се той. — Анализира се нещо, което е налице, а ние... — той се запъна, търсейки по-учтив думи. — Засега нищо.

— Празнотата също е обект на анализ — махнах припряно и раздиплих върху бюрото портретите на мъртвия. — Кадровиците казват: „Не го познаваме.“ Ами ако им липсват сетива и памет за лицата, ако те професионално, така да се каже, са лоши физиономисти? Помислете. С какво се занимават кадровиците — с хора или с документи? За тях физиономията на някого си, чертите на лицето му нямат никакво значение, не ангажират вниманието им. Документа ще си спомнят веднага, даже й номера му.

— Значи сме си губили времето напразно — вметна нацупено Кънев.

— После ще ти дам думата — скастрих го и продължих, възхитен от лекотата, с която се нижеше мисълта ми: — Хайде да поумуваме — кои длъжностни лица трябва да проявяват интерес към физиономиите на работниците, длъжни са да проявяват интерес и ако сгрешат, това би имало неприятни последици за тях. Ще се наложи дори да си бръкнат в джоба.

Момчетата ме гледаха заинтригувани и сбърчили чела, търсеха отговора на гатанката. Кънев беззвучно шаваше устни, сякаш пресмяташе нещо.

— Хайде! — плеснах с ръце като детска учителка. — Близо е до ума.

— Портиерите! — прекъсна ме Кънев. — Пропуснат ли непознат човек, моментално опират пешкира.

— Прав си — рекох, — само че по строежите все още няма портиери.

Момчетата се поусмихнаха, Кънев пламна.

— Аз по принцип... — смотолеви. — Но и това не е съвсем сигурно.

— Кое? — погледнах го изкосо.

— Че трябва да го търсим по строежите.

— Това е най-сигурното, което знаем — отсякох. — Майстор тенекеджия. И за да не губим повече време — хората, които са длъжни да познават работниците по физиономия, са касиерите. Тия, дето плащат заплатите всеки месец.

— Дори два пъти в месеца — обади се Марко.

Момчетата се умълчаха, заинтригувани от последните ми думи. Взираха се към предстоящите маршрути из учрежденските дебри, потегляха по тях, премисляха всяка крачка.

— Смятам, че задачата е ясна — рекох. — Касиерите. По старото разпределение. И пак повтарям — трябва много внимателно да разтърсваме ситото. Кънев, какво стана с допълнителния списък на строителните бригади?

— Доуточнявам го — промърмори потиснат помощникът ми.

— Срок — в сряда на обяд. И още нещо, може и да не записваш. Понякога ще ми се налага да отсъствам, ти поемаш командването.

— Често ли? — смотолеви той, мъчейки се да прикрие радостта си.

— Не знам въздъхнах. — Имам проблеми с момчето.

— Сериозно ли е? — стрелна ме крадешком и погледът му като че ли поомекна за миг, сетне в зениците му отново се настани радостната възбуда.

„Няма деца, не знае какво е!“ — помислих си и рекох.

— Още нищо не знам... Отсъствам ли, ти поемаш командването, но запомни — никакви изхвърляния!

— Е, то се знае! — кимна Кънев и побърза да се измъкне.

В урологичния кабинет заварих Батето да врачува над поредния си пациент. Вдигна глава, погледна ме, очите му се смрачиха.

— Почакай малко навън — процеди враждебно.

— Къде е Иво? — успях да попитам.

— Виж в коридора — промърмори той отчуждено, отново се наведе над пациента. — Отиде уж да си купува кифла... Корава глава!

Изскочих в коридора, прекосих го няколко пъти, излязох във вътрешния двор, прошарих алеите, надникнах във входовете на клиниките, в кафенето. От сина ми — ни следа. Какво ли беше се случило? „Докторе, докторе скърцах зъби, така ли се оставя дете бе, докторе?“ Дрезгавият му враждебен глас се бе врязал болезнено в съзнанието ми, опитвах се да раздипля някак вибрациите му, да разтълкувам думите му, да открия какво се спотайва зад тях. „Защо го усукваш, докторе? — пъхтях. — Защо се измяташ? А и аз защо ли толкова лесно си тръгнах, имал си пациент — много важно! — трябваше да стоя там и да крещя в лицето ти, докато проумееш за какво става дума.“

Открих сина си в градинката зад павилионите. Седеше върху изоставена сред шубраците пейка, гледаше съсредоточено пред себе си и подсмърчаше. В краката му се търкаляше начупена кифла. Като ме видя, момчето заплака.

Издайнически потрепериха устните му. Разиграха се рамената му, напразно ги прегръщаше сгърбен, напразно ги стискаше в костеливите си длани — те припадничаво трепереха, отърсваха яростно налепите на глезотията, на преструвките, които някога с нужда и без нужда измолваха съчувствие.

Приседнах до него, погалих го. Неочаквано ловко той се вмъкна под мишницата ми, намести се бързо в хралупата ѝ, притихна. Когато беше мъничък, винаги търсеше закрилата ми по този начин.

— Стегни се! — рекох му кротичко. — Вече си мъж.

— Не искам в болницата! — викна той, заудря с юмруци по пейката. — Не искам, не искам...

— Слушай сега — подхванах ласкаво уж, а думите разраняваха гърлото ми. — Винаги си ме слушал. Трябва да те изследват внимателно, да установят наистина какво ти е, а не да се мъкнем тука през ден. Да не мислиш, че на мен ми харесва...

— Нали ме изследваха! — заинати се той. — Нали пия пустите им лекарства!

„Пустите“ направо избухна в устата му, в тази дума той се опитваше да избълва болестта, страховете си веднъж завинаги, да се отърве от тях.

— Е да де — рекох, — но нали виждаш, че не ти помагат. Влез сега там, за да разберем какво ти е, и тогава — обещавам ти! — дори да искат да те задържат, аз ще си те прибера у дома. Знаеш — никога не съм те лъгал.

Милвах го, стараех се гласът ми да звучи убедително и се ужасявах от лекотата, с която изричах думите. Кръвта се вледеняваше в сърцето ми и то, сиромашкото, изтръпваше от ледената буца, която набъбваше в него и напираше да го пръсне.

— Като дойдеш да си ме вземеш — поклати умислено глава Иво, — те ще рекат: трябва да се изследват други изследвания, после — други и аз все ще си стоя там да ме мушат с иглите. Ще видиш.

Гласът му отегна примирено, отчаяно, аз се надигнах, но преди милостивите думи да засучат езика ми, той стана и рече: „Да вървим.“

В краткотрайното му бягство, в плача, в задъханите му приказки бяха изтекли страховете, илюзиите му и сега той крачеше срещу единствената реалност, застанала на пътя му, примирен с мисълта, че както и да я надхитря и заобикаля, тя ще го пресреща навсякъде. Крачеше бързо и напористо. „Това е! — отхвъркваха раменете му, отхвърляха всяка друга възможност: — Това е! Друго няма.“

Нахълтахме доста безцеремонно в кабинета на Батето.

— Ето ни и нас — усмихнах му се още от прага. — Разбрахме се.

— Е да де — кимна уморено той. — След като ми скъса нервите.

— Иво ли? — засмях се насила. — Не е възможно.

Погледнах крадешком към сина си, сега той стоеше до прозореца някак много далече от нас, мъничък и самотен, скръстил ръце на гърдите си, намразил веднъж завинаги любезните ни усмивки, ласкателствата и уж убедително произнесените думички, които трябваше да му вдъхват кураж.

Батето ми подаде жълта папка:

— Това са документите. Предай ги на дежурната сестра в отделението.

Отбягвайки старателно погледа ми, той вдигна рамене, сякаш искаше да ми каже: „Е, това е, аз бях дотука!“

— Да ти се обадя ли след това? — облизах пресъхналите си устни.

— Обади се — пак вдигна рамене той. — Но нали виждаш какво е отвън... Стълпотворение.

Пъдеше ме.

— Добре — кимнах рязко и се извърнах.

— Намини утре към осем — подвикна подире ми с очовечен глас.

А аз вече крачех по коридора, накупял от яд. Иво ме поглеждаше изпитателно. Прегърнах го.

— Всеки си придава важности! — рекох. — Но веднъж да се отървем от проклетата ти болест, ще видят те...

Той доверчиво се притисна към ръката ми. Сега вече бяхме съюзници.

— Ще си живеем живота — добавих — и нищо друго няма да ни интересува.

„Когато всичко ни е наред, се търсим — разсъждавах ожесточено — и сме добри, човечни, жертвоготовни даже, а дойде ли лошото, се правим на ритнати, все едно нищо не е било.“ Подбирах обидни думи за Батето, макар да знаех, че утре заран ще го чакам раболепно пред кабинета му. По-рано не вярвах на хората, които казваха, че са се унижавали, че са вършили престъпления в името на децата си, сега им вярвах.

На двора синът ми се изгърби, ръцете му виснаха. Мълчаливо влязохме в клиниката, качихме се с асансьора на четвъртия етаж. Дръпнах алуминиевата врата, но тя не се поддаде. Напънах я с всички сили. Дечицата отвътре ми правеха някакви знаци, усмихвах им се, кимах им, но не можех да разбера какво искаха да ми кажат. Най-сетне се появи санитарка — едра побеляла жена, блъсна небрежно вратата, алуминиевата ѝ рамка изскриптя оглушително, белият свят на отделението сякаш се пропука и зейна пред нас и ни задави с горчивия си дъх на урина и карбол.

Санитарката погали сина ми:

— Този батко за приемане ли е?

— Да — казах, подадох ѝ папката: — Ето...

— Ела, миличко — тя пое папката, въведе Иво в коридора, притисна го към единствения стол: — Седни, докато ти намеря чехлички.

Синът ми буквално падна на стола и замря. Изгърбен, притиснал отчаяно длан в длан, той гледаше мрачно пред себе си, а около него се събираха дечица, наблюдаваха го с нескривано любопитство. Не издържах, пристъпих да го погала, да го окуража и в този миг ме стресна гласът на санитарката:

— Другарю, моля ви! Забранено е!

Отстъпих, усмихвайки се смутено и жалко.

— Влизането на външни лица — обясняваше санитарката, — нали разбирате...

Изтрецяха в краката ми маратонките на сина. Плавно като облаци преплуваха пространството дънките, пуловерът, ризата му, увисваха върху ръцете ми.

Алуминиевата врата изхлипа, бравата щракна кратко и окончателно, отвъд този категоричен звук всичко се превръщаше в безнадеждност и пустота.

Гледах през стъклото как санитарката потупва сина ми по рамото, как го повежда из безкрайния коридор, той закрачи нехайно до нея, провлякъл огромните чехли. И нито поглед, нито някакъв, макар и бегъл знак към мене, не се обърна дори. Оттатък, в просторния и прозрачен аквариум, за момчето ми започваше друг живот — безпощадно открит, изстърган до бяло от болките и страданията, оскъден на радости, лишен от декор. За мен не беше предвидено място там. Поне засега.

Докато слизах надолу по стълбите, ръцете ми отмаляваха от тежестта на маратонките. Огромните празни обувки, лишени от бремето и топлината на живата плът, за мен винаги са били най-дискретният символ на смъртта. Много пъти вече бях се взирал в безжизнената им паст, заричайки се да не се вълнувам — „Това е само поредното вещественно доказателство, поставено върху бюрото ти!“, — ала все не успявах да се отърва от съжалението за вече мъртвия им собственик: „Още колко много обувки е можел да скъса!“

А ето сега аз носех маратонките на детето си. Страхувах се да погледна към тях, носех ги замижал, слепешком, изтръпнал и на всяка крачка ми идеше да ги запокитя, ала будката светлинка в разума ми подсказваше, че това ще е предателство към сина.

Не помня по-отровен ден от този.

За първи път се усещах истински сам, уязвим, застрашен отвсякъде. Обикалях града с ладата и уж си вършех работата, ала се чувствах празен, сякаш бях останал без сърце. Докато приказвах с хората, на няколко пъти се хващах, че забравям за какво говорим, къде съм, кой съм и що съм... Не е честно, казах си, трябва да взема отпуск. В багажника на колата маратонките на сина ми потракваха като адска машина. На няколко светофара минах на червен сигнал. Я да спра някъде, реших накрая, докато не е станала бяла.

Градът прииждаше насреща ми — настръхнал, враждебен, истинско чудо бе как успяхме все пак да се разминем. Дланите ми скриптяха върху волана — изпръхнали и сухи, чувствах се изсушен и отвътре. С всяка изминала минута разбирах, че няма къде да избягам от бедата, няма къде да се скрия.

Паркирах пред един отворен наскоро снекбар и хлътнах вътре. Взех си кафе, облегнах се на високото столче. Мислех си: „Скоро ще се освободи място край масичките — ще седна.“ Зад гърба ми тъмните, сякаш окадени витрини укротяваха слънчевата светлина, разлагаха я. Модерното италианско обзавеждане хвърляше смътни отблясъци. Край стените се тълпяха младежи в джинсови костюми, дъвчеха разсеяно картофи и сандвичи, поклащаха се вяло в ритъма на музиката. Не изглеждаха прегладнели. Сигурно се отбиваха тук просто ей така — за престиж. Показно протритите им костюми, румените им отегчени лица ме подсетиха за мъртвия. „При малко повече шанс — помислих си — сега да си пие кафето с тях...“

— Това ли ви е постоянната публика? — запитах бармана.

— Моля? — той ме изгледа студено и отвисоко, едва не настинах под погледа му.

„Трябва да е отскоро в бранша — помислих си. Опиянен до глупост и не пропуска случай да се изфука.“

— Сигурно не разговаряте с хора, които не са ви представени официално? — усмигнах му се.

— А, защо? — сви непукистки рамене и сведе поглед, за да прикрие тревогата, притрепнала в очите му. Миглите му бяха дълги и извити като паунови опашки.

„Красавчик! — рекох си. — Убеден е, че целият свят му принадлежи. По право.“

— Питам те — подех хрисимо, — това ли ти е постоянната публика?

— Длъжен ли съм да ви отговоря? — процеди той и изглежда сам се ужаси от наглостта на отговора си, усмихна се объркано. В усмивката му между другото пролича и раболепна готовност да обслужи на минутата: — Защо питате? — добави.

— Ами затова — показах му картата си. — Любопитен съм...

— Ааа! — заекна той и заповтаря: — Е да де, е да де... — сякаш потвърждаваше изумен някакво свое смътно предположение.

— Какво да де? — не го оставих да се окопоти. — Това ли е?

— Това е — въздъхна мъчително той като ученик, който си признава прегрешенията. — От сутрин до вечер едно и също...

— А този — показах му фотографията — мяркал ли се е?

Барманът трепна и така стремително се приведе към мен, сякаш искаше да се претърколи по момчешки през високия плот, който ни разделяше.

— По-полека! — възпрях го. — Интересува ме само дали се е мяркал?

— Не — поклати глава той. — Никога!

— Е, добре — пъгнах фотографията в джоба си. — Видя ли, че не боли?

— Какво? — предрезгавя гласът му.

— Да си отваряш устата, когато те питат.

— Ама разбира се — така се заумилква, че чак ми стана съвестно. — Гледайте каква е тарапана — кимна към опашката. — Всеки нервен, всеки бърза...

— Прав си — кимнах му насърчително. — Извинявай...

— А, няма защо! — разпери ръце и осенен от внезапно хрумване, се приведе: — Оставете ми телефона си...

— За какво ти е? — изгледах го внимателно.

— За всеки случай... Ако онзи мине насам...

„Няма начин да мине! — помислих си. — А ти, братко, си гледай кафето. Ако продължаваш да го сервираш все така анемично, колкото и да ни се пишеш приятел, ще загазиш.“

— Живей спокойно! — магнах и се опитах да сменя темата: — Много са ви малко местата за сядане.

— Така е проектирано — енергично сви рамене, сякаш искаше да смъкне от тях несправедливо стоварената му вина. — Но за вас все ще уредим нещо. Още едно кафе?

— Добре — кимнах и побързах да му подам стотинките.

След като ми напълни чашката, барманът ме поведе към колоните в дъното на заведението. Оказа се, че зад тях е замаскирана от очите на припрения посетител друга зала. Приличаше на пещера. Трябваше да понапрегна зъркелите си във внушаващия страхопочитание полумрак, за да открия тежкарската обстановка: масивни кресла, квадратни масички, скъпи аплици. От тихата музика, от дискретния шепот на посетителите, от всеки предмет наоколо лъхаше високомерие и снобска недоизказаност.

Тъкмо се чудех като къде ли ще ме уреди да седна моят човек — навсякъде беше заето, — той забърса надписа „Служебна“ от масичката до бара, смигна на своя колега и ми каза:

— Ето тук... Разполагайте се.

— Да не сбъркахме нещо? — кимнах към надписа.

— Ама моля ви! — настоя той. — Нали сте служебно лице.

Искаше ми се да му възразя: погледнато строго, всеки от нас е служебно лице в някакъв смисъл, но зад гърба ми екна един толкова познат глас „Може ли и ние там?“, че побързах да седна и да прикрия лицето си.

Бях готов да се закълна, че зад мен стои Розалинда Георгиева и при това не е със съпруга си.

— Масата е служебна — отрязва я сухо барманът, ала изглежда усети по напористия ѝ той, по войнствената ѝ външност, че ще си има неприятности, и побърза да добави любезно: — Ето, отсреща се освобождава...

— Благодаря! — екна царствено гласът ѝ, принуди музиката и разговорите да притихнат съвсем.

Трябваше леко да се извърна, за да ги видя: Розалинда — изящна, припряна и нервна; мъжът — истински исполин, потен и

притеснен. Седнаха благоприлично в креслата, като нито за миг не се изпускаха от очи — в момента те подновяваха с погледи нелепо прекъснатия си разговор. „Бре — рекох си удивен, — тая женица, уж ефирна и никаква, а какви мъже забърсва само — от гардероб нагоре.“ И докато се вслушвах в собствените си разсъждения, една мисъл, задрямала кой знае откога в подсъзнанието ми, колебливо притрепна. „Глупости! — промърморих. — От къде на къде... И все пак всичко се случва...“

Мъртвият, чиято самоличност изяснявахме, беше също едър, представителен мъж.

Розалинда се смееше звънко, неудържимо, сякаш я гъделичкаха, и ухажваше усилено кавалера си. Намерила благовиден предлог — да отръсква невидими пращинки от реверите му, тя го галеше настървено, неистово, чак го щипеше и беше истинско чудо, че още не му е скъсала ризата.

— Какво ще прием? — задъхваше се. — А, какво ще прием? Кажи де...

— Ами, кво... — гигантът най-сетне посегна да я усмири. — Ракия.

— Чудесно! — тя ловко дръпна ръката си далеч от обсега на лапата му. — Каква ракия?

— Ами... — вдигна рамене той — квато има.

— Плодова, гроздова? — настоя тя, като продължаваше настойчивия обиск по ризата му.

Гигантът не издържа, перна лекичко десницата ѝ, уж съвсем лекичко, незлобливо я перна, а жената залитна, сякаш изпусна нещо под масата и се наведе да си го вземе. Когато се надигна, очите ѝ се разширяваха удивени, прехласнати. Под прозрачния гланц на възхитата им се възземаха студени, насмешливи отблясъци.

„Братко — рекох си, — ако знаеш само какво ти е намислила...“

Розалинда се усмихна — все едно нищо не бе се случило — и стана.

— Отивам да донеса — каза.

— Какво? — разтревожи се гигантът.

— Е, няма да е риба! — успокои го тя.

Приближаването ѝ до бара ме принуди отново да се потуля в сянката си. Розалинда направи поръчката и след минута тракна двете

уискита на масата пред гиганта. Той вдигна чашата си, помири се я.

— Наистина не е риба — каза.

— Ракия от царица — кимна назидателно тя. Уиски...

— Я, това ли било? — удиви се гигантът.

— Това — кимна тя. — Май не си опитвал.

— Не съм. Но съм чувал... — И както се любуваше на чашата си, той отведнъж я плисна в гърлото си, преглътна шумно и изтри устните си с длан.

— А така! — възкликна разочаровано Розалинда, намуси се. — Гони ли те някой?

— Защо? — отново се разтревожи гигантът, озърна се и добави сякаш за оправдание: — Нищо ми няма.

— Да, но това се пие бавно — поде вразумително тя, преля му от своята чаша и продължи: — Ето така... Разрежда се с водича, с лед...

— Е, може — заинати се гигантът. — Ама аз си го прием на един път. Да го усетим.

— Бавното по се усеща — натисна го с погледа си Розалинда. — Бързото е като удар с нож. Джаста-праста и край... И нищо...

Мъжът отмаляваше под погледа ѝ, търсеше начин да се защити и като не му хрумна друго, вдигна предизвикателно чашата и отново я лисна в гърлото си.

— Bravo! — от похвалата ѝ би трябвало да го побият тръпки. — Сега ти ли ще почерпиш?

— Нямам пари — гигантът се спаружи във фотьойла.

— Скръндза!

— Виж ми фиша! — той ѝ поднесе някакъв лист. — Бях в неплатена. Но от утре ще се опарича. Един има да ми връща.

— Утре е толкова далече — въздъхна жената.

— А, далече — въртна глава той. — Трябва само...

— Да преспим — подсказа му тя.

— Е... — вдигна рамене гигантът, може би искаше да ѝ напомни, че времето не му е подвластно, намекът за преспиването като че ли мина покрай ушите му.

— Какво ще правим сега?

— Ми... — сбърчи чело гигантът. — Де да знам...

— Щастливец! — въздъхна тя. — Нищо не знае. Запали ми поне цигарата.

Мъжът сграбчи кибрита с усърдие, което би трябвало да го спаси от презрителния ѝ поглед, ала колкото и да се стараяше, клечките се чупеха между пръстите му, гаснеха скоропостижно.

— За нищо не ставаш! — доуби го тя, изтръгна кибрита от ръцете му и си запали цигарата. — Изобщо... бива ли те за нещо, Евлоги?

— Че как?! Нали ти казах, майстор съм... Зидаро-мазач...

— Остава и да си ударник?

— Ами да — зарадва се на подсказването ѝ Евлоги. — И тая година, и миналата.

— Bravo! — похвали го тя и така забодде показалеца си в гърдите му, че мъжът подскочи. — А днес кой ще ти изкара нормата?

— Аз — смотолеви Евлоги. — Утре.

— Ти май много неща отложи за утре. Ще се презориш.

— Нищо ми няма — озърна се разтревожен не на шега гигантът.

— Личи — процеди Розалинда. — Защо се помъкна с мене?

— Ами... — засуети се Евлоги. — Видя ми се така, по... Нали разбираш... Викам си, ето... най-послед...

— Май не приличам на жена ти? — прекъсна го тя.

Вдигна бавно чашата си. Острият ѝ поглед, пречупен от кристалното стъкло, се връзваше напосоки в мъжа. Той подскочаше в креслото, сякаш бе седнал върху жарава, озърташе се — къде попаднах? — навярно се вайкаше в себе си и търсеше благовиден повод да се измъкне.

— Искаш ли да те водя на едно място? — Розалинда остави празната си чаша върху масичката.

— Ами... защо? — втрещи се Евлоги, надигна се, готов да хукне.

— Да послушаме как си гукат гълъбите — отново го затисна с погледа си тя. — Знаеш ли как сладко си гукат само! Хайде, тръгваме ли? Може би те е страх?

— А, страх! — надигна се гигантът и стана, съзрял най-сетне благовидния повод за измъкване. — Далече ли е?

— Ще вземем такси — тя го хвана подръка.

Последвах ги, като не пропуснах да вдигна от масичката им документа, забравен в суматоката от Евлоги. Върху фиша се мъдреше съвсем друго име. „На всичкото отгоре и сляпа!“ — помислих си с досада.

Барманът ме спря:

— Оставете ми телефона си — смигна съучастнически. — Ако онзи се мерне...

— Едва ли — рекох през рамо. — Той вече знае какъв капан сме му приготвили.

И което си беше истината — докато се промъквах навън, не мислех изобщо за сина си.

Марица Елефтерова, собственичка на четиристаен апартамент, на разрешение за частна практика — „Апарат «Велла» — ситно и едро къдрене“, — притежателка на чистокръвен кралски пудел, а според списъка на живеещите във входа — и на таванско помещение номер петнайсет, стоеше неотстъпчиво в рамката на вратата и не се сещаше да ме покани.

— По какъв въпрос? — настояваше, без да се смущава ни най-малко от служебната ми карта.

— Въпросът е деликатен — повторих и тъй като жената не трепна, бях принуден да я попитам: — Знаете ли кой се разпорежда в този момент на тавана ви?

— Никой! — Марица тръсна перуката си.

— Е, добре — посегнах към звънеца на съседния апартамент. — Да поканим двама свидетели...

— Свидетели? — изгледа ме недоверчиво.

— Разбира се — казах. — Трябва да идем горе, да проверим.

— Чакайте! — дръпна ме за ръката Елефтерова. — Чакайте да се разберем.

— Какво има да се разбираме! — възпротивих се. — На тавана ви в момента...

— Влизайте, влизайте! — прекъсна ме безцеремонно тя, навярно бе забравила, че не съм кандидат за фризиране.

Прекрачвайки прага, трябваше да се простя със замърсения и все пак благодатен софийски въздух — в полуздрача се бореха за надмощие хиляди гъсти и мазни ухания. Имах чувството, че пристъпвам в току-що опустошен склад на „Арома“. Чудех се колко ли време ще издържа, преди да припадна.

— Не пия кафе, нито чай — побързах да предупредя домакинята. — На тавана ви се качиха мъж и жена. Вече се досещате какво правят там. Вие сте им дала ключа. А според наказателния кодекс, член...

— Това... — Марица с привичен жест отпъди думите ми. — За мен ли говорите?

— Естествено — казах. — Щом таванът е ваш. И не се мъчете да измисляте благоприлични версии — всички тавански версии са ми познати.

— Така ли?! — погледна ме насмешливо жената, порови из една кожена папка, измъкна лист хартия, размаха го пред лицето ми. — А за това какво ще кажете?

В първия момент не можех да кажа нито дума. Грижливо изписаните редове, скрепени с подписи и заверени от нотариус, известяваха, че Марица Елефтерова е предоставила таванското си помещение на Румен Георгиев, за да го ползва като кабинет...

— Имате право — промърморих. — И наемът е в рамките на закона.

— Ето виждате ли — кимна великодушно Марица, считайки разговора ни за приключен.

— Виждам — рекох, — но не мога да разбера дали документът е подписан от самия Румен Георгиев.

— Подписала го е жена му — прекъсна ме Марица. — Какво значение има това?

— И дали таванът се ползва по предназначението, упоменато в договора — продължих аз.

— Само това оставаше! — кипна Марица. — Да ги шпионирам!

— Като собственичка сте длъжна да знаете какво става горе — усмигнах се. — Няма как...

— Добре! — въздъхна примирено тя. — Какво се иска от мене?

Гримът като че ли се смъкна от повехналото ѝ лице. Бързаше. Беше готова на всичко, само и само да опази свещената си собственост.

— Какво се иска? — делово настоя жената.

Стори ми се, че запретна ръкави. Ако ѝ кажех „Иди ги набий!“, щеше да иде.

— Да се качим горе с двама свидетели и...

— А не може ли без свидетели? — проплака тя. — Аз не съм ли достатъчна?

— Не ви разбирам! — погледнах я зачуден. — За какво да сте...

— За всичко! — тропна с крак жената. — Аз зная кой е горе и какво прави. Онази мръсница се натиска с някого...

От последните ѝ думи лъхна такава ненавист, че без да искам, отстъпих крачка назад.

— Готова съм да се подпиша! — настоя тя.

— Че подпишете се — изгледах я хрисимо, Марица се обърка. — С подписа можем и да почакаме — добавих и измъкнах фотографията на мъжа. — Този човек да се е качвал някога горе?

Начинът, по който се втренчи във фотографията, ме обнадежди. Марица се прехласна по изсечените черти на мъжа, затъна в откровения му поглед, забравила за мен, за Розалинда, за тавана си, за цялата си сбирана с мъка собственост.

„Я гледай ти бабата! — помислих си изумен. — Още не са й чужди сърдечните трепети!“

— Да сте го виждали случайно! — подех хрисимо.

Думата изпъна устните на жената, беше готова да каже „да“, ала щом вдигна очи към мене, сянка легна върху лицето ѝ, тя енергично поклати глава в знак на отрицание, от погледа ѝ заискри насмешлива омраза.

— Не... Ннне — стенеше тя и продължаваше да върти глава, сякаш отричаше всичко на този свят.

„Я виж ти, я виж! — рекох си. — Става интересно.“

— Не искам да кажа, че сте ги шпионирали — усмихнах се, — а просто... дали случайно не сте ги зърнали...

— Ннне — простена отново тя. — Всичко може... но това... Но този — не...

Тя като че ли защитаваше мъжа. Навярно знаеше, че се е качвал на тавана с Розалинда, но в мислите си все още го бранеше от посегателствата ѝ, не ѝ го даваше.

— Не ви разбирам — казах. — Наистина не ви разбирам...

Марица се сепна, изгледа ме втрещено. Имаше вид на човек, събуден току-що в най-хубавия си сън.

— Прекалено е красив за нея — отсече. „Обикновена женска завист — помислих си. — И все пак...“

Паркирах на тротоара срещу самия вход на кооперацията. Бях готов да включа фаровете веднага, щом ония двамата се покажат на вратата. Щях да ги включа само за миг, после трябваше да се оправям някак. Още не знаех как. Моторът работеше приглушено.

Наложи се да чакам дълго.

Розалинда обърка и без това рехавите ми планове. Най-неочаквано тя откряна вратата с крак и се запромъква в тесния ѝ процеп гърбом към мен. „Що така?“ — удивих се, тялото ми настръхна, готово да скочи, и на минутата отмаля... Затиснах устата си с длан, за да не прихна. Увила се като лозница около мъжа, Розалинда го целуваше яростно и стъпка по стъпка, преодолявайки мъчително съпротивата му, го измъкваше навън. Готов на всичко и на всичко съгласен там горе, в закътания таван, притулен в сянката на пердетата, сега той се противеше отчаяно — „Е, стига де... Стига ти казвам!“ — и имаше вид на човек, който се бори за живота си. Озърташе се, примираше при мисълта, че ще ги видят отнякъде. А Розалинда сякаш тъкмо това и търсеше — съпротивата му. Тя го изтръгваше настървено от полуздрача на входа, от последния, вече несигурен пръстен на убежището им, изтръгваше го като охлюв от черупка, готова да го разкъса, но на всяка цена да го изтипоса свенлив и засрамен пред целия свят и — „Ето ни! Така беше! Така е! Така ще бъде!“ — да обяви на всеослушание победата и възторга си. Екзалтацията ѝ трябваше да ми подсказе, че такива тържества напоследък ѝ се случват все по-рядко...

Нямах време за губене. Щом се извърнаха с лице към мене, прещраках фаровете и изскочих от колата. Гигантът и Розалинда застинаха. Ярката светлина, която ги озари за миг като фотосветкавица, сякаш парализира телата им. Стояха неподвижни, заслушаха се. Не смееха дори да се озърнат. Ако се озърнеха, щяха да ме видят.

Евлоги се възползва някак инстинктивно от вцепенението на жената: отблъсна я и хукна слепешком по улицата, като си мърмореше ядовито и клатеше глава, сякаш се заканваше някому. От време на

време пребърсваше устата си с длан. Мъчеше се да изтрие още парещите го целувки, спомена за тях, за жената, за всичко, което се беше случило в този следобед. Тичаше по улицата, без да се обръща.

Розалинда бе успяла да се посъвземе. Стоеше неподвижна насреща и ме гледаше с разширени от ужас очи.

— Вие... — успя да промърмори. — От небето...

— От небето — кимнах и посочих колата. — Качете се.

Тя се подчини, пристъпи като хипнотизирана, без да откъсва поглед от очите ми. Искаше да узнае от какъв зор съм се вдигнал да я причаквам пред входовете по никое време... Падна като подкосена върху седалката и замижа.

— Защо? — изхърка гърлото ѝ.

— Бях ви обещал — превключих на задна скорост.

— Оставете — махна тя.

Изглеждаше съкрушена. Притворените ѝ очи, избледнялото ѝ лице, вялост жест на ръката ѝ предлагаха: „Хайде да не се будалкаме!“ Бях готов да приема, ала знаех, че зад одреманата ѝ поза зорко ме дебне несъкрусимият ѝ нападателен инстинкт.

Стигнал до ъгъла зад нас, Евлоги се озърташе изумен от необяснимото изчезване на партньорката му. Вдигна рамене — какво да се прави? — и се отдалечи.

— Погледнете в огледалото — рекох.

Розалинда се втренчи пред себе си. Самотната отдалечаваща се фигура на мъжа се вби като трън в очите ѝ, разрани ги.

— Пито-платено! — усмихнах се. — Дори не направи опит да ви защити.

Жената отново замижа. Ако беше някоя друга, щеше да се разплаче. Розалинда се затваряше в себе си, готвеше се за отпор.

— Защо се оставяте да ви лъжат? — попитах миролюбиво.

Не ми отговори — навярно все още не беше захлопнала всички врати към себе си.

— Жал ми е за вас — рекох.

— Така ли? — настръхна тя. — На вас... за мене?!

— И аз съм човек — вдигнах рамене. — Влизам ви в положението. Толкова рискове, чувства, страст и за какво? За да ви излъжат...

— Кой ме лъже? — въздъхна тя.

— Ами този — кимнах назад, подадох ѝ фиша, — Евлоги...

— Не — тръсна глава Розалинда и ми върна документа, без да го удостои с поглед. — Можете да ми тровите вечерта, както си искате, но това не приемам. Каквото и да говорите — у него всичко е истинско. Честно. И на място.

— Е да де — постарях се да прикрия раздразнението си. — Само дето не е Евлоги — и отново ѝ подадох фиша. — Вижте! И не е никакъв зидаро-мазач. Най-малко пък ударник.

Жената отмести поглед от документа, взря се в лицето ми. Усмивка полази страните ѝ. Тази усмивка беше нещо като проверка как ли ще реагирам, не схванах веднага това и после съжалявах. Жената отметна глава и прихна. В смеха ѝ прозвънваше откровена подигравка. Придоби вид на човек, който ме е надхитрил, без да иска. Нестихващият ѝ кикот ме объркваше. Намалих скоростта и спрях.

— На кого се смеете? — попитах. — На себе си...

— Не, на вас — рече тя, присвила очи от омраза.

— Доволна сте, че са ви излъгали? — погледнах я зачуден и продължих, разчленявайки думите: — Може би наистина постъпих глупаво...

Печелех време, изчаках реакциите ѝ.

— Защо може би? — прихна отново тя. — Наистина беше глупаво. Какво значение имат в случая имената ни? Работата ни... Престижът... Титлите... Всичката тая пудра... Боже мили! Вървиш си по улицата, срещаш човек, харесва ти... Толкоз!

— Но защо ще ви лъже? — вдигнах рамене и отново включих на скорост. Потеглихме. — Нали човек израства със собственото си име! То е винаги на езика му.

— До имената изобщо не стигнахме — въздъхна тя.

— Ами! — погледнах я сепнато. — Толкова ли целеустремено...

— Толкова! — прекъсна ме тя и продължи като навита: — Име, презиме, фамилия... Дата на раждане... Месторабота... Глупости! За каква ме мислите?! Да не съм от паспортната служба? Или там... от вашите...

— Не се мъчете да ме уязвите — предупредих я.

— Хайде да не спорим кой кого уязвява тази вечер — предложи тя и зиморничаво разкърши рамене. Отърсила се от първоначалната си уплаха, Розалинда се съвземаше, наместваше се доверчиво върху

седалката като птица в гнездото си. — Не, сериозно! — погледна ме свойски. — Да разсъждаваме... Когато причиняваш някому болка... или удоволствие, той крещи, нали... И това е истинската му, спонтанната му реакция... Но не крещи името си. Нито титлите, нито заслугите си. Инак ще е пълен идиот!

„На всичкото отгоре си има и философия! А аз я смятах за импулсивна — помислих. — Никак няма да ни е леко с нея.“

Розалинда ме наблюдаваше. Смигнах ѝ заговорнически — наистина ни в клин, ни в ръкав, дори малко глупаво, но така беше — смигнах ѝ и това прозвуча като предложение: „Хайде — мир! Било каквото било...“ Тя се усмихна, въздъхна, лицето ѝ разцъфтя, разхубави се.

— Едва не припаднах одеде — призна си.

— Кога, там пред входа ли?

— Да — кимна тя, — като ви видях...

— И аз бих припаднал — рекох. — Корава жена сте.

— И с това ли се занимавате? — пропусна комплимента покрай ушите си.

— Не ви разбирам — погледнах я изпитателно.

— Ами с това — пообърка се. — Кой с кого, къде...

— Невинаги — промърморих. — Но ако се налага...

— Аха — кимна с разбиране тя. — А ако не е тайна... какво ви налага да вървите по петите ми?

— По петите... силно казано — промърморих, улисан в завоя около Руски паметник.

Часът бе ударил. Трябваше да рискувам. Нямахше защо да удължавам и без това проточилия се разговор.

— И все пак? — настоя тя.

Намалих скоростта, измъкнах фотографията, показах ѝ я.

— Ето... този човек — казах.

Очите ѝ се изцъклиха. Посегна да грабне снимката, овладя се, почуди се къде да дене ръката си, как да оправдае издайническия си жест. Прекара длан по лицето си — бавно, ожесточено. Пръстите ѝ потръпваха.

— Ново двайсет! — промърмори задавено.

— Не ме интересува името — казах. — Но ако го знаете... Може би той не ви е лъгал.

— Не, не — заекна тя, без да откъсва поглед от фотографията, да имаше начин, с поглед би я дръпнала от ръката ми.

— Бил е откровен? — учудих се.

— Нееее — проплака тя, все още прехласната по фотографията. — Изобщо не го... За първи път го виждам.

Погледът ѝ казваше друго.

— Хубаво — пъхнах снимката в джоба си. — Това ме интересуваше. Ще ви закарам до вас.

Очаквах да откаже. Сигурно ѝ се искаше да остане сама. Розалинда кимна и стисна устни.

До дома ѝ мълчахме. Като спрях пред входа, тя не побърза да слезе. Взираше се пред себе си, сякаш премисляше нещо и мълчеше. Сепна се от въпросителния ми поглед — „Ах, да... Благодаря за возенето!“ Измъкна се от колата непохватно, някак на верев, и пое уморено по плочника.

„Е, хайде, моето момиче — казах си, — така и така няма да махнеш за сбогом, ами да се измитам.“

Преди да завия по уличката, зърнах до отсрещния тротоар служебната волга и в нея — напрегнатото лице на Марко. Повдигна въпросително вежди, кимнах му утвърдително. „Ясно!“ — притвори очи той.

Късно вечерта на бюрото ми лежеше нервно откъснат лист от тетрадка. Върху него Розалинда бе написала: „Внимавай, търсят те! Нещо се е случило. Не минавай насам. Обади ми се по телефона в службата.“

Половин час след като съм я оставил пред входа, тя излязла навън и озъртайки се, пуснала плика под капака на запорожеца. Бележката не беше подписана.

— Ето това е — рекох и разтърках очи. Чувствах се опустошен, мислех за сина си. Какво ли правеше в този час, как ли ме проклинаше, че не съм му се обадил. — Разтърсването на ситото даде резултат — добавих.

— И как? — заекна заместникът ми Кънев. — Толкова скоро!

Възкликанието му можеше да се приеме като израз на радостно изумление и същевременно като разочарована въздишка: Защо толкова скоро? А какво ще правим сега?

— Как така? — настоя той.

— Ами така — рекох. — Както си тичахме по дирята, изведнъж свърнахме.

— Хм! — изсумтя той.

Не ми вярваше.

— На работа! — казах. — Чорапът се разплита.

Отворих чекмеджето, за да си взема писалка, и зърнах прегънатото на две листче: „Петранка Маричкова — тел...“ А, сепнах се, кога ли съм го пъхнал тук? И за какво ли ми е? Не можах да си отговоря. И не изхвърлих листчето.

Рано заранта изтичах до „Пирогов“. Промъкнах се покрай зорките очи на жената на пропуската, качих се до клиниката и помолих една санитарка да извика сина ми.

Още щом се зададе по коридора, Иво ми се нацупи:

— За какво идваш сега?

В гласа му се долавяше раздражение. „Какъв е смисълът? — искаше да попита. — И да идваш, и да не идваш...“

Замрях.

— Дойдох да те видя — смотолевих, нищо по-свастно не можах да измъдря.

— Точно сега ли? — изсумтя той, озърна се. — Чакаме визитация!

— Не знаех бе, Иво — простена гърлото ми и за да заглуша някак стенанието, аз се озърнах, само дето не добавих: „Извинявай!“

При друг случай щях да го смъмря — „Я не ми се карай!“, — но сега ме зарадва кавгаджийската енергия на гласа му. „Дано се оправя вече! — помислих си. — Дано се оправя, че...“

— Как си бе, тате? — попитах го с пресъхнало гърло.

Той вдигна рамене, отпусна ги вяло.

— Болките попреминаха ли? — продължих да го разпитвам.

— Преминават уж...

— Дават ли ти лекарства?

Отново последва вяло вдигане на рамене: „Като ми дават, та голямо чудо!“

— Наливат ми банки с глюкоза — каза той.

— Да телефонирам ли на майка ти? — помъчих се да овладея гласа си. — Да я повикам ли?

Синът ми сви досадено устни, раменете му се отпуснаха: „И да я викаш, и да не я викаш...“ Беше му все едно. И в този миг осъзнах, че просто си търся повод, за да стоя тук и да гледам сина си. Само да стоя и да го гледам... Да слушам гласа му. Гърлото ми се сви.

Иво май усети какво става с мене.

— Хайде! — махна някак безжизнено, не дочака отговор и запатри обратно по коридора.

Личеше му, че не бърза за визитация. За никъде не бързаше. Вървеше отпуснато и нехайно, поклащаше се...

Сърцето ме приболя, докато се извъръцах.

Преди започването на работното време трябваше да се срещна със следователя Симеон Кръстанов, натоварен с нашия случай. Познавахме се отдавна, възхищавах му се и му завиждах. Той си вършеше работата така спокойно и леко, както дишаше. Никога не повишаваше тон, не прибягваше до непозволени хватки. Лицето му запазваше добродушния си лъчезарен израз дори когато заставаше очи в очи с най-закоравелите престъпници. Страничният наблюдател би казал: „Този човек е безгрижен, дори нехаен.“ А съвсем не беше така и това най-добре го разбираха хората, които всеки ден сядаха срещу бюрото му с единствената мисъл да скрият истината, да премълчат вината си или ако може — да я омаловажат. Той така ги посрещаше — с усмивка, с разговорка за времето, за последния футболен мач, че те отведнъж започваха да се озъртат смутено — „Къде ли попаднахме, аджеба?“ — или стискаха устни — „Хайде сега — номера!“ — и след минута вече се озъртаха в себе си — проверяваха сигурността на хитрините си, на измайсторените отдавна ключалки към истината, отговаряха механично на въпросите му до онзи момент, в който забелязваха с ужас, че оправдателните им версии, изглеждащи допреди минута вековечни като египетски пирамиди, се сричат като пясък пред очите им.

Той говореше меко, любезно, дори замечтано, не укоряваше, не заплашваше, говореше с чувство, бих казал — с участие. Не настояваше подследственият да се разобличава, да се обсипва с укори, да се самобичува, просто го приканваше да обсъдят един проблем: ето така стоят нещата, драги, как ще кажеш...

В началото на нашето запознанство се удивлявах — „Каква интуиция!“ По-късно разбрах: той познаваше отлично хората, стараяше се да проникне до най-потайната дипло на душевността им, подготвяше се старателно за всеки разпит — може би пред огледалото.

След работа Кръстанов се измиваше на чешмата, сменяше костюма и отведнъж някак се прераждаше, сякаш сменяше кожата си, ставаше съвсем друг човек: мълчалив, замислен, само очите му се

усмихваха уморено и като че ли всеопрощаващо. Причакваше ме на входа, тръгваше с мен, подбутваше ме с лакът: „По една бира, драги?“

В кварталната пивница той изчакваше да сменят покривката и приведен над масата, ми разказваше как е прекарал почивните си дни. Ако някой ни слушаше отстриани, би казал, че този човек живее единствено заради почивните си дни. Разказът на Симо бе немногословен, накъсан, въртеше се все около едно и също — ако не отиваше за риба, той обикновено се залисваше с градинката на вилата си. Но и в градинката, и в рибарлъка, той все успяваше да открие нещо, което да го удиви, да отприщи размислите му в неочаквана посока...

А като си помисли човек колко незначителни бяха поводите за тези размисли — едно житно зрънце, луковица, набъбващата пролетес пъпка. Веднъж му казах: „Никога не съм допускар, че се прехласваш пред такива... — едва не изтървах «глупости» — пред такива прости неща.“ Тогавя той ме погледна зачуден и поклати глава: „Удивлението, драги, не е приоритет на децата, а на всички, които обичат природата. Единствено тя винаги е нова, различна, друга... А престанеш ли да се удивляваш, с тебе е свършено, остарял си, време ти е да се прощаваш със света.“

Обикновено той плащаше сметката — „Толкова време си загуби да ме слушаш!“ — пъхаше в найлонова торбичка вечерята на семейството си — десетина кебапчета — „Жената се връща преуморена, няма време за готвене!“ — и си тръгвахме. Нито дума за работата.

Ето този човек ме очакваше в кабинета си, оживен и трескав като актьор, на когото предстои да излезе на сцената.

— Предлагам ти да водиш разговора — каза. — Познаваш я, имате си приказката. Ако се наложи, ще помагам. Анализът, който сте правили снощи, е точен. Не съм сигурен само в едно: защо да не й кажем, че нейният човек е мъртъв? Може би задръжките й ще паднат...

— Категорично съм против — прекъснах го. — Залагаме всичко на това, че е жив. Докато знаят, че е жив, те ще го търсят по един или друг начин, ще проявяват активност.

— Чакай! — Кръстанов вдигна вразумително длан. — Защо говориш в множествено число?

— Защото съм сигурен, че Розалинда не е единствената, замесена в тая история. Помисли само — в състояние ли е тя да вдигне този толкова тежък мъж, да го пренесе?

— Така е. Но какво ще загубим, ако...

— Ако разберат, че е мъртъв — продължих мисълта му, — всички ще се спотаят на минутата. Розалинда ще ни излъже както си иска, не ѝ липсват заложби, пък и няма кой да потвърди или отрече думите ѝ.

— Добре — кимна Кръстанов. — Да я викаме ли?

И докато той набираше номера на пропуска, аз подредих документите пред себе си.

Розалинда пристъпи в кабинета отмаляла и бледа. Личеше си, че е бужувала цяла нощ. „И ние не мигнахме — помислих си. — Понякога има справедливост на този свят.“

— Добро утро! — поздравих я сухо. — Налага се да продължим снощния разговор.

— Защо? — трепна тя, като че ли се събуди. Тялото ѝ настръхна, готово за съпротива. Вече познавах тази стойка — змия, изправена върху опашката си...

— Ами защо... — поразрових документите пред себе си, искаше ми се да я заблудя, че съм смутен от дързостта ѝ.

— Защо? — настоя тя.

Стрелнах я право в очите. Тя желаше този поглед, просто плачеше за него.

— Защото снощи не казахте истината — процедих.

— Каква истина? — задъха се тя.

— Този път ще водим разговора пред свидетел — продължих, сякаш не бях чул въпроса ѝ, кимнах към следователя: — Моят началник Кръстанов.

— Но за какво? — проплака гласът ѝ, макар тялото ѝ все още да се репчеше в нападателната си стойка.

— Пак за този човек — показах ѝ фотографията.

— Но нали... снощи — Розалинда отмаля съвсем.

— Снощи ме излъгахте — настоях. — Вие го познавате.

Тя поклати вяло глава. Жестът ѝ можеше да означава „Бабини деветини!“ и същевременно „Какво от това?“.

— Познавате го много добре — продължих. — И държите на него. Инак нямаше да му пишете — бутнах факсимилираното писмо към нея.

— Това... Това... — заекна тя и застрелка с поглед ту мен, ту Кръстанов. Нужно ѝ беше време, за да измъдри нова лъжа. — Да — кимна — писала съм го преди години... До един мой познат. Как е попаднало у вас?

Проверяваше ни. Искаше всичко да знае.

— Ами ето — плъзнах към нея фотографиите, на които можеше да се види как поставя плика в мотора на запорожеца. — При това — добавих — може да се установи и кога сте го писала. Не е във ваша полза да увъртате. Призована сте като свидетел и всяко скриване на истината...

Тя изслуша спокойно напомнянето за отговорността, която носи със свидетелските си показания, лицето ѝ се източи, мускулите му се сковаха и всичко у тази жена като че ли пресъхна.

— Не ме плашете — въздъхна. — Казах ви вече... Не го познавам. Колкото до писмото... наистина го пуснах снощи, но то е за друг човек.

— За кого?

— От имена не се интересувам.

— Знам от какво се интересувате — потръпнах.

— Имената са ваша грижа.

— И все пак — до кого е адресирано писмото? Опишете го — подадох ѝ лист. — Как изглежда, какво работи... Всичко, което знаете.

Тя ме погледна озадачено, пое листа, втренчи се колебливо в бялата му повърхност.

Аз вдигнах телефонната слушалка и навъртях номера на пропуска.

— Дойде ли Евгения Маринова Русева? — попитах. — Да, свидетелка... Кажете ѝ да се качи в стая номер осем.

Розалинда мачкаше листа, в ирисите ѝ трепкаше паника.

— Пишете — насърчих я. — Пишете каквото искате. С вашата съседка Евгения само ще уточним кой се е навъртал в последно време около колата ви — пръснах на бюрото си няколко фотографии и между тях снимката на мъртвия. — Този, този или този... Не вярвам Евгения да сбърка — тя има зорко око.

— Ключарка! — процеди Розалинда и хвърли листа: — Нищо няма да пиша!

Гледаше ме с откровена ненавист.

— Вижте какво — обади се хрисимо Кръстанов, — нашата цел не е да ви компрометираме.

— Така ли? — сви иронично устни жената. — Интересно!

— Да — не трепна Кръстанов. — Ако искате, ще наредя Евгения да се върне.

— Наредете — въздъхна тя и притвори очи.

Кръстанов вдигна телефона. Розалинда го слушаше притихнала.

— Та ето какво, Роза — меко подхвана той. — Чувате ли ме?

— Да — кимна тя. — Говорете...

— Всички имаме нужда от обич — въздъхна той. — Стремим се към нея. И какви ли вече грешки не правим в този стремеж. Понякога ги осъзнаваме. Боли ни, та чак ни се плаче. От време на време си поплакваме, но какво от това? Светът ни подминава учуден — този... или тази защо така? — и нехае за нас... И така се случва, че един ден най-неочаквано откриваме човека, който е скроен като че ли точно по нашата мярка. Роден тъкмо за нас. Изпратен ни едва ли не от провидението. Готови сме на всичко за него. И правим всичко, което поиска той.

Розалинда го слушаше с широко отворени очи. Премисляше всяка негова дума, преценяваше всеки звук, разлагаше всяка вибрация на гласа му, за да долови в тях фалш, уловка, хитрина.

— Но защо да крием? — продължи следователят, доловил напрегнатостта ѝ. — Понякога този човек се е изпречил на пътя ни с користна цел. И се е случило непоправимото.

Сега беше мой ред да се втренча в Кръстанов — нима въпреки уговорката щеше да изплюе камъчето?!

— Да, случило се е непоправимото — настоя той.

— Какво се е случило? — прошепна Розалинда.

— Лошо, много лошо — поклати глава Кръстанов. — Заплел се е в едни, как да ги наречем, страшни истории... Старае се да увлече и вас. Без да усетите. Така че, истината е горчива, но няма как, трябва да ви я кажа — вие не сте неговата голяма цел, а просто едно... едно от многото средства.

— Глупости! — Розалинда направи опит да се усмихне.

— Глупавото е това — продължи невъзмутимо Кръстанов, — че не искаме да погледнем истината в очите... Не ни се иска да я признаем и признавайки я, да се разделим със скъпоценната си илюзия... — Розалинда се надигна, разтвори уста да викне. — Да се разделим в сърцето си — уточни Кръстанов, — защото всъщност, погледнато обективно, никога не сме били близки. Никога не сме били заедно. Близостта е само измислица, пустинен мираж за зажаднялата ни душа.

Розалинда се отпусна на стола. Дишаше така заморено и тежко, сякаш току-що бе превалила непосилна за нея стръмнина.

— А като се разделяме и в сърцето си — повиши глас Кръстанов, — сме длъжни, просто сме длъжни да проявим благородство. Заради самите нас. За да не се плюем утре в огледалото.

Сега той се вираше настойчиво в широко отворените очи на жената, мъчеше се да проникне в тях.

— Защото на всичкото лошо в съдбата на човека — наблегна той, — има и нещо по-добро, и нещо още по-лошо. И ние трябва, длъжни сме да помогнем на човека, да го закотвим към по-доброто, а не да го тласкаме...

— Какво искате да кажете? — прекъсна го Розалинда. — Че той е престъпник?

— Да. И най-напред към вас.

— Към мен? — ококори се тя, готова да се изсмее язвително.

— Не вярвате ли? — усмихна се тъжно Кръстанов, пресегна се, порови из документацията пред мен, подбра си необходимите фотографии, поднесе ѝ ги: — Вижте... Това вашият запорожец ли е?

— Да — кимна тя.

— Какво ви обещаваше този мъж? Да стегне колата. Да я стегне като нова и един ден да потеглите. Накъдето ви видят очите — сами и щастливи...

— Оставете поезията — промърмори жената.

— Обещаваше ли ви? — настоя Кръстанов и след като не получи отговор, посочи снимките. — А къде са гумите?

— Занесе ги на регенериране.

— Каква загриженост! — засмя се той. — А я погледнете мотора. Сляпа ли сте? Всичко е опоскано, до последния винт.

Притихнала, Розалинда така се взираше в снимката, сякаш за първи път виждаше мотора на собствения си автомобил.

— Вие наистина сте сляпа — въздъхна Кръстанов. — Сляпа от любов. Чакали сте, надявали сте се... А колата на вашето щастие никога е нямало да потегли. Никога! — следователят поклати глава. — Нещо повече, той е използвал колата като тест за вашата слепота. Ограбвал я е все по-грубо, все по-брутално, пред очите ви, за да разбере дали все някога ще прогледнете.

Розалинда заплака.

Свикнала да се промъква безпрепятствено из човешката гмеж по улиците — бърза, изврътлива и ловка, жадна за приключения, любопитна, необременена с грижи, просветлена от измамното усещане за свобода и безнаказаност, — сега тя седеше сам-сама на стола в оскъдното пространство между четири стени, сам-сама и отникъде изход. Седеше отмаляла под погледите ни и плачеше. Смътното чувство за грях, за вина навярно много пъти ѝ е нашепвало, че рано или късно ще удари горчивият час на възмездието... Само при мисълта за него сърцето ѝ е изтръпвало и тя навярно се е озъртала откъде ли ще се зададе, за да предугади кога и как ще бъде притисната до стената.

Горчивият час бе настъпил. Жената хлипаше и проклинаше мълчаливо собствената си непредвидливост.

Не биваше да протакаме разговора. Току-виж след сълзите дошла апатията и тогава питай си колкото искаш и чакай смислени отговори, ако си нямаш друга работа.

— Розалинда — промърморих, — чувате ли ме?

Тя кимна, преглъщайки хълцанията си.

— Да свършваме — казах. — Няма никакъв смисъл повече...

— Да, да — заповтаря тя и в гласа ѝ ечна такава готовност да направи всичко, каквото ѝ кажат, че чак се смутих.

„Така де — помислих си. — Сред пълната безизходица аз ѝ отворих вратичка. Не е кой знае колко голяма и не се знае накъде извежда, но все пак — вратичка...“

Погледнах я в очите:

— Как се запознахте с този човек?

— Случайно — каза тя, втренчи се в ръцете си.

И думите ѝ се занизаха. Вяли, колебливи, отчаяни. Да, наистина се запознала съвсем случайно. Прибирала се една вечер уморена,

останала без глас, нали цял ден се надвиква с учениците, с лугав вкус в душата — клюкарите в училище пак ѝ кроели шапка. Поне да имало за какво, а то... спрегнали името ѝ с учителя по математика. Един от ония надменни дървеняци — уж студени и непристъпни, а само чакат да им смигнеш. Намигнеш ли им — стой та гледай! Ала достатъчно е някой да ги попита „Абе това истина ли е?“, и всичко отричат. За тях няма нищо скъпо, на нищо не държат докрай, за нищо не се застъпват от страх да не сбъркат.

Та ето в такова скверно настроение се прибирала Розалинда тази вечер. Размислите ѝ за себе си и за хората не били утешителни.

И тогава видяла, мъжа. Стоял срещу блока, облегнат на стария запорожец, и гледал нагоре.

— Накъде гледаше? — сепнах се, едва не си изтървах писалката.

— Ами... — Розалинда ме стрелна зачудена. — Нагоре...

— Към вас?

Не, не гледал към тях — от къде на къде! — макар да имала чувството, че той стои там отдавна и чака нея. Да, именно нея — това се казва пръст на съдбата! Тя била убедена в това още в първата минута, макар че не можела да си го обясни и възприела тогава дръзкото му присъствие там като предизвикателство. И дори му се скарала: „Какво си се облегнал тука? Това е кола, а не...“ — „Кола е — рекъл, — ама много не ѝ личи. За облягане е екстра, за друго не става.“ Толкова кротко посрещнал гнева ѝ, че тя се стъписала. „Като не става за друго — позасмяла се от немай-къде, — що не я поправиш? Какво чакаш?“ От приказките ѝ лъхало такова презрение към мъжкия род, че тя била сигурна — онзи моментално ще си вдигне чуковете и никога вече няма да се весне насам. „Какво чакаш?“ — настоявала. „Ами тебе чакам — рекъл онзи, думите някак неловко се изтъргнаха от устата му. — Тебе чакам — да ми наредиш...“ — „Ето, нареждам ти — рекла да го изпита тя. — Започвай...“ И колкото да е чудно — той започнал. Като на шега.

— А не ви ли се стори странно всичко това? — погледнах изкосо жената. — Нито ви знае, нито ви познава и изведнъж...

— Може и да е било странно — побърза да се съгласи тя. — Не обърнах внимание. Може би защото... — тя въздъхна и се умисли.

— Какво, защото?

— Много ми се искаше да остане — въздъхна отново тя.

— И все пак — настоях. — Не си ли зададохте въпроса — защо така изведнъж...

— Сега си го задавам — вдигна рамене Розалинда. — Направи го сигурно защото го помолих...

— Но той не ви е познавал!

— Харесахме се — рече тя. — От пръв поглед. Допаднахме си...

Каза го толкова леко и толкова лесно, че се усъмних — дали не прикриваше с този отговор истинската причина за запознанството им. Доловила колебанието ми, Розалинда настоя:

— Харесахме се. Това е...

— Едва ли — промърморих.

С харесването, с влюбването тя бе готова да оправдае всичко.

— Как се казва? — погледнах я в очите.

— Кой, той ли? — свиха се присмехулно зениците ѝ.

— Да.

— Жоро. Презимето и фамилията му не знам. Жоро ми стигаше.

— Вече ми е известно — кимнах. — Къде работи?

— По постройките. Но къде точно...

— Има ли врагове?

— Не знам — трепна жената, сведе очи, умисли се.

— Страхува ли се от някого?

— От никого — изгледа ме предизвикателно тя. — От никого и от нищо...

— За какво разговаряхте?

— Е, за какво... — в погледа ѝ се появи укор: „Защо да се ровим в това?“ — То се знае... — добави.

— Спомнете си — настоях. — Крояхте ли някакви планове?

— Аз кроях планове... Жоро избягваше тази тема. Казваше, че е суеверен.

— В какъв смисъл?

— Беше убеден, че ако говори за мечтите си, няма да се сбъднат. Казваше: „Не обичам да дърпам дявола за опашката.“

— А какъв човек е?

— Как какъв? — в гласа ѝ ечна обида, сякаш я питах за нещо, което се знаеше от целия свят. — Прекрасен...

— Нервен, спокоен? — опитах се да доуточня. — Сдържан или...

— Извънредно спокоен! — тръсна глава Розалинда. — Спокоен мъж не съм срещала. И толерантен... Към всичко.

— Бъбрив ли беше?

Розалинда настръхна, зениците ѝ се разшириха, сграбчи бюрото. Имах чувството, че след миг ще го вдигне като щангист над главата си и ще го запокити навън през прозореца.

— Защо казвате „беше“? — процеди тя.

— Ами защо... — заекнах и стрелнах панически Кръстанов — той съсредоточено разлистваше някаква папка. — Защото... говорим за минали неща. Впрочем от колко време не сте го виждали?

Да имаше начин, би ме прогорила с погледа си.

— От десетина — промърмори.

Сега не само гласът ѝ, всичко в нея се бе притаило и дебнеше реакциите ми.

— Бъдете точна — настоях, без да трепна. — Важно е... Кога за последен път се видяхте?

— За последен път... — тя се замисли. Бях убеден, че пресмята дните, но не за да ни каже истината, а за да постави по-изкусно примката си. — Точно преди десет дни — отсече тя и ме погледна изпитателно.

Лъжеше — любимият ѝ от три седмици беше мъртъв — предизвикваше ме да ѝ кажа нещо повече за него...

— Добре — кимнах и си дадох вид, че си записвам отговора ѝ. — Бъбрив ли е?

— Напротив — въздъхна тя, тялото ѝ се отпусна. — Ужасно е мълчалив... Посвоему...

— Как? — усмихнах се, вбесен от стремежа ѝ да го идеализира. — Красиво ли мълчеше?

— Не, интелигентно — озъби се тя. — Попиваше всяка дума, но не бързаше да отговори. Понякога въобще не отговаряше... Затова пък всичките му приказки бяха на място. И се запомнях.

— Така ли? — изгледах я.

— Така — рече убедено тя. — Запомнях се... Завинаги.

Розалинда може би не подозираше колко важно признание правеше, колко пътища за отстъпление си затваряше. Тя се размърда нетърпеливо на стола. „Няма ли да свършваме?“ — попита с поглед и

ме принуди да сведа притворно очи — все едно не бях доловил въпроса ѝ.

— А от съпруга ви интересувахте ли се? — попитах.

— От кого? — тя се приведе към мен така, сякаш наистина не бе чула добре.

— От съпруга ви...

— Че защо да се интересува! — прихна презрително тя.

— Да или не?

— Не.

— Нито от професията му?

— Не.

— Нито къде работи?

— Не, не и не! — Розалинда насече нервно въздуха с длан. — Когато аз заговорех за мъжа си, Жоро винаги ме прекъсваше... Не искаше да слуша...

— В апартамента ви влизал ли е?

— Че защо да влиза? — ококори се тя.

— Да или не? — загубих търпение.

— Не.

— Нито за минута?

— Нито за минута.

— Разпитваше ли ви за жилището... Как изглежда, какво е разпределението му?

Розалинда се усмихна, поклати глава:

— Ако знаете колко сте далече от истината...

— Разпитвал ли е или не? — ядосах се.

— Не.

— Имате ли навик да си губите ключа?

— Моля? — тя ме погледна сепнато. „Ново двайсет!“ — искаше ѝ се да възкликне.

— Питам за ключа — рекох. — Случвало ли се е да го загубите?

— Много пъти — тросна се ожесточено тя.

— Последния път кога?

— Преди месец.

Спогледахме се с, Кръстанов.

— Достатъчно — въздъхна той.

След като Розалинда излезе, ние продължавахме да се гледаме — уморени, потиснати.

— Е? — прокашля се той.

— Пак ни излъга — рекох и разтърках лицето си.

В тази минута мисълта ми бягаше към сина. Какво ли правеше? Дали банката му беше изтекла или той все още лежеше и просълзен от безсилие, наблюдаваше мудната капка в тръбичката?

— Защо мислиш така? — Кръстанов ме изтръгна от унеса.

— Защото устройството ѝ е такова — въздъгнах. — Ще умре, ако не излъже. А накрая, като погледнеш, контрата все у нея.

— За това си прав — кимна Кръстанов и уточни: — За накрая...

— И изобщо... — махнах отегчено. — Всичко е ясно.

— Така ли? — изгледа ме изкосо той.

— Така — отсякох.

Не ми се искаше сега да се заигравам със сложни анализи и да губя време. Иво ме чакаше, планът за по-нататъшното издирване вече бе в главата ми.

— Да беше казал все пак нещо — следователят не ме оставяше на мира. — Много ми е любопитно.

— Тя ни излъга за апартамента — умислих се и продължих: — Водила го е горе. В това съм повече от сигурен.

— Защо? — усмихна се Кръстанов. — Забравяш ли, че си има подръка таван?

— Таванът е много далече от жилището ѝ — възразих. — Просто не са имали време да отидат до него. А тази жена, прихванат ли я бесовете — забравя всичко.

— Добре, и после?

— Като нищо го е качила в апартамента.

— Качила? Чуваш ли се какво говориш?

— Да. Но ти наистина не я познаваш... Ако се наложи, тя ще го качи горе на части и пак... Какво рискува?! Съпругът ѝ — потънал в свръхниските температури, затъкнал ушите си със запушалки...

Детето, ако не е на игра, е в училище... И все пак фаталната среща се е състояла.

— С кого?

— С оня слон, съпруга ѝ.

— Ревност?

— Защо не? Понякога и слоновете са ревниви. А ако е спипал любовника да посяга към резултатите от изследванията.

— Ще го удуши! — вдигна рамене следователят и добави: — На място и с два пръста. За какъв дявол му е приспивателното?

— Приспивателното все още ми е загадка — признах си. — С него вариантите се умножават, но всичко друго е така, както ти казах.

Кръстанов се намуси, готов да ми възрази.

— Не забравяй — избързах — как се наежи тя, когато заговорих за изгорника ѝ в минало време...

— Не забравям — кимна колегата. — И какво?

— Готов съм да се хвана на бас — рекох, че тя е била там, докато е умирал, и знае всичко, но отдавна го е прежалила и сега мълчи. Мълчи от страх. Представяш ли си какво означава за тази жена да я затворят?

— Не мога да си представя — кимна вяло Кръстанов. — Наистина не мога. А с тебе... за първи път няма да се разберем. Версията ти издиша.

ВТОРА ЧАСТ

1

Лежах облечен на болничното легло, вслушвах се в топлата здрачина и едва долавях изтънялото плитко дишане на сина ми.

Отвън нощта лаеше... Застрашително, глухо, дрезгаво... Лаят се възземаше издълбоко, из самата ѝ утроба, бълваше през прозореца огромни и плътни топки мрак. Няма ли да спре най-сетне! — задъхвах се, гуших глава във възглавницата, търсейки в нея утешителна гънка, за да се скрия от ужаса, за да намеря минутка сън.

Понякога ми идеше да изскоча навън, да пресека въззеления здрач на градинката и открил край оградата ѝ проклетото куче, да го удуша.

Всяка нощ се превръщаше в огромна и влажна кучешка паст. Усецах горещия ѝ подлудяващ дъх върху лицето си.

И все по-често мислех за бягство.

„Сега е моментът — казвах си. — Никога не съм бил в по-добра форма.“ Усецах краката си леки и пъргави, тялото си — почти безплътно, а гърдният ми кош се изпъваше, зареден с въздух като кислородна бутилка. Бях убеден в безпогрешния си усет за ориентация. Трябваше само да се добера до вратата, да я отворя безшумно — течението само щеше да ме пренесе през прага — да затворя безшумно подире си. Светкавично, като куршум щях да прониза коридорите, две-три гигантски крачки, и ето ме в подножието на Витоша, скок — и прехвърлям билото ѝ, а после... После — накъдето ми видят очите.

Това „накъдето ми видят очите“ ме възвисяваше. Толкова неистово бе желанието ми да побягна, че чак окаменявах и не можех да мръдна от мястото си. На съседното легло береше душа синът ми. Много утешителни думи ми се наложи да чуя, когато го преместваха от „Пирогов“ тук, в ИСУЛ, все смислени приказки и все на място казани: ако бил за операция, щели да го оставят в „Пирогов“, но синът ми се нуждаел от лечение — бавно и търпеливо. Хрисимо, внимателно ми говореха лекарите, само не ме гледаха в очите. „Фактът, че сме приятели, не променя нещата!“ — каза ми на сбогуване Батето. А аз

вече знаех какво означава да не те гледат в очите. Просто се отървавах от нас, предвиждайки драмата ни...

Виждах истината, със сърцето си я усещах и въпреки това, когато напускахме „Пирогов“, някак ми олекна и много окуражаващи приказки изприказвах на сина си, просто да се чуди човек откъде намерих тази смелост... Той ме слушаше, втренчен в прозорчето на линейката, наблюдаваше с неприязън шумния весел свят навън, с такава неприязън го гледаше, че чак тръпки ме побиха. Кога?... — искаше ми се да го попитам и в същия миг разбрах, че синът ми всъщност вече се е разделил с този свят, който така нелепо и без причина го бе запратил в болничния пъкъл. Сега момчето мразеше измамната пъстра гмеж, вече чужда за него, и сгърбило плещи, прегърнало раменете си с костеливите си ръце, още по-плътно се затваряше в себе си, убедено, че евтиният панаир отвън не заслужава погледа му, нищо не заслужава; вгорчената му душа се изпълваше със съжаление за отминалите си пориви, за страстта, с която се бе стремил към този свят.

И в този час аз му говорех, чак се задъхвах — същинска фабрика за луксозни думи, леко ги изкалъпвах, добре подплатени със загриженост, още по-добре опаковани с надежди, стараех се само да скрия надписите „Чупливо!“. Сега всяка смяна на темпото, всеки невнимателен жест биха ги превърнали в ненужна купчина чирепи... А аз, колкото и да беше странно, държах на тези думи.

Неусетно стигнахме до ИСУЛ.

— Добре де — рече ми Иво. — Може и така да е...

— Как? — погледнах го изтъпял.

— Ами така — промърмори. — Както казваш...

По друго време и при друг случай отлично настроеният механизъм на думите ми би засякъл, непреодолимо би се объркал, но тогава пред мене стоеше синът ми — обезверен, отчаян, не можех да го оставя така, бях длъжен да го изведа на сигурен бряг.

— Ето тук — посочих болницата — ще те оправят.

И прехапах език. Неусетно и без да искам, бях стигнал до лъжата, натрапвана ми усърдно от лекарите в „Пирогов“.

— Да — кимнах убедено. — Тук... Ще видиш...

Иво вдигна рамене. Този толкова негов и само негов си жест сега означаваше: „Да става каквото ще!“

Лекарката, която се зае с него в отделениято, се глезеше: „Защо се муси момченцето? Ами ние намусени не приемаме!“

— Че да си ида — обади се синът ми най-неочаквано.

— Как така ще си идеш? — зяпна го тя. — Нали трябва да те лекуваме...

— Че лекувайте ме — той вдигна предизвикателно рамене.

Стъписана, лекарката се отвърна от него, заразпитва ме: как е започнало заболяването, как се е развило... Питаше ме за неща, за които в „Пирогов“ изобщо не бяха споменавали. Като научи, че всеки ден са му давали шоколад, лекарката плесна възмутена: „Безобразие! Абсолютно е противопоказно...“ — „Ето каква била причината! — изпъшках аз. — А те уж го лекувах, лекувах... — И добавих на себе си: — Той от малък набива шоколад като луд.“

— Не се безпокойте! — каза ми лекарката. — Ще го оправим...

Погледнах я втрещен — дали не бе подслушала разговора ми с Иво пред входа на болницата?

— Да, да — настоя лекарката. — Ще видите...

И ме съсипа.

И както си бях съсипан и я гледах изтъпял, у мен се възне надеждата. Ами да, казах си, като спрат шоколада, може пък... В края на краищата, това не са ония касапи от „Пирогов“.

През час тичах до ИСУЛ, чаках с нетърпение сведенията. Резултатите от изследванията на сина ми ту се подобряваха, ту рязко се влошаваха. Люшках се между отчаянието и надеждата. Лекарите се оплакваха „Нямаме персонал!“, молеха ме да отнеса кръвните проби в специализираните лаборатории. Грабвах епруветките, стараех се да не гледам кръвта на сина ми и хуквах... Въобразявах си, че в този момент всичко зависи от моята бързина и от моята точност. Бях готов да нарамя болницата и да я понеса, само и само да отърва момчето.

Когато се обадох на жена ми в санаториума и със стегната душа ѝ казах за заболяването на сина, за предполагаемата диагноза, тя с възмущение отсече: „Глупости!“ Пристигна веднага, наострена за кавга, убедена, че лекарите както винаги грешат. Беше готова да им посочи грешката, без да пести язвителните си приказки. Ала като видя сина ни, изплака: „Как можа да допуснеш!“ Думите ѝ се забиваха надълбоко в мен и от тях се излюпваха слепите лаври на чувството за

вина, гърчеха се в тежки хлъзгави сплитове, подлудяваха ме... Чудех се вече накъде да гледам и какво да правя.

Иво наблюдаваше майка си съкрушен, плачът ѝ навярно подлютяваше одреманите му болки, той присвиваше очи, мръщеше се. „Защо я повика?“ — питаше ме с поглед. Не знаех какво да му отговоря, а не идеше и да вдигам рамене.

Заведох жена си вкъщи, мъчех се да я утеша. Страхувах се за сърцето ѝ... Обикаляше стаите, глуха за приказките ми, с очи, обърнати навътре, хапеше устни, повтаряше: „Все на нас ли лошото, боже... Все на нас ли...“ Кога как дойде — опитах се да я отрезвя. В отговор тя едва не припадна над телефона, набра някакъв номер и изплака в слушалката: „Нефрит...“ От другата страна на слушалката изглежда се объркаха — „Как... Кога... Кой...“ Жена ми хлипаше — „Иво! Иво!“ — и не можеше да си поеме дъх. Час или два тя изплакваше мъката си по телефона и напразно очакваше някой да отрече страшната диагноза, да подсказе изход...

Отникъде нищо... Само уплаха, глупави възклицания, подсмърчане.

Жена ми стана, разходи се пак из стаите, погледът ѝ се вкаменяваше, вкаменяваха се скулите ѝ. „Как сте разхвърляли!“ — намръщи се и в този миг разбрах, че най-сетне се е овладяла, че е прогледнала и е готова да гледа неотстъпчиво съдбата в очите.

Заранта многобройната свита на приятелките ѝ ни очакваше пред ИСУЛ. Стискаха боязливо десницата ми, сякаш се страхуваха да не се заразят. „Как можахте... Как можахте да го изпуснете?“ — повтаряха, сякаш се бяха наговорили, и разчовъркваха болезнено чувството ми за вина.

От този ден жена ми пое дневното дежурство край сина ни. Разговаряше надълго и нашироко с лекарите, разпитваше майките на другите деца, обаждаше ми се по никое време в службата: „Казаха да яде дини... Много дини.“ — „Добре — отговарях, — ще мина към пазара...“ — „Ако трябва, три вагона ще купиш — крещеше през сълзи тя. — За сина ти е!“ — „Ще купя — казвах, — стига да има полза.“ Обещах ѝ в близките дни да стоваря пред входа на болницата вагони с ябълки, грозде, тикви...

Като слепи се втурвахме ту в една посока, ту в друга — кой какво ли не ни посъветва в тия дни! — търсехме билки, срещяхме се със

знахари, викахме на помощ семейни спомени, легенди, суеверия, сънища...

А синът ни лежеше все така отчаян, стиснал зъби. „Няма смисъл! Не искам!“ — повтаряше и като че ли имаше право — каквото пийнеше, каквото хапнеше — повръщаше. Повръщаше дълго, мъчително, до кръв. Ръцете му лежах безжизнено върху завивките — насинени и изранени от иглите, с които преливаха във вените му глюкоза, кръвна плазма и какво ли не. Следеше с трескав поглед колебливите капки в тръбичките, имах чувството, че ги броеше. „Кога ще свърши?!“ — стенеше. „Какво да свърши?“ — питах го, без да вдигам очи. „Всичко!“ — въздишаше той. Тази въздишка обледеняваше гърдите ми и дъхът ми спираше. Напрягах до болка мускулите си и тази отчаяна конвулсия съживяваше сърцето ми. Каквото и да се случеше, то беше длъжно да бие. Трябваше да спася сина...

Докато лежах облечен в болничното легло, а навън нощта лаеше и бълваше издълбоко, сякаш из утробата си гъсти топки мрак, докато напрягах слух да доловя плиткото дишане на момчето, в мен отново нахлуваха мъчителните въпроси, които старателно бях отбягвал през деня. „Как стана всичко? Кога? Защо не долових първите признаци, още рехавата сянка на болестта?“ — питах се, не намирах отговор и гърлото ми се пръскаше от задръстващото го чувство на безизходица и вина.

До този момент бях живял с горделивото чувство, че съм едва ли не най-нужният човек, с чувството, че съм ужасно проникателен и знам всичко и мога всичко. Намесвах се безцеремонно в съдбите на хората, пренареждах ги, само и само да изкарам наяве истината за нечия смърт, имах правото да преценявам кое е право, кое не е, подчинявах ми се, сваляха ми шапка, гледаха ме в очите, от моята дума зависеше много... Служебната карта ми отваряше най-плътно затворените врати. А ето сега лежах до сина си, до най-скъпия си човек и с нищо не можех да му помогна. Куражът и самочувствието ми, знанията, опитът ми в тази стая губеха всякакъв смисъл. Не разполагах със служебна карта, с най-обикновен пропуск за живота.

Понякога ме връхлиташе ужасяващото чувство, че дишането на сина ми е секнало завинаги, разтърсвах панически момчето. „Остави ме!“ — простенваше то и това стенание, което при друг случай късаше

сърцето, сега ми звучеше като най-прекрасна музика. Иво се губеше сред белите дипли на леглото, самият той една бяла безжизнена дипло. Посягах, за да се убедя, че очите ме лъжат, завивката мигом се спихваше под дланта ми, накъдето и да посегнех — все се спихваше, сякаш под нея нямаше нищо. „Как така? — набъбваше отчаян крясък в гърлото ми. — Как така? Как така?“ — и шарех истерично по постелята. „Няма ли да ме оставиш най-сетне!“ — вопълът му ме изтръгваше от кошмара.

Застивах в леглото, бършех потта си. „Само това да мине! — повтарях. — Само това... И това!...“ — и за първи път усещах прииждащото време като съюзник. Бях убеден, че ще помогне. Порано нехаех за него, сам си насрочвах събитията и нищо не беше в състояние да ме изненада. В бъдещето отлагах неприятностите, отегчителните подробности на битието си. „И утре е ден!“ — казвах си и това ми стигаше. Сега същото това време, придобило плът, оживяваше и проходаше, чувах стъпките му, изпълваше ме с доверие, с уважение към себе си, дишаше в лицето ми и този дъх възраждаше у мен надеждата. „Всичко ще се оправи... Само това да мине... И това... И това!...“ — страхувах се да давам имена на тревогите, на ужасите и кошмарите си, „това“ беше достатъчно.

Лежах до сина ми отчаян, лежах измъчван от глухия сомнамбулен лай на нощта, лежах угнетен от смътното си чувство за вина и си казвах: „Всичко може, но трябва да устискам и да опазя ненакърнена сърцевината си!“ Повтарях си го, убеден, че човекът подобно на желязото таи в недрата си най-силната, най-устойчивата сърцевина, неподвластна на удари и разруха, ослепително ярка и непомръкваща, истинския смисъл, душата на битието, всичко да се съсипе, тя оцелее ли — оцеляло е всичко.

С разсъмването като че ли се раждах. На смътната граница между нощта и утрото нейде из болницата отекваха лениви стъпки, захлопваха се врати, сумракът се очовечаваше и аз заспивах... Сепваше ме възторженият вик на сестрата — „Хайде, термометърчето!“. Тя връхлиташе в стаята като подгонена.

Следваха обичайните утринни процедури. Започваше денят — моят кратък, моят безкраен празник. Посрещах го свеж и щастлив като никога.

Пътувах с трамвая, купувах си кифла, ненаситно пиех кафе, всяка фибра у мен се събуждаше, тялото ми се изпълваше с непозната енергия, прояснен и екзалтиран, мозъкът ми работеше трескаво. Знаех, че са броени часовете на щастието ми, стараех се нито миг да не пропусна нахалост. Още повече че ме съжаляваха, още повече че искаха да ме отпишат. А аз въпреки всички страдания бях жив, бях способен, имаше ме... Трябваше да го доказвам.

Полковник Кирилов, след като няколко пъти ми бе натяквал „Това твое дело май ще брадяса!“, преди седмица ми предложи: „Защо не прехвърлиш всичка на помощника си... а ти да си гледаш детето?“ — „Ако ме принудите да направя това — казах му, — с мене е свършено.“ Друг да ми го беше предложил, щях да викна, света да процепя, но с Кирилов не вървеше така. На него можех да му кажа истината. „Аз съм си открил тази сметка — добавих. — Аз и ще я закрия. Държа на това.“

Някак смътно, дълбоко в себе си вярвах, че ако успея да напипам следите на онзи, който е пробутал приспивателното на огромния и красив мъж, само ако успея да го изчовъркам от многолюдието край себе си, лекарите най-сетне ще могат да открият невидимия „убиец“, спотаил се в кръвта на сина ми. Тяхната победа зависеше по някакъв странен начин изцяло от моята. Ако не успеех, не трябваше и да се надявам, че синът ми ще оздравее. Това заинатено суеверие ме държеше все още прав и ненадвит.

Понякога в минута на отчаяние си мислех: „Дори да не излекуват момчето ми, дори да се случи най-лошото с него, ако лекарите все пак изтръгнат проклетия вирус от догадките си и занапред се оправят все по-успешно с него, ще се чувствам възмезден.“ Не само моето момче беше на този свят, а и мразех до полуда този незнаен вирус, сънувах го — гнусно безоко влечуго, — опитвах се да го хвана, да го стъпча, слузест и хлъзгав, той все ми убягваше.

В тези минути на ожесточено отчаяние в разума ми прескачаха огромни и ярки като искри от високо напрежение хаотични размисли за собствената ми професия. Каква ли бе ползата, че се стараехме толкова в проточилото се издирване? Красавецът отдавна е мъртъв и вече нищо не е в състояние да го върне на този свят. Дори и да установим кой го е блъснал по стръмния скат на Перловската река към небитието — кого грее тази работа? И изобщо — мислех си — фирмата ни голяма, а като погледнеш — най-обикновено поделение на погребалната служба.

Тези разсъждения уж укротяваха гнева ми, уж заглушаваха недоволството от собствената ми некадърност — издирването се влачеше безуспешно вече трети месец, — но щом се опитах да си представя човека, който поднася смъртоносната чаша, и зървах усмивката му, само усмивката зървах, все още не знаех даже убиецът мъж ли е или жена, но щом зърнех тази усмивка, и ме хващаха бесните отново...

Веднъж да го изтръгна на бял свят — казвах си, — та поне всички да разберат, че така не може.

Истината беше, че издирването ни по това време не бе се придвижило нито крачка след онзи злополучен разпит на Розалинда. Оказа се, че мъжът ѝ не е изнасял от института никакви документи, нищо не му се губеше, а ръкописът, който така старателно криеше при срещата ни, съдържаеше разширени тезиси за нов учебник по физика. Гигантът се бе заел да участва в конкурса за написване на учебник и верен на привичките си, криеше всичко, до което се бе домогвал, смятайки, че от него по-гениално няма.

Следи от Красивия не успяхме да открием в нито една картотека: нито сред престъпния контингент, нито сред строителите, нито сред студентите, нито сред занесените граждани, забравили да си платят таксите за електричеството.

Никой не го търсеше. А беше млад, силен, необикновено красив. Едно-единствено име — Жоро — и си чупи главата, ако си нямаш друга работа. Много пъти мислех, че съм стигнал до задънена улица, и бях готов да се откажа, да пратя папката към дело. Единствено идиотският облог със съдбата — ще успея, за да оздравее синът ми — ме възпираше. Единствено утрините, когато напусках болницата и пиех кафе до самозабрава, ме окуражаваха. Само те някак дискретно и отдалече ми подсказваха, че си заслужава още мъничко да поблъскам.

Тази заран сладкарницата, в която засядах обикновено, беше затворена. Поскитах из улиците, не ми се искаше да опропастявам единственото си удоволствие в случайни заведения, в които рискувах да ми сервират безвкусна студена мътилка. На площад „Ленин“ модерно обзаведена сладкарница привлече погледа ми. „Може и да е скъпо — казах си, — но поне хваща окото...“ И влязох.

Още от вратата забелязах мъжете, насядали в ъгъла. Бяха повече от десетина. Присвили плътно лакти до себе си, те едва се побираха край масата. Грубите им, като че ли преждевременно състарени лица подсказваха, че снощи са прекалили с чашките. Гласовете им звучаха необуздано екливо. Те сякаш се надвикваха, за да се разсънят. Облечени с охлузени, навярно дълго носени дрехи, мъжете се държаха подчертано прибрано, ала уверените им маниери внушаваха друго: „Не ни вярвайте, това, което виждате, не е истина...“

Сред тях се отделяше едно момче, около двайсетгодишно, трудно беше да се определи възрастта му, изящно и слабо, с физиономия като че ли консервирана от маската на студена и бледа наглост, наглост, която навярно му помагаше да оцелее сред мъжищата. Модерните му джинсови парцалки просто натрапваха корекомския си етикет. Момчето се стремеше да властва над останалите — все намираще за нещо да се разпореде, отпъждаше с пренебрежителни жестове думите на другарите си. И не го свърташе на едно място: ставаше, сядаше, пренареждаше чашите по масата и с тон, който не търпи възражения, наставляваше сервитьорката, мърмеше я. Мъжете следяха с ленива снизходителност нахаканите му маниери, под които се прокрадваше зорката нерешителност на човек, който често яде пердах. Всеки жест на момчето, колкото и самоуверен да изглеждаше, бе някак нелогично накъсан — в мигновените, почти незабележими паузи то просто изчакваше одобрението на присъстващите.

Горчивото вряло кафе сгърчи езика ми. Помъчих се да раздипля пред себе си настъпващия ден и да прозира в диплите му онова, което ми предстоеше. Стараех се да не обръщам внимание на компанията в

ъгъла, ала тя беше толкова шумна, че просто ме предизвикваше от време на време да поглеждам към масата. Всъщност поглеждах, без да ги виждам. Пиех си кафето и размишлявах. И колкото да не виждах нищо насреща, мерна ми се позната физиономия с присмехулно присвити очи, потрепващи от неудържим тик. Поококорих се, докарах на фокус компанията и сред нея различих стария си познайник Франта. „Как ли не съм го забелязал досега!“ — удивих се. Навярно беше влязъл по-късно.

Той така усърдно мигаше срещу мен, че не се сдържах — и аз му смигнах. Франта се усмихна. Усмивката му бе толкова мимолетна, че ме озадачи. Махнах му, поканих го при мен, той кимна — добре, след малко...

Франта бе рожба на така наречените прекрасни семейства: уж високопоставени и прекрасни родители, уж апартамент — с кон да играеш из него, уж маниери и вежливи обноски — да им завидиш, а като погледнеш, по-внимателно — всичко отвътре изгнило, мирише. Всеки живее сам за себе си — както му кефне и както дойде, без да се интересува от другите, а семейното благополучие е само така — за пред хората. В него има и уж внимание, и уж загриженост, и всичко е наужким... В тази обстановка Франта растял учуден — бе що така? — напрягал разума си, търпял лицемерието, мъчел се да привикне, но като станал на седемнайсет, му дошло до гуша, „Писна ми — рекъл на милите си родители. — Докога ще я караме по този начин!“ — „Я си налягай парцалите! — смъмрили го. — Не виждаш ли, че без нас си нищо. Нула и три четвърти...“

Тогава той забягнал. Започнал работа, намерил си квартира. Излишно е да се уточнява как е била платена прибързано започнатата работа — премитал стружките в някакъв цех — и колко комфортна е била квартирата му. Но нашият не падал лесно по гръб. Гладувал, всичките си пари давал за дрешки, а дрешките заедно с добрите му маниери го представяли пред света като момче на място. Момичетата му дотягали, и той не бил безразличен към тях, само дето нямало къде да ги заведе. Знаел: най-непридирчивото девойче би се уплашило от мазето, в което живеел, и както и да го представял — ателие, временна бърлога, — както и да го украсявал, мълвата за мизерията му щяла да съсипе без време рехавата легенда за сладкия му и безгрижен живот. Имал модерни дрешки, маниерите му били изискани, момичетата го

ухажвали и това му стигало да се фука до пръсване. Така си спечелил и ново име — Франта. Понякога чувствал болезнено колко нищожна и направо нещастна е играта му на благополучие, усещайки това, той не се предавал и не искал да го признае пред света, само една високомерна гримаса, превърнала се по-късно в тик — „Голямо чудо!“ — разкривявала лицето му. Все още вярвал, че стои над нещата, че превъзхожда всички и всичко на този свят. За да потвърди и докаже тази истина, той придобил опасната склонност да поема отговорността за гафовете на приятелите си. Ореолът му на благородник сияел ярко и непогръкващо. Той бил доволен, изранената му душа — утешена.

Събрали се една петъчна вечер момчетата от бригадата, в която работел, на чашка. Случило се след заплата — на сърцата им било леко, уговаряли се в събота и неделя да идат на риба. Понаправили главите. И от дума на дума стигнали до съдбоносния въпрос кой е баш майсторът в рибарлъка. Разменяли си язвителни думички, припомняли си минали успехи, оспорвали си ги, кръвта им кипнала. Като затворили заведението, спорът им се пренесъл на улицата. Най-отровни били приказките на бригадира. Иначе бил скромен, прибран мъж, ала като пийнел повечко, си въобразявал, че открай време той подпира небето, а останалите са достойни единствено да му мият краката и не как да е, а със светена водица. Тази нощ той бил още по-найсточив в обидите си, толкова настойчив, че най-якият мъжага от бригадата не издържал, извъртял му една пестница. Бригадирът се проснал, дръннала му главата върху паважа. Скупчили се над него, изтрезнели за миг, уплашени — „Как си бе, братче?“. Онзи примигал, примигал — „Нищо ми няма!“ — рекъл, станал, качил се на трамвая и си заминал.

Всички се чувствали чоглаво: „Абе как така? От нищо нещо стана!“ А на сутринта никой не се сетил да стяга въдиците, в натежалите им от алкохола глави се кълбяло мъгливо и мъчително чувство за вина. Само Франта не мигнал цяла нощ и рано-рано отишъл да види как е бригадирът... Викал, свиркал под прозореца му, по едно време надникнал съквартирантът. „Стига! — рекъл. — Твоят началник спи като заклан. Не си знаете мярката! — укорил го. — Нощес изпи водата на цяла София.“ — „Добре — казал нашият, — аз пак ще мина, но ако междувременно се събуди, кажи му, че съм идвал и го моля за извинение.“

Към обяд дошли от районното управление и прибрали Франта. „Я разправи, рекли му, какво стана снощи, как стана?“ Франта набързо поел отговорността: „Аз го ударих — казал, — ужасно съжалявам, готов съм да му се извиня.“ — „Няма да можеш — рекли му. — Мъртъв е...“

Много тичане падна тогава, за да докажа, че момчето не е в състояние да нанесе толкова силен удар. Ала обърне ли се веднъж колата, и честният човек става малко подъл: едрият мъжага, облагодетелстван от първоначалните признания на Франта, се опита да се измъкне; другарите им, позовавайки се на алкохолната мъглявина в главите си, напразно се мъчеха да си спомнят кой е нанесъл удара, или пък просто се надяваха, че ако вината се разпредели между двамата, ще успеят да минат с по-леки присъди. В съда излезе, че и двамата са ударили бригадира, и Франта влезе в затвора. Много му говорих, увещавах го да признае истината, от истината няма защо да се срамува, ала той само заинатено клатеше глава: „Казал съм веднъж, не мога да се отричам.“

И ето сега той мигаше усърдно и гузно насреща ми. Гаврътна кафето си, стана и се отправи към вратата. Имаше угрижения вид на човек, който в последния момент си е спомнил за някаква важна среща. Като мина край мен, не ми даде знак да го последвам, но бях сигурен, че ще ме чака навън. Не се излъгах.

Беше приседнал върху перилата на улицата и ми се усмихваше.

— Каква неочаквана среща! — изтърси ни в клин, ни в ръкав. Не бе забравил навика си да се изразява високопарно, но в натруфените му думички сега се прокрадваше ирония.

— Е, чак пък неочаквана — опитах се да го приземя и му подадох ръка. — Не бих казал.

— Да не би да си тръгнал да ме търсиш? — той стисна десницата ми и забрави да я пусне.

— Признавам си — усмихнах се. — През последните две години изобщо не съм си помислял за тебе.

— Благодаря ти за откровеността — въздъхна, физиономията му изстина и най-сетне той се сети да пусне ръката ми. — Още ли препускаш по следите на разни... носени недоносени?

— Още — побързах да го прекъсна, за да не разравяме болезнената за него тема. — Наистина се радвам, че те виждам...

— Може би очакваш да ти благодаря...

— Не очаквам — рекох, — но ако искаш...

— Не искам — озъби се неочаквано той и се извърна, за да прикрие нервните си тикове. — Трябваше да ме предупредиш — добави с очовечен глас. — Да ми кажеш какво е там...

— Затвора ли имаш предвид?

— Да... Знаехте къде отивам, а си давахте вид сякаш нищо особено не ми предстои.

— Всички знаят какво е там — подех внимателно. — Предполагах, че и ти знаеш. А като те увещавах да кажеш истината...

— Да ме бяхте пребили — накипя той, — но тази глупост...

— Нали знаеш, боят е забранен.

— За глупавите като мене трябва да го разрешат.

— Е, хайде сега! — махнах. — Миналото — заминало... Ти си жив и здрав.

— И завинаги оттатък бариерата — скръцна зъби Франта. — И преди бях отвъд, но понякога се промушвах под нея, въобразявах си какво ли не. И най-важното — пускаха ме. Сега не биха пуснали сянката ми.

— Въобразяваш си — рекох и присвих очи, срещу мен стоеше един съвсем непознат човек.

— Знам — заинати се той. — Убеден съм... На всяка крачка ми го напомнят — да не би да забравя случайно.

— Не им обръщай внимание.

— Лесно е да се каже!

— Е, да — въздъхнах. — Прав си... Винаги е по-лесно да се каже, отколкото да се преживее. Сигурно не те приемат на работа?

— Колко фино се изразяваш! — присмя се Франта. — Направо ме пъдят. Готови са да ме пречукат с камъни...

— Преувеличаваш!

— Никак! — задъха се той. — За тях аз съм заразноболен. Заразата личи — като огромна пришка върху челото ми... Няма начин!

Гласът му се сгърчи, нервният тик сграбчи скулите му: „Голямо чудо! Чудо невиждано, нали!“

— Може би съм си го заслужил — продължи с възг्लух, освободен от спазъма глас, — поех отговорност не за друго — за една нелепа смърт. Глупак съм — знаеш. Ала другите не искат да знаят, за

тях аз съм убиец. Такъв-онакъв и накрая — убиец. А може и наистина да съм гад, леке, никаквец, редно е да ме пъдят. Но нямам ли право на собствено ъгълче... макар и няколко педи само, някъде... Цял живот — под наем! Накъдето и да протегна ръка — чуждо... Враждебно... Изпълнено с недоверие...

— Това ли ти е проблемът? — въздъхнах и се втренчих във върховете на обувките си. „Косят се хората — помислих. — Косят се за едно друго, никак не се щадят, а като дойде лошото... Наистина лошото...“

— Проблемът... — изсумтя Франта, изгледа ме едва ли не с презрение. — Прекалено изискано се изразяваш.

— Е, не... — обърках се. — Исках да кажа — ако това ти е единствената грижа сега...

— Единствената — поклати тъжно глава той. — Съсипа ме... Знаеш ли какво е това живот под наем? И както дойде...

— Наистина не знам — заинатих се, — но мисля, че мога да ти помогна.

Видях как трепна лицето му — отново го сграбчи тик: „Е, много важно!“ Кръвта се отля по скулите му, цялата му фигура настръхна, готова като че ли да се отбранява. „Какво ме прихвана? — помислих отчаяно. — И без това е толкова трудно. А и аз самият сега се нуждая от помощ, нямам никакво време.“

— Мнозина... — раздвижиха се с усилие устните на Франта, гласът потъна безнадеждно в гърлото му, напразно преглъщаше, напразно клатеше глава.

— Знам — кимнах великодушно. — Лъгали са те...

— Толкова много — Франта най-сетне успя да поеме въздух, — чак ми се повръща...

Съзнавах в колко трудно и глупаво положение съм изпаднал. Аз самият се нуждаех от помощ, никой нищо вече не ми обещаваше, не знаех накъде да се обърна и на кого да се надявам, а изведнъж пред Франта се бях изпъчил. Съвсем без повод. Може би защото той също бе в безизходица. Или защото в момента просто съм имал нужда да се изпъча пред някого.

— Разбирам те — казах. — Ще трябва да се стегнеш.

Франта ме гледеше насмешливо и както ми се стори тогава, отвисоко, поклащаше се на пети, готов всеки миг да се обърне и да си

тръгне.

— Е, не ти обещавам палати — добавих, — но едно кътче. Една боксониера. Все ще я измислим отнякъде... Ако трябва, ще я нарисуваме.

— Хубаво — въздъхна той и сведе поглед. През отпуснатите му клепачи долавях насмешливи отблясъци. — Хубаво... Щом се наемаш... — процеди колебливо, втренчи се в очите ми, втренчи се настойчиво, изпитателно, неотстъпно и добави: — Нищо друго не ми остава, освен да почерпя.

Гледах го замислен, питах се какво ли означаваше този поглед.

— Хайде — подкани ме той някак странно развеселен, — или ти е неудобно?

— Какво? — изгледах го смаян.

— Ами... — Франта сви рамене. — То се знае. С един бивш като мене...

— Глупости! — прекъснах го, само дето не го блъснах в гърба. — Да вървим.

Като се върнахме в заведението, другарите на Франта ни изгледаха отчуждено и дори някак навъсено, гръмките им гласове като че ли потънаха в мъгла, сляха се в неразличим брътвеж. Преструваха се, че хич не се интересуват от нас, а крадешком ни наблюдаваха.

— Какво да бъде? — оживено и някак напрегнато попита Франта. — Уиски, водка?

— Но в това заведение... — опитах се да възразя.

— Има си начин — махна той, — ще ги сипем в колата. Ти само кажи.

— Кафе и кола — рекох.

— Само това? — тикът „Голямо чудо!“ разкъса лицето му. — Та да кажеш после, че не съм те черпил.

Започнах да разбирам накъде бие. Другарите му се бяха смълчали и източили вратове, напрегаха слух...

— Много кафе и много кола — усмихнах му се. — От това имам нужда...

— Добре — накриви кавгаджийски глава той, — но ако не ги изпиеш...

— Кофа да ми донесеш — рекох, — ще я пресуша. И още нещо — спрях го в мига, в който потегляше към бара.

— Какво?

— Не държа да ме представяш — прошепнах.

Той кимна и се засмя:

— Мошеник! Мисли му, ако ме излъжеш.

И се отдалечи към бара. Беше схватлив. Без да му подсказвам, бе започнал играта си. А дали покрай тази игра не ме предупреждаваше съвсем сериозно? Не ми остана време да поразсъждавам на тази тема — Франта вече се носеше към мене, сграбчил ослепителна табла, отрупана с чашки. Като минаваше край масата на другарите си, един от тях постави скришом два пръста върху покривката — сякаш се намираше на събрание и се колебаеше дали да гласува. Франта спря, каза им нещо полугласно, те се отпуснаха, стори ми се, че дори се развеселиха, заговориха припряно и макар да не поглеждаха към нас, бях сигурен — обсъждат появата ми.

Франта постави пред мен кафето и част от чашите с кола.

— Ето в тези — рече — няма водка.

— Каза ли им? — попитах тихо.

— Уха! — кимна той. — Страшен си мошеник! Но ако ме излъжеш...

— А те какви са? — прошепнах.

— После ще ти кажа — промърмори той, преглътна думите си и викна: — Ще ти дам да разбереш!

Мъжете на отсрещната маса се засмяха, онзи младият с наглата физиономия се ококори, опитвайки се с мимика да коментира „избухването“ на Франта.

— Наздраве! — вдигна чашата си познайникът ми. Очите му продължаваха да шарят изпитателно по лицето ми.

— Наздраве! — рекох и пресуших предизвикателно чашата си.

— Е, сега вече — въздъхна Франта — започвам да ти вярвам.

— Защо чак сега? — попитах наивно.

— Ами защо... Пи. Прие почерпката.

— Така ли? — ухилих се. — И смяташ, че това е достатъчно?

— Не се прави на такъв, какъвто не си — смръщи се той. — Щом прие почерпката, значи ще направиш всичко. Впрочем — приведи се към мен — на какво разчиташ?

— Имам един приятел в съвета — промърморих.

— Хм, не е лошо като вариант — усмихна се Франта. — От него зависи ли?

— Да — казах. — Виждах го съвсем наскоро. Каза: „Ако имаш нужда, ела, все ще уредим нещо.“ Ти... картотекиран ли си?

— Да — кимна той. — В първа група. Ти... май взе да го усукваш.

— Защо?

— Ами... щом ме питаш за такива неща.

— Трябва да знам, преди да ида в съвета.

— Колко некартотекирани взимат жилища! — поклати глава той. — Имаш ли си човек, ще вземеш.

— Абе по-друго си е — заинатих се аз, умислих се: „Ами ако приятелят ми излезе вей-хайвей... Вярно, каза «Ела!», ама дали пък не го направи само за да ми покаже, че има власт, че важи? Ще му счупя главата — зарекох се, — но ще направи тази услуга.“

Извадих бележника си.

— На кой адрес си картотекиран? — запитах.

— Адресът си го бива — ухили се Франта и ми продиктува една улица, която се намираще в най-комфортните квартали на града. — Адресът е екстра — продължи той, — само че аз живея в бараката, в която някога са си слагали въглищата. Сега с наема аз им плащам парното. Стените са дебели колкото яйчена черупка. Зимата всичко звънти от студ.

— Не се оплаквай — казах. — Ти си силен, ще издържиш.

— Да не ти дава господ! — поклати глава той.

„Ако знаеш пък на мене какво ми е!“ — помислих си и поклатих глава. Той възприе жеста ми като съгласие и махна:

— По-добре да не говорим.

— Прав си — подкрепих го.

В това време край нас се запрепъваха другарите му, крачеха някак изшироко и неохотно, като че ли не бързаха да излязат навън. Оглеждаха ни крадешком, но подробно, сякаш се мъчеха да запомнят лицата ни, да проникнат в тях, да разгадаят израза им, да разтълкуват думите ни, които за тях все още нищо не значеха, такива думи те навярно са слушали много пъти преди това. Младокът с надменната физиономия вървеше последен, пъчеше корема си предизвикателно и

триеше пръсти, припявайки си: „О, мъни, мъни... О, мъни...!“ Държеше да го забележим на всяка цена.

— Какво е това говедо? — попитах Франта, след като се убедих, че другарите му излязоха навън.

— Ами говедо! — вдигна рамене той. — Плаче за тояга... Отдавна ми внушава, че трябва да бутна подкуп, за да получа жилище. Без тия срамни пари, казва, нищо няма да направиш.

— Изобщо — кимнах към вратата — какви са тия?

— Бараби — промърмори неохотно Франта. — Моето общество.

— Бараби? — размърдах се на стола. — Това нищо не ми говори.

— Че какво да ти говори! — погледна ме изкосо той. — Всичко помежду нас е така, устроено, че хората да не ни знаят много-много.

— Добре де — кимнах, — не съм любопитен и все пак, с две думи...

— С две думи — живот от днес за днес. Отчаяна работа. Бачкаме частно по постройките. Дерем виладжиите. Надницата — от трийсет лева нагоре. Е, невинаги се намират клиенти, особено през зимата. Но при нас е закон: каквото си изкарал днеска — вечер го слагаш на масата. И всички живеят... Друг закон при нас е — не прави кал на колегата си, дори да го мразиш, и никога не подбивай цената.

Слушах го умислен и се късах от яд. Колко време вече се трепахме да издирваме „нашия труп“ по строителните организации, а не се бяхме сетили да надникнем сред частниците... Пък и как да надникнем, когато тях клиентите ги търсят по домовете им — поне така беше със старите трънски майстори, при които чиракувах някога.

— И всички ли спазват тия закони? — попитах Франта, за да прикрива някак вълнението си.

— Всички — завъртя глава той.

— И ако все пак някой.

— Мечка и бой! Бой до посиняване. Ето тоя, младият... Вече два-три пъти едва се отървава.

— Страшно е наперен — кимнах.

— На трепката му да се обесиш, няма да трепне — завъртя глава Франта. — Баща му е някакъв големец, работи в чужбина... Ум не ми стига как се заглави това диване при нас... Все шари из „голямото добрутро“, заобикаля приятелите на баща си, докара ни няколко

големи обекта — от основите до покрива. Може би затова го търпят. Самият той морен вода не е пил.

Франта замиташе умислено масата, разговорът ни замираще, нямаше смисъл да губя повече време.

— Слушай — казах му — и ти трябва да ми помогнеш...

По-добре да не бях произнасял това „и“. Събеседникът ми окаменя, върху устните му застина познатата презрителна усмивка.

— Знаех си — притрепваха устните му, — вие никога нищо не вършите току-така...

Сега той щеше да посреща със смях всеки опит да го убеждавам в добрите си намерения. Смях, разяждан от ръждивите нотки на разочарованието му. Трябваше да бързам.

— Важно е — казах.

— За тебе — намръщи се той, — не за мен.

— И за теб — казах, — за всички...

— Тия съм ги чувал — процеди, усмивката се сгърчи в бръчките на лицето му и изчезна. — Още малко, ще добавиш и обществото. Аз не знам какво е това — общество... Не съм го виждал. А и да съществува — хич не ми пука за него, защото никой никога с нищо не ми е помагал. Това е...

За миг притворих очи. Бях ударил на камък. Трябваше да призная поражението си. Погледнах го право в очите.

— Не сме врагове, нали? — попитах.

— Но не сме и приятели... Стоим от двете страни на бариерата.

— Откъде го измисли?

— Можем да си подадем ръце — продължи той, сякаш не бе чул въпроса ми, — но бариерата съществува. Между нас е... Знаем какво ще искаш. Да ти снеса това-онова... Не си познал. Не съм по тая част.

Трябваше да рискувам. Измъкнах фотографията, показах му я:

— Този мяркал ли се е?

Видях как се втренчи в снимката.

— Знай едно — продължих с твърд, неотстъпчив глас, — ако го познаваш, каквото и да ми кажеш за този мъж, няма да е предателство. Защото той е мъртъв. Мъртъв, чуваш ли? Каквото и да ми кажеш, не го правиш като услуга. Като танто за кукуругу... Няма нищо по-велико от живота.

— Добре де, не викай — промърмори той, озърна се. — Струва ми се, че съм го виждал.

— От вашите ли е?

— Нищо повече не мога да кажа.

— А можеш ли да научиш?

— Ще видя — той стана.

— Кога ще ми се обадиш? — опитах се да посмекча гласа си. — За жилището и за това...

— Не знам — вдигна рамене незаинтересовано.

В погледа му припламваше насмешка.

— Да ти дам телефона си?

— Няма нужда — махна той. — Нали знаеш адреса ми.

Тръгна припряно. По-скоро побягна. Без да си вземе довиждане.

В моя кабинет помощникът ми Кънев провеждаше съвещание. На дивана между момчетата беше седнал полковник Кирилов. „Тук става нещо!“ — помислих си, застанал нерешително на прага, и видях как в очите им изплува сиво-бяла мъглица. Гледаха ме уж, а не ме виждаха. Съжалявах ме. Сигурно много зле съм изглеждал. Давах мило и драго да ме няма в този момент на прага. За първи път ме прониза студената и ясна мисъл, че съм излишен, че нямат нужда вече от мене, че присъствието ми само ги сковаваше, пречи им... По гузните им погледи усетих — срамувах се да мълчат така насреща ми, разбираха, че е глупаво и несправедливо, ала им трябваше време, за да се окопитят, да се усмихнат и все така усмихнати и чаровни да ме пратят за зелен хайвер. Само аз си знам какво ми струваше да стоя като натрапник на прага, вместо да хласна вратата и да избягам.

— Сядай — въздъхна Кирилов и кимна към бюрото ми. — Тъкмо обсъждаме една интересна идея.

За първи път виждах бюрото си толкова подредено и голо — никакви папки, никакви чаши за кафе, никакви пепелници, само поставката за моливи и телефони, а зад тях празния стол. И всичко това зееше срещу мене като отдавна запусната къща. За първи път виждах толкова отблизо и толкова ясно отсъствието си. Сякаш от вчера бях мъртъв и още никой не бързаше да заеме мястото ми от суеверност или пък от фалшива скромност — какво ще си кажат все пак хората! — но утре, вдругиден и това щеше да стане, животът си иска своето...

Докато пристъпвах с натежали крака към мястото си, зад гърба ми някой въздъхна. Тази въздишка ме прикова с откровеността си, само дето не се чу: „Горкият!“ Извърнах се, погледът ми се блъсна в каменните физиономии на колегите ми. Сведох очи, размислих — истинска глупост бе да проявявам детективската си проникателност в този момент, — усмихнах се. „Е, да чуем идеята!“ — и примижал се отпуснах на стола. Вслушах се в ехото на гласа си, радвах му се,

понамествах се, отдаден изцяло на скритата си възбуда: „Аз пак съм тук. На мястото си... Вижте — има ме...“

— И така — настоях. — Слушам ви.

— Ние току-що я обсъдихме — обади се вяло и безизразно Кънев.

Искаше му се да ме постави пред свършен факт — каквото било, било, друг път да не закъсняваш, драги... Бях готов да се закълна, че обсъжданото предложение е негово. Вдигнал рамене, той се канеше да добави „Защо да си губим времето?“, ала Кирилов се намеси:

— Нищо де! Какво ви пречи да поразсъждаваме още...

— Да, разбира се — смотолеви Кънев, пое си въздух и поде уверено: — В основата на тази идея стои убеждението, че досегашните неуспехи в издирването се дължат на цеховата ни затвореност, на недооценяването на обществеността. Не търсим помощта ѝ, не стимулираме нейната активност... Нито кадровиците, нито касиерите са в състояние да ни помогнат, а най-широките слоеве.

Говореше целеустремено и гладко, с подбрани, добре назубрени изрази — като на изпит. Личеше си, че вече няколко пъти е излагал идеята си — пред приятели, пред началника, пред колегите. Може би си я беше развил и писмено. С две думи казано, той предлагаше да се постави портретът на убития мъж в алеята на първенците на всяко строително предприятие. „Това е!“ — заключи накрая и се усмихна. Очакваше аплодисменти, а мен ме тресеше отвътре.

— Наистина интересно — процедих. — А как да постъпим с предприятията, които си нямат такава алея?

— Ще им внушим да си направят — вдигна вежди Кънев. — Не е чак толкова трудно...

— И какво име ще изпишем под портрета? — измерих го накриво.

— Каквото ни хрумне...

Кънев се ухили, доволен, че най-сетне му е паднал случай да ме уязви, но усети, че прекалява, и отново зае хрисимата си поза на студент пред изпитна комисия.

— Нали тъкмо това е целта — възкликна той и обгърна с поглед колегите, молейки ги за потвърждение на нещо, което се разбира само по себе си. — Чрез добре обмислени „грешки“ да предизвикаме хората. Които не го познават, ще рекат: „Какво търси тоя тука? Той

изобщо не е от нашето предприятие.“ И тогава какво друго можем да направим, освен да задраскаме тези предприятия в списъка си, при това с пълна убеденост, а не така... по догадки...

Пак не пропусна случая да ме клъвне. Не знаеше, сиромашът, че съм клъван, клъван, та съм претръпнал чак.

— Второ — продължи помощникът ми, едва сдържайки тържествуващите вибрации на гласа си, — реакцията на работниците, които го познават отнякъде: „Та той изобщо не е първенец!“ И по този начин върху списъка ни съвсем точно ще се очертаят предприятията, в които по един или друг повод познават този човек. И трето и най-важно: реакцията на работниците, които го знаят отблизо. „Глупости! — ще рекат. — Та това изобщо не е Иван Драганов (както ние сме го написали), а Драган Иванов.“ И по този начин ще установим самоличността на убития, разследването ни най-сетне ще тръгне във вярна посока. Това е...

Притворно скромният му тон направо си изпросваше овациите. Аз огледах момчетата. Навели очи, те бяха готови на всичко, само и само да се приключи час по-скоро с това омръзнало им до смърт издирване. Кирилов се беше втренчил в мен изчакващо и напрегнато.

— Е — опитах се да изтръгна колегите от летаргията им, — какво ще кажете?

Кирилов, се позасмя, бе усетил, че въпросът ми е неспортсменски: все пак аз бях началникът и трябваше пръв да си кажа мнението.

— Важното е ти какво мислиш — предизвика ме.

— Разработката на колегата е доста стройна — подхванах през зъби. — Направо бих казал — образец за логичност. Обаче...

Лицата на момчетата трепнаха. Погледите им чевръсто като игли на шевни машини запрескачаха ту към мене, ту към помощника ми. Ставаше им интересно. А аз тъкмо това целях — да ги пробудя.

— Обаче? — подкани ме нетърпеливо ухилен Кънев.

Привел се делово над бележника си, той бе готов да запише всяко мое възражение. „Говори, говори! — издевателстваше погледът му. — Ти говори, аз ще слушам и ще записвам, няма как — изисква го чинопочитанието, макар на всички да им е ясно, че в момента ти просто няма какво да кажеш и само се заяждаш.“

— На твоята логика — рекох — ѝ липсва етика. От къде на къде ще лепвам този портрет в алеята на първенците? Не ви ли звучи като подигравка? Като кощунство... И кой ни дава това право?

— Да — подскочи полковник Кирилов, — и аз му го казах...

Погледнах го зачуден. „Като сте му го казали — искаше ми се да го запитам, — защо не го спряхте?“

— Не ви разбирам — промърмори глухо помощникът ми. — За какъв морал може да става дума, когато разследваме най-неморалното нещо на този свят — убийствата?

Едва се сдържах да не избухна.

— Ако все още можем да си вършим нормално работата, другарю Кънев, това се дължи на морала. На нашия и на морала на тези, които са въртели службата преди нас — думите студенееха върху езика ми. — Не виждам инак кой би ни подкрепил, като знае, че издирваме някого си, за да го накажем... за да му сторим зло, да му причиним мъка...

— Така е — кимна помощникът ми. — Но аз просто не виждам, другарю Петков, на кого ще навредим толкова с нашата хватка.

— Не е тайна — въздъхнах, — че алеите на първенците не са кой знае на каква почит. А представете си какъв авторитет ще сдобият, като плеснем и ей тая снимка.

Усетих, че Кирилов ме наблюдава с възхитено учудване. „А така де!“ — насърчаваше ме погледът му. „Вместо да се държиш, като че ли си на стадиона — помислих, — можеше сам да сложиш ред. И пагонът ти е по-голям, и властта.“

— Не знам вече какво да мисля — с мъченически вид Кънев разтърка лицето си. — Аз ви предлагам кристално ясен практически ход, другарю Петков, а вие отново затъвате в безплодни умувания... за моралния ефект...

Намръщих се и усетих горчив вкус в устата си. Дали не бях прекалил с кафетата тази заран? Дискусията с помощника ми се проточваше отегчително и ненужно. Можехме да се другаросваме до утре без абсолютно никаква полза.

— Вижте какво! — стрелнах го. — Докато нося отговорност за това разследване, аз ще решавам какво да се предприема. Това е!

Кънев сви рамене, изгърби се. Момчетата ме изгледаха озадачени — за първи път се случваше да подчертавам така грубо и

недвусмислено положението си в йерархията. Техните погледи като че ли ме приковаха още по-здраво към стола. Чувствах се уверен и пълен с енергия.

— А освен това — добавих с поукротен глас — според последните данни изобщо не бива да дирим нашия човек из строителните предприятия. Той си има собствено предприятие. Така че ще продължим да разтърсваме ситото.

Момчетата се надигнаха на местата си, готови да заразитват. За съжаление все още не бях готов с отговорите си.

— Толкова засега — отсякох. — Привечер в шест ще обсъдим новия план. Свободни сте!

Побързаха да се изнижат. Само Кънев се поколеба на прага — извърна се умислен, сякаш се канеше да ми каже нещо много важно, после махна с ръка, тресна вратата подире си.

— Браво! — възкликна полковник Кирилов.

Погледнах го и съзрях в очите му все същата учудена възхита.

— Харесва ви как подчинените тряска вратата ли? — усмихнах се.

— Не — рече той. — Бравото е за тебе.

— И с какво го заслужих?

— За първи път те виждам началник на място.

— А вие... Не можахте ли да му се противопоставите?

— Абе какво да ти кажа — сви устни той. — За малко да не устоя, макар да бях убеден, че не е прав. Така изведнъж ме затисна с предложението си, така разгорещено го защитаваше...

— Разбирам ви — кимнах.

— Какво разбираш! — сепна се той и се втренчи разтревожен в мене.

Бях му помогнал да излезе сух от трудната ситуация и сега ми беше благодарен. Нямах никакво намерение да му го казвам. Но наистина ме учудваше безхарактерността му в този случай. За първи път го виждах толкова безпомощен.

— И ти си една биволска поща — поде миролюбиво той, — ама пък и помощникът ти как се е разбързал... Ако зависеше от него, на всеки кръгъл час ще калъпи по един престъпник... Може да си открие и супермаркет за престъпници... Пресни и замразени — богат асортимент, качество — гарантирано... Плащай на касата и готово!

„Никога не е бил толкова словоохотлив и язвителен!“ — отбелязах си.

— Не само за престъпниците бърза — погледнах го многозначително.

— Е — полковникът мълниеносно отбягна погледа ми, — това се знае...

Сведох очи, въздъгнах. Разговорът ни бе приключил. Спомних си за Петранка Маричкова. Дали все още чакаше да ѝ се обадя... да си поговорим ей така... Откога не бях вършил нещо просто ей така... А ми се искаше.

Настъпиха дните, които и сега, след години, не съм в състояние да опиша. Уж се насилвам, уж спомените изплуват от бездните на паметта ми на рояци, безредно и шумно — като мехурчета от дълбините на вир, в който, се дави човек; уж енергията и мисълта ми са устремени към това — да изтръгна тези мъчителни възпоминания от мозъка, от тялото, от кръвта си, за да не ме болят, за да не ме будят по никое време и да ме съсипват, а колкото пъти седна над белия лист, писалката ми все отказва да пише: ту мастилото ѝ пресъхва, ту перото ѝ се забива вироглаво в хартията.

Лекарката, която в първите дни ни даваше надежди, напоследък старателно ни отбягваше. Опитвах се да я спра по коридорите, тя ме отпъждаше — „Не сега! Имам работа“ — и отминаваше тичешком. Може би е очаквала, че ще я упрекна за нещо, може би е усещала някаква смътна вина за прибързано и лесно изречените си думи, с които ни обнадеждаваше в началото. А аз, не знам защо, бях преизпълнен с доверие към нея — може би тъкмо поради окуражаващите ѝ думи — и почти всеки ден настоявах да поговорим. Болестта на сина ми не отиваше на добре, искаше ми се да попитам лекарката какво ще правим.

Една вечер тя се случи дежурна и аз отново заставах на пътя ѝ. Жената най-сетне се спря и съвсем неочаквано викна в лицето ми: „Какво искате от мене? Всичко съм направила! Всичко... И самостоятелна стая ви дадох.“ Аз я гледах и не вярвах на сетивата си. Вече знаех какво означава самостоятелната стая: изолация за безнадеждните случаи. В този момент лекарката може би очакваше да ѝ възразя, да избухна, да я обидя, всичко това сигурно би облекчило съвестта ѝ, но аз само стоях като вкопан наред коридора и я гледах. Тя тропна плачливо с крак — „Това е! Това е...“ — и хукна...

Затътрих се към стаята на сина си. Той лежеше съвсем притихнал, само очите му трескаво светеха. Дано не е чул крясъците на докторката — помолих се и направих опит да му се усмихна — „Как си, тате?“ — макар да знаех прекрасно как е. Няма по-голяма

болка, по-голямо страдание от това, да застанеш пред обреченото си дете и да се мъчиш да устоиш на погледа му, в който все още жадува живот... Няма по-глетави, по-отровни думи от тия, с които, обещавайки му бъдеще, го окуражаваш. Тези думи набъбват в гърлото, пръскат го и кръвта шурти свободно в тебе. Няма по-жестоки думи от тия, с които се мъчиш да утетиш донякъде майката на това дете. А се налагаше да произнасям тези думи по няколко пъти на ден. Цялото ми същество се топеше отвътре като грудка сняг. И тъкмо когато се усещах съвсем съсипан, кой знае откъде и за кой ли път у мен се възвемаше надеждата: „Дано стане чудо... Сега... тук... В този час.“ Може би само способността ми да се наблюдавам отстрани като чужд, непознат човек ми помагаше да устоя и ме спасяваше.

И в онази лятна привечер, докато стоях пред леглото на сина, се мъчех да се видя отстрани, ала изглежда, че след инцидента с лекарката у мен се беше счупила чудодейната система от огледала. „Няма повече накъде!“ — повтарях си.

— Ще ми помогнеш ли? — неочаквано се обади синът ми.

— Да — не повярвах в първия момент на слуха си. — За какво?

— Искам да изляза навън — каза той. — В градинката...

— Ама разбира се! — засуетих се.

Помогнах му да приседне, обух му чехлите, сресах го и не преставах да бърбур: „Разбира се... Откога те карам... Навън на чист въздух ще се освежиш... Ще ти се отвори апетит...“ И отчаяно се молех в себе си: „Дано този път се случи чудото... Най-сетне... Дано!“

Като поехме надолу по стълбите, като гледах как синът ми пристъпва мъчително с отеكلите си като топузи крака, как се изостря физиономията му от злост, от старание да надвие болката и немоцта, у мен все по-уверено засядаше странната, необяснима увереност, че ето сега, след крачка или две ще настъпи чудото. В паметта ми се въртяха и просветваха стотици случаи, подобни на нашия: тъкмо когато страданията стигат крайния предел, тъкмо когато отчаянието засенчва очите, пред тях възсиява чудото.

Навън цветята издъхваха тежки ухания в топлия и плътен като застояла локва въздух. Откъм тополите появяваше хладинка, пропита с горчивия и лепкав мирис на смола. Оттатък оградата се смееха минувачи, смееха се щастливо, свободно и леко... Болните се бяха прибрали по отделенията за вечеря — чуваше се усърдното и акуратно

потракване на приборите. Само аз и синът ми седяхме в безлюдната градинка и вдъхвахме топлия въздух издълбоко, така, както се сърба чай. Той наблюдаваше удивен света наоколо, може би не очакваше да го завари толкова пъстър и весел, а аз продължавах да му говоря — дълго, обстойно, объркано и с всяка дума, с всеки звук от думите си, му внушавах едно: „Дръж се, сине... Дръж се... Още малко се дръж!“ Той ме слушаше без интерес, усмихваше се вяло и с подчертано снизхождение към енергията и упоритостта ми.

Подразнен от свежия въздух или от уханията на цветята, синът ми се преви отведнъж върху облегалката на пейката и повърна — мъчително, с дълги конвулсии, които оросиха лицето му с пот. Повърна само стомашен секрет — зелен и отровен... От три дни не беше хапвал троха. Зави му се свят. Изпъна се върху пейката — още и още! Имах чувството, че сега цялата земя не би му стигнала, за да се изтегне, подбели очи и губейки съзнание, прошепна:

— Занеси ме... горе...

Стремеше се към белия ад на отделението като към спасителен оазис. Само на него можеше да се довери. А докога? — питах се. Беше лекичък като перце, имах чувството, че нося само пижамата му. Горещи спазми се впиваха в гърлото ми, докато тичах нагоре по стълбите. Защо ли тичах? За къде бързах, на какво се надявах? И с всяка стъпка все по-оглушително отекваше у мен: „Не, няма чудо... Не, няма надежда... Няма нищо!“

Заранта дежурната лекарка, която ми беше крещяла, ме извика в кабинета си. Подаде ми мълчаливо папката на сина.

— Какво означава това? — попитах я.

— Превеждаме ви в „Пирогов“ — рече тя, като разглеждаше втрещено маникюра си и поясни: — Налага се да включим сина ви на изкуствен бъбрек. Рисковано е да остава повече тук...

Сякаш с чук ме удариха по темето. Стаята закръжи пред очите ми. Знаех какво представлява изкуственият бъбрек — врата към производнята. Вече ми бяха разказвали, без да спестяват мъчителните подробности. „Правете струвайте — казваха, — дотам да не стигате.“ А ето сега — стигнахме...

Преоблякох сина си, вдигнах го на ръце и тръгнахме. Вървах, а колко вървах и накъде — не помня. Искаше ми се да крача тъй до самия край на света и там бездната да ни погълне. Никой не ни

изпращаше, не ни пожелаваше успех, не ни окуражаваше. На входа видях една кой знае откога забравена линейка. „За «Пирогов» ли?“ — попитах. „За «Пирогов...»“ — кимна шофьорът и ми отвори вратичката.

В дежурния кабинет ни очакваха. Караха ме да въртя носилката на сина си във всички посоки, за да го прегледат по-обстойно. Мачкаха му корема, натискаха отоците му, цъкаха многозначително, клатеха глави, а очите им зейваха все по-празни, все по-студени и никакви. Батето се домъкна отнякъде. Лекарите вдигнаха глави, изгледаха го и отново се наведоха над сина ми. Усетил интуитивно цялото безсмислие на тази процедура въпреки скришните погледи, недомлъвките и въздишките, Иво се затърчи в ръцете им и заплака.

— Кажй им да ме оставят! — молеше се. — Кажй им да ме оставят...

И тогава се случи нещо неочаквано. Батето се разфуча — „Как тъй ще те оставим?“ — разблъска колегите си, грабна сина ми, сгърна го като агънце, отвори вратата с крак и го понесе нагоре по стълбите.

А у мен сякаш се счупи дълго напъргана пружина — „Краай!“ — изхлипа болезнено и ме нарязва отвътре.

Още трептеше у мен проклетата пружина, когато прекосих тичешком градинката на „Пирогов“ и хлътнах в телефонната кабина. Едва не изскубнах слушалката. Завъртях на полковник Кирилов и като чух спокойния му глас — „Да... Слушам“ — закрепях неистово:

— Аз съм... Петков... Чуваш ли ме? Край! Край! Този път наистина...

— Ти... какво? — позасмя се. — Да не си спипал...

— Мен ме спипаха! — викнах.

— Ей! — възкликна укорно и сигурно се канеше да ме смъмри, но изглежда поразмисли: — Да не би да си сръбнал? Кой те е спипал?

— Съдбата — въздъгнах. — Много мръснишки ме причака, мамка й, и право за врата...

— Какви ги говориш? — затаи дъх полковникът.

— Такива — рекох. — С момчето е свършено... С всичко е свършено! Дотука беше...

— Къде се намираш? — викна той.

След броени минути минаха с кола и ме взеха. Откараха ме вкъщи. Посрещна ни жена ми — отмаляла, ни жива, ни мъртва.

Заразпитвах ме за едно друго, аз отговарях машинално, като насън. Колегите се мъчеха да ми вдъхнат кураж, наговаряха се — това ще направят, онова ще направят. Ободрена от думите им, жена ми замина в болницата.

Обади ми се по телефона от отделението. „Телефонирай на лекарите — настояваше тя. — Ако трябва до шефа на «Пирогов» се обадете... Помолете ги да не включват Ивайло на изкуствения бъбрек... Страшно е... Чуваш ли, страшно е... Все още има шанс!“ Обещах ѝ да телефонирам на целия свят, ако трябва. Знаех, че вече няма никакъв шанс. Пих ракия. Алкохолът ме сепна, изтръгна ме от вцепенението. Видях колко е празна къщата без момчето, макар да беше изпълнена с гости. Разбрах какво ме очаква. Не се надявах на милост.

Колегите ми гостуваха до късно. Малко преди да си тръгнат, около полунощ, телефонът отново звънна. В слушалката ечна плачът на жена ми:

— Умря... Умря... Умря...

Стените на апартамента паднаха, таванът му литна на възбог, зърнах за миг звездите, подът подло се изхлузи под краката ми и аз увиснах във въздуха — сам, умъдрен, неподвижен... Стисках слушалката, стисках я с инстинктивното отчаяние на човек, който едва се удържа прав, нищо не виждах, нищо не чувах, освен подгизналия от сълзи вопъл на жена ми:

— Пред очите ми... Представяш ли си... Пред очите ми...

Воят ѝ като тънко свредло се впиваше в сърцето ми.

— Едва успях да прилъжа Иво — изхлипа тя.

— Кого? — притропаха дървено бърните ми.

— Иво... Сина ти! — викна тя. — Но мисля, че той разбра...

— Какво разбра? — прошепнах, за да не викна. Все още не вярвах на ушите си.

— Че момиченцето умира — задави се жена ми. — Че свърши...

— Момиченцето ли... — успях да кажа и се свлякох бавно покрай стената.

Телефонът се сгромоляса върху мен, през канонадния трясък в слушалката успях да различа гласа на жена ми:

— Да, момиченцето... От съседното легло. Докараха го от диализата, от тоя проклет изкуствен бъбрек, и то се сгърчи...

— Откъде се обаждаш? — попитах я.

— От градинката в двора.

— Веднага се качи в отделението — казах. — Помисли ли какво му е сега на Иво? Той е горе самичък.

— Не мога да вляза там — гласът и затъна в една безкрайна конвулсия. — Не мога... Не мога...

Говорих ѝ дълго за онова, което ни предстои, убеждавах я да запази присъствие на духа, напомнях ѝ за сина ни.

— Тръгвам — каза тя. — Тръгвам, макар че не знам как ще прекрача прага...

И затвори телефона. Аз вдигнах поглед... и видях колегите си. Седяха неподвижни върху дивана, гледаха ме с широко отворени очи. Целият свят сега би могъл да мине през очите им, без да го забележат. Размишлявах. Видях се в опустошените им лица като в огледало. Вдигнах рамене: „Това е...“ Те се раздвижиха. Рязката напориста увереност бе изчезнала от жестовете им. Придумаха ме да изпия две таблетки за сън и внимателно ме настаниха на дивана.

Не помня кой загаси лампата, кога са си отишли... Пропаднах в съня така, сякаш загубих съзнание. Мракът докосваше изострените ми сетива като топла дружелюбна завивка. Придърпвах я плътно към себе си, ужасен от смътното предположение, че някой може да я разкъса, да ми я отнеме... да ме остави беззащитен под светлината.

Телефонният звън изсвистя като скъсана лента на банциг. Сърцето ми спря, ослушах се — не сънувам ли? Повторният звън ме вдигна на крака. Жена ми се задъхваше припадничаво в слушалката:

— Идвай веднага... Чуваш ли — веднага! Ивайло...

— Какво Ивайло? — намръщих се, за да разчупя някак непосилната маска на съня, спекла се върху лицето ми.

— Същото... — проплака тя. — Като момиченцето оде... Идвай.

И сега за мен си остава загадка как за броени минути съм стигнал до „Пирогов“. Когато нахълтах в двора, видях, че изкарват сина ми от клиниката. Изкарваха го на носилка, една сестра ситнеше, вдигнала високо банката с глюкоза, и повтаряше: „По-полека... Внимателно, моля ви...“ Гласът ѝ зъзнеше от нощния хлад. Синът ми беше в несвяст. Огромната му от отоците глава висеше и при всяко тръскане на носилката лицето му потръпваше зиморничаво. „В

бързината са забравили да му сложат възглавница“ — казах си и подложих ръка под главата му. Той простена, помъчи се да каже нещо, ала устата му сякаш бяха натъпкани с глина. Жена ми по-скоро се държеше за носилката да не падне, отколкото я подкрепяше. Дрезгавият ѝ плач се увиваше около врата ѝ като шал, душеше я...

Лекарите в залата на диализата ни посрещнаха припряно и нервно. Изглеждаха недоволни, че сме ги събудили. Развял полите на престилката си, дотича Батето. „Спокойно, ви казвам — повтаряше. — Излезте навън. Оставете ни да работим.“

Жена ми се отпусна на една пейка в градинката и потъна в нескончаемата конвулсия на плача си: „Какво ще правим?... Какво ще правим сега?..." Стоях край нея и пушех, вирах се към диализната зала, ослушвах се. Вътре ечна пресекливо писукане, сякаш се обаждаше пиленце, събудено среднощ в гнездото си. От време на време зазвучаваха приглушени гласове, над тях се извисяваше чистият тенор на Батето: „Ще тръгне... Ще тръгне... Ето — тръгва..." И отново екваше несигурното писукане. „Пак късмет! — хапех устни. — Апаратите им не работят..." Час по час на вратата се показваше нисичка санитарка, клатеше умислено глава — „Лошо! Много лошо..." — и щом се стрелвахме към нея, тя набързо ни обръщаше гръб и пъргаво като невестулка се вмъкваше вътре.

Пред мен спря смъкнат и смачкан човечец, носеше голям френски ключ, навярно беше водопроводчик в болницата. „Как е детето?“ — запита. Вдигнах рамене. „Не бой се! — каза той. — Ако има век, ще има и лек.“ — „Ами ако няма?“ — искаше ми се да го попитам.

Чак към обяд Батето излезе, избърса запотеното си чело с ръкав и рече: „Можеш да влезеш да го видиш..." Помъчих се по израза на лицето му да отгатна какво се е случило. Чертите му бяха непроницаеми и студени като мрамор. Пристъпих спънато, цялото ми същество изохка — „Какво ли още има да виждам, господи!“ — и зърнах сина си върху едно от леглата. Жив! Лежеше отмалял, бял като чаршафа, невероятно смъкнат, просто кожата му висеше на скулите. Озърташе се между апаратите... Превързаната му десница мачкаше одеялото...

— Как си бе, тате? — попитах с пресъхнало гърло.

— Добре съм! — последва познатият отговор. — По-леко ми е... Дишам...

Вдигнах го внимателно, преместих го върху количката и бавно я изтласках навън. Пристъпвах, навел глава, вторачен в едно колело на количката — то се изплесваше, пронизително пищеше, а аз го гледах и само дето не се усмихвах, погълнат като че ли изцяло от вироглавата му игра, за да не виждам сина си, жена си, за да не чувам приглушения ѝ зъзнец плач, нито думите на Батето — „Изтеглихме му шест литра течности!“ — нито съчувствените въздишки на хората, край които минавах...

От този час, от този ден ни завъртя една шеметна въртележка — нито можехме да изскочим от орбитата ѝ, нито можехме да я спрем. Аз само се озъртах, очите ми крадваха от света наоколо каквото можеха да докопат при тая лудешка скорост, нищо не можех да проумея и да осмисля. Приятели, роднини, колеги се бяха вдигнали на крак, всеки предлагаше помощта си... Край сина ми се сбяха много лекари, изкусни познавачи на билките, знахари, един през друг препоръчваха лековете си, клатеха глави, въздишаха: „Как е изпуснато това момченце?“ Доведоха ми един замислен, съсухрен лекар — „Петков, запознайте се с най-добрия нефролог у нас“. Подадох ръка на специалиста, той побърза да пусне десницата ми, пристъпваше от крак на крак като ученик, неразбрано мънкаше. „Той ще занесе биологичните проби на сина ти в Париж — взеха отново думата приятелите ми, — ще изчака резултата от изследванията и ще се върне с диагнозата. Най-сетне ще се знае истината, ще се приложи правилно лечение.“

„Всичко може да се случи на тази земя — казах на приятелите си. — Но не бива да позволим да умират децата, да умира бъдещето... Те са единствената лозичка, с която можем да пуснем корени, да се закрепим във времето...“

Един ден ми съобщиха, че очакват пристигането на някакво светило от чужбина. „Идва специално за вашия син — пошушна ми старшата сестра. — Как сте успели да го заангажирате?“ Вдигнах рамене, убеден, че и това посещение е „задвижено“ от приятелите ми.

Цяла заран миша клиниката, лъскаха я, подменяха бельото по отделенията, строяваха дечицата в четири редици. Лекарите се изнервиха, сестрите фучаха, зачервени от възбуда и зли. Към обяд

светилото най-сетне слезе от черната волга пред входа. Целият персонал го посрещна. Професорът беше едър, рано оплешивял мъж, държеше се самоуверено. Целуна сестрата, която му поднесе цветя, махна на останалите и се отправи към асансьора. Слушаше внимателно обясненията на главния лекар, клатеше масивната си глава.

Когато се изправи пред леглото на сина ми, погледът му помръкна, като че ли отведнъж всичко му стана ясно, досада забули ирисите му.

— Как си, мойто момче? — приведе се любезно.

— Добре — последва познатият отговор на сина ми, той се помъчи да се усмихне, ала от усмивката му така и не излезе нищо.

— Оу — възкликна светилото, — ти даже си добре!

И се зае да го преглежда. Прегледът трая не повече от пет минути. Чужденецът поиска папката, хвърли едно око на изследванията, хлопна я шумно и показа дланите си. Церемонията бе завършила, трябваше да се измие. Заведох го до чешмата, той се ми дълго, шумно и някак показно — „Ето това се казва хигиена, колеги, запомнете!“ Сетне се изправи отново пред сина ми и въздъхна. Заклати се на пети, сякаш въздишката го беше извадила от равновесие. „Добре — каза. — С тебе пак ще се видим“ — и тръгна към вратата.

Заклучиха се в лекарския кабинет. Никой не се сети да ме покани, напразно чаках отвън и налягах слух, в кабинета бе толкова тихо, че си помислих: да не би да са се измъкнали от друга врата. След час край мен минаха секретарките, внесоха кафе и кола. „Все някой трябва да ги изпие!“ — казах си и приседнах на табуретката в ъгъла. Клепачите ми пламтяха от безсъние, слепваха се, главата ми клюмаше.

Най-сетне лекарите излязоха, обкръжили чужденеца, смееха се за нещо, шегуваха се. Подминаха ме като паметник. Никой не се спря — „Абе ти за какво чакаш тука?“, — никой не ме удостои, с поглед. Като че ли беше съвсем в реда на нещата аз да си чакам в ъгъла, а те да ме подминават.

Качиха се в салончето на последния етаж, чух главния лекар да нарежда на секретарката си: „Никого няма да пускаш!“ Аз се прилепих до стената, решен да откукам, ако трябва, до другата заран. Край мен мина старшата сестра, понесла огромен букет. „Ще слушаме лекция! — осведоми ме. — А след лекцията — малка почерпка... И ние сме хора...“

Разбрах, че няма никакъв смисъл да чакам. Слязох в отделението при сина ми. Той междувременно бе вдигнал температура. Направо изгаряше. А нямаше кого да извикаме — медицинският персонал слушаше лекция, дежурният лекар се занимаваше с най-спешните случаи. Разсъблякохме детето, увихме го в мокри чаршафи. Глухо и страшно тракаха зъбите му, все по-безжизнено увисаха ръцете му. „Няма ли край? — свиваше се сърцето ми. — Няма ли най-сетне край?...“ През петнайсет минути му мерехме температурата. От последния етаж долитаха шлагери и задружен тропот. Лекцията бе свършила, навярно вече танцуваха. Неудържимо, усърдно. Над главите ни... Демонстрираха пред госта прочутото българско гостоприемство. Аз се вирах в термометъра, умислях се.

„Когато паметниците, тържествата и организираните веселия станат много — казах си, — действителната почит и загриженост за човека е намаляла. И в основата на всичко това е страхът от смъртта. Трябва, длъжни сме при всеки сгоден случай да се убеждаваме, че тя (макар и засега) се отнася за другите, не за нас. Тъкмо затова са ни нужни и веселбите, за да забравим умирането, или поне да замъглим беглите си, смътни спомени за него, а с парадите можем да си докажем (за кой ли път!), че сме силни и здрави. При това положение грижата за човека зазвучава като фанфарен отглас, проявява се като парадна гримаса... Човек във върховете си, в граничните си ситуации усеща тази уж невинна подмяна и се чувства още по-самотен върху планетата. Това чувство на обречена самота метастазира у близките му. И тук вече нищо не може да помогне — всяка проява на благотворителност само засилва усещането за празнота и окаяност.

Човек остава сам, незащитен и подхвърлен, но не плаче. Той все още има някакви сили за съпротива, няма сълзи — прегорели са в него, преди да се появят на очите му.“

Така си мислех тогава и никой нямаше право да ме укори за тези мисли.

Най-сетне успяхме да посмъкнем температурата на сина и се заехме да го обличаме. Тъкмо в този момент старшата сестра надникна плахо в стаята. „Професорът иска да ви види! — ми каза. — Чака ви долу.“

Светилото наистина ме чакаше в черната волга пред входа. Бе се излегнал на седалката, лицето му пламтеше — доволно и сито.

Българското гостоприемство му се бе понавило. Шофьорът поглеждаше често часовника си. Бързаха за летището. „Ама влезте де, заповядайте!“ — заусмихваха ми се, а аз ги гледах изтръпнал, идеше ми да ритна черната лакирана ламарина, искаше ми се да ме няма в този момент, да не ги гледам. Не помня как съм приседнал до шофьора. Някъде много отдалеч долиташе приглушеният глас на светилото: „Изключително тежко положение... Интензивно лечение... ударни дози...“

— Това ли е всичко? — попитах накрая.

Чужденецът кимна.

— Професоре — проплака гърлото ми, — момчето ще се оправи ли?

— Е! — вдигна плещи той, взря се за миг в лицето ми добави: — Знаете ли какво казват в моята страна при такива случаи?

— Какво? — погледнах го обнадежден.

— Да чукнем на дърво! — той се озърна енергично, ала къде ти дърво в тази комфортна кола.

Услужливо му поднесох кутийка кибрит.

Франта ме намери в градинката на „Пирогов“ — жумях срещу жестокото обедно слънце и чаках да свърши диализата на сина ми, — застана на две крачки от мене и ме измери отвисоко.

— Ти... — поколеба се гласът му. — Какво така... тука?

— Нали знаеш — промърморих. Бях убеден, че колегите са му разправили всичко, чувствах се безкрайно уморен и нямах настроение за приказки.

Франта седна до мене, праметна нехайно крак през крак и запали цигара. „Ако е дошъл да ми демонстрира непукизъм, не е познал — рекох си. — А ако ме подхване със съчувствени приказки, още по-лошо.“

— Дойдох да си отмъстя — озъби се неочаквано Франта и ме събуди.

— За какво? — поотместих се.

— Нали помниш онзи мой колега... дето поех вината му?

— Смътно — рекох, — но си го спомням.

— Знаеш ли колко време го чаках да се разкае, да проговори съвестта му... Той виждаше какво е в затвора, виждаше как се измъчвам, без да имам вина, и си мълчеше. Никога не съм предполагал, че може да бъде толкова подъл.

— Така е! — въздъгнах. — Колкото едни са благородни, толкова други...

— Не знам — побърза да ме прекъсне Франта. — Нямам кантар за тия работи. Но бях убеден, че рано или късно ще си признае. Понякога го поглеждах така, че той се изчервяваше, объркваше се и като че ли ми обещаваше: „Ей сега ще ида да кажа истината.“ И не отиваше... А можеше, това нищо нямаше да му коства... Особено по-късно, като излязохме от затвора. И сега, след толкова години... За да не ме гледат хората накриво. А той... Знаеш ли какво ми каза наскоро? „И да ми се сърдиш, и да не ми се сърдиш — все тая! — който, се минал, минал се.“

— Страшно е — съгласих се и въздъхвайки, се размислих за себе си: колко години вече се губех по пустата си служба — кога недохранен, кога неспал, обречен на кафе, на цигари и на острия възбуждащ ловджийски нагон — по следата, все по следата! — та ни за детето ми оставаше време, ни за нищо, бръсних се заран, а не се виждах в огледалото, пък сега, като ме връхлетя нещастиято, само вдигат рамене и въздишат: „Който се минал, минал се!“ Така е, да съм си правил сметката...

— Наистина е страшно — призна Франта, — чак тръпки, ме побиват. Затова съм дошъл при тебе. Да си отмъстя.

— Но какво общо имам с твоя колега? — изгледах го напреки.

— Ти нямаш, но човекът, който търсиш...

— Този ли? — побързах да измъкна фотографията.

— Да, този... Същият е.

— Същият? — подскочих на пейката.

— Приличат си като две капки вода. По мръсотия. По подлост.

— Е, добре — въздъхнах и се приготвих да слушам.

Бях повече от сигурен, че Франта е дошъл да се изповяда, чисто и просто да излее горчилката от душата си. „Каква ли ми е ползата от тия изповеди?“ — помислих си и безнадеждността още по-жестоко ме притисна.

— Той е убит за пари? — попита Франта.

— Не... Не мисля — промърморих. — По-скоро някаква женска история.

— За пари е... — поклати глава Франта. — Запомни това.

— Много си сигурен — казах.

— Сигурен съм — заинати се той. — Имай търпение да ме изслушаш.

И заразказва. Младият мъж, чиято самоличност установявахме толкова време, само формално се числял към барабите. Появил се незнайно откъде, той бил мълчалив, затворен, не дружал с никого. Нито сядал на маса с компании, нито молел някого за нещо. Друг на негово място щял да загине, но този... Зиме и лете с едни джинсови дрешки, вечно настръхнал, като че ли го побиват студени тръпки, вечно с хлътнал от глад стомах, той заставал на края на пиацата, на самия ѝ край, сякаш искал да каже на барабите „Хем съм с вас, хем не съм!“, и чакал. Много рядко хващал работа. Съжалявали го.

— Той беше специалист по покривите, нали? — попитах.

— Да — Франта ме изгледа зачуден, — а точно тия специалисти при нас са най-зле, защото един строеж обикновено се пазари от основите до покрива.

— Как се казваше?

— Жоро — събеседникът ми се усмихна странно. — Жоренцето... Да можеха моите хора сега да го пипнат, щяха да смачкат милата му главица на пестил.

— Така ли? — приведох се към Франта. Одреман под лепкавите пластове на умората, нюхът ми се пробуждаше, подсказваше ми, че от тази история ще излезе нещо. — Откъде толкова силна омраза?

— Ние всички го съжالياвахме. Той уж се държеше коректно — никога не се навираше в пазарлъците ни, не се наемаше да подбива цената, а цялата тази коректност била само част от номера му.

Франта отново запали цигара. Думите му звучаха приглушено, най-обикновени изтъркани думи, а из тях отведнъж се мярна лицето на Жоро, младия мъж с неустановената самоличност. Той се вдигна, изправи се, тръгна, думите го осветяваха като крайпътни фенери от най-неочаквани ъгли.

Започвал нашият Жоро работа при някой богат стопанин, спазарявали покрива на половин цена, работел съвестно, без да се отплесва и като стигнал до билото, отведнъж се сурвал по най-стръмния скат — уж се подхлъзвал! — премятал се, драскал отчаяно като котка, крещял „Олеле, майко! Отидох!“, стопанинът си закривал очите от ужас, най-накрая нашият увисвал на стряхата, ще кажеш — само на два пръста се държал, жените пищели истерично за помощ и замижавали да не гледат ужасния му край. А Жоро, уж с мъка, бавно и едва-едва се набирал на мускули, изпълзявал на ската и полека-лека слизал на земята здрав и читав. Гледали го, не вярвали на очите си, всичко им трепери — какво щеше да стане, господи! — а нашият само въздиша, пуши и мълчи. „За нищо на света — казва — не се качвам вече горе! Заради прогнилите ти дъски (или заради стръмния скат, все си измислял причина) щях да стана на кайма.“ Стопанинът плюел в пазвата си, идвал бавно на себе си, мерел с очи незавършения покрив, въздишал — „Ами ако плисне някой дъжд!“ — и нали богатите са и най-страхливи, почвал да се умилква: пъхал пари по джобовете му, молел го да довърши покрива, а той — не, та не, прибира си чуковете,

ще си ходи. И както си прибирал чуковете, току рече: „Беден човек — сиромаш, прежалих се, ама ще дадеш...“ — и вдигал три-четири пъти цената. Заможният стопанин кършел ръце, свят му се виел, уж толкова евтино щял да му излезе покривът, а сега... И накрая, какво да прави, няма да търси тепърва майстор, плащал исканата сума.

— Та в последна сметка — заключи Франта, — Жоро е прибирал парички, каквито не сме сънували, а ние го съжалявахме. Представяш ли си? Понякога ни идеше да му набутаме насила някоя петолевка в джоба, да има какво да яде.

— Нещо не ми е ясно — рекох. — Сам казваш, че не се е намесвал в пазарлъците да подбива цената, как тогава е съумявал да пазари покривите евтино?

— Успял е един-два пъти, без да го забележим. Той отначало изобщо не беше в полезрението ни. И при бедните хорица наистина е работил на половин цена. „Друго не искам — казвал им — но грях ви на душата, ако не ме похвалите...“ И те го хвалели наляво и надясно, това им била отплатата, името му ставало все по-известно.

— И вие нищо не забелязвахте?

— За забелязване — забелязвахме. Вече трудно можехме да хванем строеж от основите до покрива. „Покрива — казваха — ние ще си го правим!“ После същите тия идваха на пиацата. Пазаряха се и накрая, като си тръгваха — като че ли на другия ден щяха да намерят по-евтино, — минаваха край Жоро. Той само си отвори устата, една-единствена дума им каже и те се лепват за него. Тръгват заедно, след десетина минути Жоро се върне и виене пак накрая на пиацата. „Не стана ли пазарлъкът?“ — питаме го, той вдига рамене: „Въшкари! Тръгнаха с трици маймуни да ловят...“ Ние го съжалявахме — пак нема късмет! — а то каква била работата: той оставя клиента си да го чака в някоя сладкарница, връща се при нас колкото за очи и после си гледа работата. Винаги си имал клиенти, даже ги подреждал по график, бедните му правели реклама, от богатите смъквал пари с номерата си по покривите. Та хем ни е подбивал цената, хем си пълнел гушката. А ние го съжалявахме.

— Разбрахте ли каква е била оная дума, с която е привличал клиентите?

— Собственото му име. „Аз съм Жоро!“ — и край. Името му служело като парола...

— А тези истории... с падането... не ги ли знаехте?

— Кой ще се похвали, че е излъган така? Нека и други се излъжат.

— Как успя да научиш всичко това?

— Чрез Стажантчето. Онова момче с наглата физиономия. Хитро е като лисица и се вре навсякъде. Напоследък Жоро се въртеше все около него. Търсеше го, чакаше го...

— За какво?

— Сигурно му е уредило някой обект, а после е лапнало парите. В дъното на тая работа стоят пари, да знаеш...

— Те... — умислих се, — друг път имаха ли вземане-даване?

— Не — отсече Франта, — никога...

— Стажантчето как си намери повод да разкаже всичко това?

— Срещнало наскоро една от жертвите на Жоро. Един от ония, на които е разигравал номера с падането от покрива. Той му разправил. Как се е решил — не знам.

— И ти сега... — поколебах се. — Ти си дошъл да си отмъстиш.

— Да — изгледа ме накриво Франта.

— Но как? — усмихнах се. — Жоро е мъртъв.

— Трябва да знаеш истината! — пламна Франта. — Истината за този гад, дето цялата пиаца въртеше на пръста си. Инак — току-виж си го изкарал невинна жертва. Така както ние го съжалявахме.

— Знаеш ли имената на Стажантчето... адреса му?

— Георги Миронов Василев — издекламира Франта, сякаш отдавна бе очаквал този въпрос. — Красно село, блок 824... И той е същата стока. И заради него съм дошъл.

Извадих бележника си и записах. „Странно нещо е човекът — мислех си, — не знаеш накъде ще се обърне и каква посока ще хване.“

Срецу мен крачеше една санитарка, махаше ми... Озърнах се — „Аз ли ви трябва?“ Тя вдигна рамене: „Какво се чудиш?“

— Нали вие сте бащата на онова момченце от диализата? — попита.

— Да — скочих, жегнат от лоши предчувствия, после се посвестих: та само едно ли момченце лежеше в диализата. — За кое става въпрос?

— Онова... Дето беше в клинична...

— В какво... — пресъхнаха ми устата. — Моят син...

— Нали вие сте бащата на Ивайло? — зачуди се тя.

— Да...

— Е... — тя вдигна рамене.

— Значи... — заекнах.

— Не са ли ви казали? — прехапа устни тя, усетила най-сетне, че е изтървала нещо, за което е трябвало да си мълчи.

„Ето каква била работата!“ — поклатих глава. — Батето като повтаряше тогава „Ще тръгне!“, аз си мислех — апаратите, а той е съживявал сърцето му.

— Да вървим — хвана ме подръка санитарката. — Диализата свърши. Трябва да му помогнете.

Вървах като насън. Франта ме дърпаше за ризата — „Какво му е на сина ти? Кажу... Ей сега ще изтичам до заместник-председателя на академията. Правил съм му банята без пари, на мене не може да ми откаже...“ — неотстъпчиво ме застъпваше по петите. Разказах му през зъби и без да спирам за заболяването на сина ми.

— Няма смисъл да тичаш никъде — рекох накрая. — Никой не може да му помогне. По-добре се помъчи да разбереш по кое време горе-долу Жоро търсеше Стажантчето...

— Ти си луд! — изкрещя в лицето ми Франта. — Каквото и да се случи, Жоро е мъртъв, а сина ти...

И хукна. Спря се на алеята, колкото да подвигне през рамо „Аз съм му правил банята без пари, на мене не може да ми откаже!“ — и отново хукна...

В белезникавите тръбички течеше кръв. Кръвта на сина ми... Моята кръв... Помпите на апарата я поемаха лениво, препращаха я към филтъра, изсмукваха тялото му, мозъка, душата му...

А аз стоях и гледах. Гледах тази фантастична картина от бъдещето — човекът и неговият придатък машината, — гледах вцепенен, неподвижен. Струваше ми се — ако трепна само с миглите си, целият този свят, звънтящ от стерилност, прозрачен до болка, ще се сгромоляса в краката ми, ще ме залее до коленете с кръв... Веднъж тръбичките изхвъркнаха от крайниците на апарата — навярно помпите бяха подали по-високо налягане — и кръвта хвъркна чак до тавана. Сестрата изкрещя и хукна навън да вика техника, а аз просто сграбчих маркучите и усетих върху дланите си как негодува и набъбва на тласъци кръвта... Моята кръв... Беше ме страх да погледна към сина, беше ме страх да помисля какво съм направил, някак си по инстинкт стисках кръвта и чаках... Техникът ме успокои: „Точно така трябва!“

Седях до леглото на сина и знаех: всичко може да е наред, целият персонал може да го наблюдава, аз съм длъжен да седя край него, да гледам. „Дано само очите ми издържат — молах се — и сърцето.“ В края на сеанса излизах навън да изпуша една цигара, докато сестрите превържат момчето, и отново се връщах. Вдигах го внимателно — „По-полека! По-полека!“ — простенваше той, изпаднаше в безпамятство, увисваше върху ръцете ми, настанявах го на количката и бавно я изтласквах навън. Посрещаше ме, особено през първите дни, тълпа роднини, приятели и колеги, колежки и роднини на жена ми. Съпровождаха ме, нещо ми говореха, нещо ме питаха... Аз крачех, сгушил глава между раменете си, крачех, втренчен в краката си, и в момента за мен нямаше нищо по-важно от това — всяка крачка да попада на място, да бъде сигурна, за да не се тръска количката върху асфалта, да не подлютява болките на сина... „Ето това е — казвах си. — Друго няма... Това е последното — заричах се. — Няма повече накъде...“

Почти замижал и глух тласках нещастieto си.

Спусках плавно количката в подземието на клиниката. „Сега това е най-важното!“ — увещавах себе си, виках асансьора, влизахме вътре, четвъртия етаж, после — вдясно по коридора, все по коридора, та до девета стая... Стаята на отписаните деца!

— Как мина? — посрещаха ме майките им.

— Чудесно! — отговарях с най-ведрия си глас — сега това беше най-важното. И добавях: — На Иво му се е отворил един апетит — не ви е работа, ще хапне, после ще поспи...

Потънал в унилата атмосфера на тази стая, бързо бях усвоил навика да говоря само за това, което трябваше да се случи в момента или най-много след час. Всяка приказка за по-далечното бъдеще прозвучаваше тук като опашата лъжа — напрегнато се вслушвах в ехото ѝ — и изприщваше езика на онзи, който я бе произнесъл.

Щом някое от дечицата примреше и започнеше да бере душа, всяка майка заставаше пред чедото си — истински жив параван — и загърбваше ужасиите от очите му.

И най-тихият телефонен звън ме караше да подскачам. Заобикалях телефона като отровно влечуго, ненавиждах го, идеше ми да го удуша. И най-невинната му вибрация прозвучаваше като сигнал за непоправима беда. Сънувах го. Сякаш някой разпаряше хасе в мозъка ми, скачах, тичах, вдигах слушалката — тя зееше глуха и празна като космическа бездна.

Станах суеверен — все гледах дали няма да срещна в градинката на болницата онзи смачкан водопроводчик, вярвах, че срещата ми с него е на добро...

Всичко у мене беше раз бутано като в ограбена нощем къща.

Оказа се, че Георги Миронов Василев, или както ми го бяха представили още Стажантчето, е онзи размирнен студент, който по цели нощи бе издувал касетофона си и не бе давал мира на специалиста по свръхниските температури Румен Георгиев да пише спокойно суперучебниците си по физика. Така че засега се изясняваше защо Жоро е висял долу пред блока и кого е чакал. Розалинда бе съзряла в този факт пръст на съдбата. Отпаднаше окончателно подозрението, че Жоро се е интересувал от изследванията на мъжа ѝ. Въпреки това бях се погрижил да я извикат още веднъж в управлението. Никак не ми се искаше да я срещам по стълбите, когато отиваме на гости при Стажантчето.

Точно в уречения час бяхме пред вратата на апартамента му. Франта погледна часовника си, позвъни. Никой не се отзова. Спогледахме се — ами ако ни е скроил някой номер? Франта буквално легна върху звънеца, наложи се да го дръпна: „По-кратко!“ В апартамента прозвуча вяло покашляне, лениво се затътриха чехли, най-сетне и Стажантчето се обади: „Момент! Ей сега...“ Трябваше на всяка цена да ни убеди, че току-що е станал от леглото. Не се вълнува кой знае колко от пристигането ни и е решил междуременно да подремне. Бях готов да се закълна, че ни е чакал, гризейки нервно ноктите си. Отдавна е заредил хладилника, подредил е хола и отпуснат на канапето, дълго е обмислял поведението си. Беше роден артист и прекрасно знаеше, че е сто пъти по-добре да назубри ролята си, отколкото да разчита само на импровизации.

Появи се на прага във възможно най-аристократичния си вид — разкошен, навярно китайски халат, облечен на голо, стомилиметрова „Кемъл“ в кехлибарено цигаре. Усмихнах се, стиснах десницата му. Отпуснатата и хладна, тя оказа неочаквана съпротива в дланта ми. Без да променя намусената си надменна физиономия, той ни покани в хола.

— Това е другарят, за който ти говорих — представи ме сервилно Франта. — Влиятелен човек, има много връзки, и пари си има, но

закъсал с парното на вилата си. Няма кой да му го направи. А и той не изпитва никакво доверие към ония от тепекатата.

— Правилно — отбеляза Стажантчето и с достолепен жест ме покани да седна. Разположи се срещу мене. — Каквито са мърлячи... А къде се намира вилата ви? — заинтересува се.

— В Драгалевци — усмигнах се. — Улица триста и трета.

— Чудесно! И как успяхте да се наредите там?

— Имах един апартамент в повече — смигнах му свойски. — Замених го за къщичка сред природата.

— Колко квадрата е тази къщичка?

— Четиридесет и пет — изтърсих.

— Четиридесет и пет? — изгледа ме той внимателно. — За цял апартамент?

— Но е на два етажа — побързах да поправя грешката си. — А апартаментът — ухилих се и пак му смигнах — ми беше в повече...

— Той винаги има един апартамент в повече — подкрепи ме Франта.

— Тогава... — погледна го изпитателно Стажантчето. — Нека те уреди...

— Ти да си жив! — възкликна Франта. — Той вече ме уреди... Скоро ще те каня на гости.

— Къде?

— В „Люлин“...

— Кварталът не е от най-люксовите, но като за тебе... Уиски, водка? — стрелна ме неочаквано.

— Каквото имаш — магнах.

— Имам всичко.

— Тогава уиски.

Стажантчето се зае да подрежда масата. Не бързаше, жестовете му бяха плавни и меки, той сякаш свещенодействаше.

— Сега нашите са в чужбина — поде замислено, — но като се върнат, трябва да си потърся начина. Надявам се — ще ми помогнете. Аз не съм от неблагодарните...

— Е — ухилих се, — каквото зависи от мене...

— Наздраве! — той вдигна чашата си. — Колко вземате?

— Какво колко? — изтъпах.

— За апартамент... — измери ме изпод вежди.

— Хм — усмигнах се хитро и завъртях глава — много искаш да знаеш! — а всъщност се чудех какво да му отговоря, такава насока на разговора не бе предвидена в плана ни.

— Говорим делово — настоя Стажантчето.

— Като ви гледам — рекох, — доста сте печен и много добре знаете как вървят...

— И все пак колко?

— Според тарифата! — тръснах и бях убеден, че ще ме заразпитва за тарифата, ала той само махна с ръка.

— Ясно! — И додаде: — Скъпичко е, но все ще се оправим някак... Наздраве!

— Да си дойдем на приказката — оставих чашата си върху масичката. — За парното...

— Котле имате ли си?

— И котле — рекох, — и радиатор, и тръби.

— Колко помещения са?

— Общо шест...

— Така! — той замижа, вдигна чашата си, сякаш се прицелваше с нея в тавана. — Моите хора са истински майстори. Пипат елегантно. Бързаци са, но взимат скъпо.

Той влачеше приказките — в момента пресмяташе каква цена да ми предложи, за да остане и за него нещо от сделката.

— Няма значение — махнах. — Важното е...

— Четири хиляди! — тръсна той и се облеци насреща ми.

— Какво? — заекнах.

— Вече казах... Четири бона.

— С мои материали?

— С ваши...

— Това ми прилича на обир.

— Някой да ви кара насила?

— Вие... — заекнах и врътнах длан край слепоочието си. — Вие да не би...

— Напълно съм нормален... И аз, и цената...

— Не ви е срам! — изкрещях. — Мошеници, обирджии...

— Ама чакайте! — скочи той подплашен. — Нали... По тарифата...

— Каква та... — напънах се да извикам и отведнъж хлъцнах, хванах се за сърцето, чашата падна на пода, разби се, изпънах се на фотьойла.

Стажантчето ме наблюдаваше ужасен.

— Сърцето му! — викна Франта. — Има слабо сърце. Викай по телефона „Бърза помощ“!

Стажантчето хукна към коридора. „Все на мене ли тия... — тракаха припадничаво зъбите му. — Все на мене ли...“

— Имаш ли валидол? — викна му Франта.

— Виж там... В дървената кутия на библиотеката — проплака онзи.

Чувах го как припряно и трескаво върти шайбата, чак ще си счупи пръста — „Ало... Мамка ти... Проклети телефони!“. Чувах го как заморено и тежко диша. Само да не му притрябва на него „Бърза помощ“ — помислих си. А той продължаваше да върти шайбата и все така отчаяно, по женски хлипаше: „Все на мене ли... Все на мене ли тия...“

„И друг път му се е случвала такава ситуация — казах си. — А той горкият е много лабав...“

Най-сетне лекарският екип пристигна. Направиха ми електрокардиограма по всички правила, преслушаха ме. „Ще трябва да го вземем с нас!“ — заключиха. „Е, щом трябва!“ — усмихваше се угоднически Стажантчето, гледаше час по-скоро да се отърве. Вдигнаха ме на носилката. Навън се беше събрал целият блок, голям панаир стана.

Когато линейката потегли, момчетата от отделението смъкнаха белите си престилки и се разсмяха.

— Мина ли ти? — попитаха.

— Да — рекох. — Благодаря... Бяхте фантастични...

Седнах до Франта:

— Обръщай джобовете... — рекох.

Изгарях от любопитство да зърна находките му от аптечната на Стажантчето.

Отдалеч зърнах мама. Навела белокосата си глава, умислена, тя прекосяваше градинката на „Пирогов“ и навярно се чудеше към коя от клиниките да се запъти. Избързах насреща ѝ. Като ме видя, тя застина, очите ѝ се присвиха, пронизаха ме.

— Как е Иво? — попита тихо.

— Не е добре — казах.

— Защо не ми обади?

— Не исках да те тревожа.

— Какво казват лекарите? — преглътна с мъка тя.

Свих устни, сякаш бях хапнал киселица, намръщих се, поклатих глава...

— Само това не говори — изхлипа тя. — Само това недей...

— И да говоря, и да не говоря... — стихна гласът ми.

Мама заплака. Прегърнах я през рамо, поведох я към изхода. Усецах върху дланта си отривистите отчаяни тръпки на тялото ѝ и с всяка измината стъпка осъзнавах, че мама е единственият човек, пред когото не можех, нямах право да призная поражението си...

— Точно на тебе ли трябваше да се случи! — простена тя. — Дето толкова се бяхти... И едва сега ти потръгваше...

Стиснах лекичко рамото ѝ в отговор. Горещи спазми стягаха гърлото ми. Отворех ли уста в този миг, мама щеше да усети болката ми. А не биваше. Тя ме беше родила, тя ме бе отпратила в тоя свят с надежда и очакваше от мен само радости. С кой акъл и с какво сърце щях да ѝ кажа, че пътеката е пропаднала под краката ми.

Както вървеше до мене сгърчена и приведена, тя отведнъж се озърна, измери ме с поглед:

— Къде ме водиш?

— Към трамвая рекох. — Да те изпратя...

— Искам да го видя! — настоя тя, само дето не тропна с крак. — Чуваш ли.

— Недей! — хлъцнах. — Не бива... По-далеч оттука... Три дена далеч оттук и не се обръщай...

Тя се надигна към ухото ми, сякаш се канеше да ми довери някаква тайна.

— Това дете е мое — каза. — Както и ти... Трябва да знам истината. И ако мога — да ви помогна. Инак ще се пръсна.

Поведох я с отмалели крака към диализата. Тя бързаше, едва я догонвах.

— Само не плачи пред него — предупредих я.

— Луд ли си! — изгледа ме с укор.

Очите ѝ бяха трескаво сухи.

Взех количката, от два дни бяхме минали на седяща — неподозирани успех за изнемошталото тяло на сина ми, — вкарах я в залата.

Иво седеше върху леглото, провесил кльошавите си крака.

— Хайде, къде се губиш! — скара ми се. — Половин час те чакам.

Погледнах го зачуден — друг път нямаше сила клепачите си да вдигне, а сега...

— Ако знаеш само кой е дошъл да те види! — усмихнах му се и му помогнах да седне в количката.

— Кой? Приятелите...

— Не — рекох. — Тайна.

И го изтласках навън. Мама се спусна да го прегърне, пред самата количка спря, поразена от изтерзания вид на внука си, погали го — така нежно и така боязливо, сякаш се страхуваше да не го счупи.

— На баба пилено... На баба ягодката...

Иво хвана десницата ѝ, притисна я към бузата си.

Дано само не заплачат сега! — изтръпнах.

— Да излезем навън — предложих. — На въздух...

Спрях количката под сянката на тополите, седнахме с мама на пейката. Иво я разпитваше за приятелите си. Приведена към него, тя му разказваше с най-топлия си и съкровен глас забавни истории от момчешкия свят на село и бях сигурен — поукрасяваше ги, той се смееше щастливо, в захлас. С него ставаше някаква невероятна промяна... Мама попридръпваше одеялото на гърдите му — „Поприкрий се, тука духа!“ В гласа на сина ми се въземаше познатата ми дръзка енергия.

Когато се спускахме към подземието на клиниката, Иво се обърна и рече:

— Бабо, хайде да ми сготвиш нещо...

— Какво искаш? — усмихна му се насърчаващо тя.

— Агнешки дробчета задушени. С домати, ако може...

— Утре ще ги имаш — кимна тя.

— Ама... — поколеба се Иво, погледна ме въпросително. — Къде ще намериш сега агнешки дробчета?

— Не бери грижа — погали го тя. — Утре...

— Но да бъдат с масълце — поглези се той.

— Добре че ми каза — засмя се мама. — Щях да забравя.

Иво прихна, изгледа я хитровато, махна — „Хайде!“ — и се понесохме надолу по стръмното. С мъка държах количката. Пред асансьора, докато аз се мъчех да отворя масивната му врата, синът ми отведнъж се надигна на мускули и застана прав...

— Ей! — спуснах се ужасен към него.

— Няма ей! — той махна възгордян и нареди: — Вкарвай количката!

Подчиних се, като не го изпусках от очи. Вече цял месец той не бе стъпвал на крака, откъде намери сега тия сили — да се чудиш... Преди да седне в количката, се провикна към баба си: „Утре дробчетата, нали... Чао!“

Когато излязох от клиниката, видях, че мама ме чака пред входа. Повиках я, искаше ми се да повървим заедно. Тя застана пред мене, съсухрена и нищожна на ръст, прегърна ме с лявата си ръка през кръста, а с десницата си ме потупа настойчиво по гърдите, сякаш се помъчи да всели завинаги в тях думите си.

— Слушай — каза, — вярвай ми. Аз съм майка и знам... Това дете ще се вдигне... Ще видиш.

Напоследък полковник Кирилов ме озадачаваше. Да оставим това, че ме беше сащисал с колебанията си, когато обсъждахме идеята на помощника ми Славчо Кънев. През последните дни все по-често го виждах да се разхожда из коридорите някак непривично ухилен, ни в клин, ни в ръкав го обземаха добряшки пристъпи. Стана му навик да се заседява в кабинета ми. Може би искаше да си припомни отминалите години — най-щастливите, сигурно и най-пълнокръвните, — когато е препускал като мен из целия град и още не са го захлупвали началническите отговорности. Обикновено разлистваше някаква папка, след час я захвърляше и отметнал глава назад, се вторачваше през прозореца. Дали мечтаеше, или се мъчеше да преброи листата на трепетликата в двора — никой не можеше да каже със сигурност...

Като се върнах от болницата, го заварих в същата поза.

— Какви са новините? — попита уж равнодушно и побърза да се задълбочи в папката.

— Добри — кимнах. — На всичкото лошо отгоре. Светъл лъч в мрака...

— Радвам се — промърмори той, без да откъсва очи от папката. — Отдавна се каня да ти кажа нещо.

— Кажи — усмихнах се. — Днес съм в състояние да слушам.

— Не се съсипвай.

— Моля? — погледнах го изкосо.

— Само не казвай, че не ме разбираш — промърмори той, забил очи в папката.

— Прекрасно те разбирам — рекох. — И тъкмо заради това...

— Не бъди толкова сигурен, че си заслужава — прекъсна ме той, отведнъж хлопна папката и продължи в скороговорка, задъхвайки се: — Знам, ще ми възразяваш. Ако някой ми го беше казал преди месец, и аз щях да скоча. Но сега... — поклати глава, умисли се. — Децата наистина са нашето бъдеще, да... Но това бъдеще понякога може така да се изроди, че на драго сърце ще се отречеш от него.

— Не затъваш ли в хипотези? — попитах, едва сдържайки се. — В условното наклонение...

— Хипотези ли... — процеди той, усмихна се. — Между нас, ама наистина само между нас казано — Кирилов се озърна и продължи, — преди месец бях подал рапорт за напускане.

— Ами! — възкликнах и побързах да седна срещу него. — Полковник Кирилов и рапорт за напускане — звучеше невероятно. — Впрочем — добавих — забележах, че нещо те мъчи...

— Има си хас да не забележиш! — промърмори той. — Да не се познаваме от вчера.

В кабинета ми заседна тягостна тишина, чуваше се само настървеното бръмкане на мухите. Кимнах към тях, опитах се да отклоня разговора:

— Същински месершмити... Ще ни изпоядат.

— И знаеш ли кой ме накара да си подпиша присъдата? — стрелна ме Кирилов, сякаш не чул подмятането. — Синовете ми. Да, собствените ми... Орлетата на татко! Забъркали се в една история... Обири по магазините. Имах чувството, че няма да го преживея! — изпъшка той. — Слава богу, размина се.

— Как? — приведох се към него.

— Не, не съм се намесвал — поклати глава той. — Не съм си мръднал пръста. Седнах, написах рапорта. Ако са опетнили името ми — казах си, — защо аз сам да си го петня. Но се оказа, че те не са пипали. Другарували са с крадците, били са в една тайфа с тях, но не са пипали.

— Късмет! — въздъхнах. — Трябва да си хвърлят шапките.

— Да си ги хвърлят — усмихна се кисело той, — но не знам дали усещаш колко е тънка границата.

— Е, да — кимнах, — една крачка...

— Бъхтим денем и нощем — въззе се неочаквано гласът му, — делник и празник, заседаваме след работно време, правим събрания до късно и толкова говорим за бъдещето, че не ни остава време да погледнем бъдещето в собствените си къщи. А то понякога така се измята, че едва не умираме от мъка — „По-добре да го нямаше!“ — и го късаме от сърцето си. И чак тогава се питаме — заслужаваше ли си? Затова ти казвам...

— Разбирам те — прекъснах началника си, — но не мога да го приема...

— Друго и не очаквах — поклати глава той. — Кръвта ти кипи още. А моята е прекипяла отдавна... И все пак, моля ти се — не се съсипвай.

Вдигнах рамене в отговор.

— Трябваш ни! — настоя Кирилов. — Още си млад, има още много хляб в тебе.

Говореше ми така, сякаш у дома ми вече се бе случило най-лошото. Навярно очакваше да се разчувствам. Аз бях опустошен и празен, кух като гилза. Кирилов най-сетне като че ли разбра на какъв хал съм, позасрами се от приказките си, облегна се на дивана, въздъхна и прекалено шумно и делово разтвори папката върху масичката.

— А сега — на работа! — рече. — Няма кой да ни я свърши. Нас чака...

Като отбягваше погледа ми, той телефонира на следователя Кръстанов. След десетина минути те вече ме убеждаваха, че е крайно време да приберем на топло Стажантчето.

— Ето виж — сочеше ми справката Кръстанов. — Богата документация: незаконна търговия, трансфер на валута, измама. Да изброявам ли още? Само едно от тия нарушения ни дава право... А останалото — знаеш — ще си го изчоплим от него самия.

— А имаме и важна улика — подкрепяше го Кирилов и за кой ли път ми навираше в очите заключението на експертите. — Ето... две опаковки „Фризиум“, намерени в аптечната му. Сънотворно, което не се продава у нас. Но по състав съвпада абсолютно с онова, което е приспало Жоро завинаги. По опаковките — отпечатъци и на Жоро, и на Стажантчето. Железни улики! Какво да чакаме повече? Кое как е станало, ще разберем на разпита.

— Точно в това не съм сигурен — въздишах аз. — Послушайте ме! Попаднахме вече в десетката, на прав път сме. И защо? Защото имаме търпение да разклащаме полекичка ситото. Нека го поразклатим още малко, сигурен съм — ще изпаднат още по-важни улики...

— Хората ти се измориха с това издирване — въздъхна Кръстанов. — Омръзна им. Кънев се кани да те напуска.

— Да напуска? — примигнах аз.

— Щял да си търси късмета в друго направление — смотолеви Кирилов.

— И хоп! — имитирах експанзивния стил на помощника си. — Ще го издигнат...

— Не се смей! Човешко е... — смъмри ме Кирилов и продължи: — Приберем ли онзи тарикат Стажантчето, и ти ще си отдъхнеш. Няма да ти тежи постоянно като гира... Ще можеш да се заемеш както трябва с момчето.

— Слушайте сега — потрепери гласът ми. — Моля ви... Вярвайте... Малко ми остава, за да завърша това дело елегантно, красиво — като по учебник. И убеден съм — успея ли, ще успеят и ония...

— Кой? — изгледаха ме недоумяващо.

— Лекарите — преглътнах с мъка. — Да вдигнат момчето ми...

Колегите ми задружно се облегнаха на дивана, свиха скептично устни.

— Наречете го както искате — задъхах се. — Глупост... Суеверие... Социално суеверие, ако ви звучи по-добре... Но аз вярвам в него. Убеден съм.

Началникът и Кръстанов ме гледаха смутени, чудеха се какво да ми кажат. „Е, добре, добре!“ — въздъгнаха.

Дълго обсъждахме плана ми. Следователят се запали, предлагаше интересни варианти и се пребиваше да ме хвали: „Да не ти е уроки — тупаше ме по рамото, — всички си ни надминал!“ Накрая аз си спомних, че докато с Франта гостувахме на Стажантчето, той бе поел задължението да посрещне Розалинда в управлението и да поговорят.

— Нещо ново? — запитах го.

— Почти нищо — сгърби се Кръстанов. — Мечтаели да пътуват накъдето им видят очите, да живеят като принцове... Идилия! Щели да захвърлят по някое време запорожеца. Жоро събирал пари за мерцедес.

— Мерцедес! — възкликнах.

— Да, защо?

— Май и на тебе ти омръзна това издирване — рекох. — Не ти ли направи впечатление? Мерцедесът е нещо ново...

— Не знам — вдигна рамене Кръстанов. — Може да е и случайно изтървана приказка.

Малко по-късно повиках момчетата от отделението. Наистина имаха много изтощен вид. Марко, който през последните дни се движеше като сянка на Стажантчето, едва се държеше на крака. „Още малко момчета! — помислих си. — Още съвсем малко...“ Поставих им задача да проникнат сред барабите. „Запомнете! — казах. — Играете новаци в занаята: страхливи, сервилни и глупави. Напече ли ви зорът, подвивате опашки и — чао! Никакви курназлъци! Ситото трябва да се разтърсва много внимателно.“

Наблюдавах скришом помощника си Славчо Кънев. Присвил очи, настръхнал, той седеше неподвижно, вгледан в една точка, изпълнен с някаква мрачна самоотреченост като човек, който се хвърля срещу стена. „Нищо! — рекох си. — Нека страда, за да не греши утре. И да не измъчва подчинените си.“

— И особено вие, Кънев — подчертах. — Никакви самоинициативи! Сега това е много важно.

Той кимна мълчаливо.

Като останах сам, облегнах се на стола си и замижах. „Хубав ден се случи днеска!“ — помислих си. Прииска ми се да направя нещо необичайно, за да пролъхна сглетавената си от грижи душа. Отворих чекмеджето и пред очите ми отново, за кой ли път, се мярна познатото листче: „Петранка Маричкова...“ Чух я: „Няма ли да ме поканите на кафе?“ Ръката ми сама набра телефонния номер. „Едва ли ще се е застояла по това време в службата!“ — оправдавах се.

— Ало! — гласът ѝ отекна в слушалката толкова просторен и свеж, сякаш току-що се беше върнала от екскурзия.

— Здравей... — промърморих, топла вълна изпълни корема ми.

— О, здравейте! — възкликна тя. — Откога ви чакам...

— Мен? — обърках се и се усмигнах, сякаш стоях пред момичето. — Та вие... разбрахте ли кой се обажда?

— Няма значение кой сте! — каза тя. — Важното е, че ми се обадохте...

— Така ли! — прихнах, този развой на разговора ме устройваше. — Какво ново при вас?

— Нищо — въздъхна тя. — Пролетта, както знаете, мина, минава лятото. А аз съвсем мухлясвам.

— Вие сте мъжко момиче, ще се оправите — опитах се да я окуража.

— Кога ще прием кафе?

— Тъкмо това се канех да ви попитам.

— Хайде тази вечер...

— Не, тази вечер не — избъбрих панически. Къде се заигравах така по никое време, кой ми даваше право? — Бъдете здрава! — извиках и треснах слушалката.

Постъпих тъпо, чувствах се идиотски, ала в душата ми се прокрадваше светлина.

Седяхме с Батето в банята — единственото място в отделението, където човек можеше спокойно да попуши — и си говорехме тихичко. По едно време вратата се откряна колебливо и ние побързахме да угасим цигарите. Тъкмо се питахме кой ли е успял толкова безшумно да се промъкне, и при нас се изтътрузи някак несръчно и на верев най-добрият специалист нефролог, както ми го бяха представили преди време. С нетърпение го чаках да се върне от Париж, за да разбере какво са показали биохимичните проби на сина ми.

— Добре дошъл! — стиснах ръката му. — Какви са новините?

Лекарят не отговори, седна, порови из чантата си, извади някаква бланка и ми я подаде.

— Ето — каза. — Но на жена си ще трябва да кажете друго. Хроничен нефрит или пиелонефрит...

— Защо? — гледах го зачуден. — Не ви разбирам...

Батето дръпна бланката от ръцете ми, взря се в гъсто изписаните редове, спогледаха се с лекаря.

— Преведи ми — рекох с пресъхнало гърло. — Какво пише?

— Глумеролонефрит субакута — изпревари го лекарят и тъй като аз продължавах да го гледам въпросително, поясни: — Лошо... Много лошо... Най-лошото... Подостър нефрит...

— Звучи по-невинно от остър — опитах се да се пошегувам, макар да изтръпвах.

— Но само звучи — вдигна рамене лекарят, сведе свенливо поглед. — Това е...

— И няма ли изход? — попитах.

— Какъв изход? — изгледа ме едва ли не възмутено лекарят, погледът му срещна очите на Батето, наведе глава, промърмори: — Само се лъжем, че правим нещо. В Париж видях хора, които живеят с апарат „бял дроб“. Отчаяна работа! За какво живеят, питам ви, каква е ползата?

Гледах го, слушах го и не вярвах на ушите си. Всичко бях очаквал, но такива думи от лекар... Нефрологът почувства студената

неприязън, която засядаше между нас, изправи се и размаха ръце:

— Това е, другари... Каквото можах — помогнах...

И побърза да се измъкне. Гледахме с Батето подире му и мълчахме.

— Остави го! — произнесе той. — Мисли си, че не го познавам... Протеже!

— Но това — кимнах към бланката. — От Париж...

— Ако ще от Ню Йорк да е... Не им вярвай! Няма да оставим детето.

Гледах го изпитателно — той никога досега не бе се наемал да ме залъгва с празни надежди.

— И да не мислиш, че е бил толкова път до Париж заради сина ти — продължаваше Батето. — Или да донесе нещо ценно за нашата медицина? Глупости! Отиде заради простатата си... Уплашил се е. Мисли, че аз не знам.

— Но как така? — удивих се.

— Така — още повече се разяри Батето. — Затова на професорите няма да вярваш. Нито на останалите там... „читанки“. Хитреци! Тласкали науката... Грънци! Не им се гледат болни, не им се гледат страдания и мъки, затова заравят като щрауси главите си в книгите, преписват яко и после ела ги виж — кандидати на науките! Копче не можеш да им кажеш. Трийсет лева всеки месец.

Гледах го озадачен. За първи път се нахвърляше върху колегите си. Дали пък не се опитваше да отклони вниманието ми от кошмарната новина, която току-що бяхме научили?

— Според техните книги — продължи напористо Батето — твоят син отдавна трябва да е отписан.

— Отписан? — прехапах устни.

— Да, но това не е истина... Така не може! Ако всичко беше толкова просто и ясно, както в книгите, да не сме мръднали нито крачка напред... Ако човешкият организъм беше една добре изучена система от механизми, щяха да го поверят на шлосери, на монтьори... Но не е. И слава богу! Те си знаят едно — някой да поеме отговорност за диагнозата, после — лечение по схема... Ако няма резултат, виновен е единствено пациентът. Обявяваме го за безперспективен. А всяка схема — това поне знаем — убива надеждата. Ще слушаш лекарите — забодете пръст в гърдите ми, — които цял живот се занимават с болни.

Лекари като мене. Нашето верую е: бори се! Бори се, дори когато има всички изгледи да загубиш...

Подадох му ръка. Сухо и откровено изплющяха дланите ни.

— В борбата е сега цялата ни надежда — рекох. — Нямаме друг изход...

— Най-напред детето ти трябва да преодолее стреса — поде вразумително Батето. — Знаеш ли какво драстично вмешателство представлява диализата? Ужас!... Иво ще преодолее този момент, ще привикне. Както и с мисълта, че трябва да се довери на ръцете ни, за да живее... После ще опитаме да му присадим бъбрек, ще опитаме всичко.

— Слушай — казах, — отговори ми честно, това присаждане... има ли наистина смисъл?

— В Медицинска академия една лекарка вече четиринайсет години живее с присаден бъбрек. Ако четиринайсет години живот за тебе нямат смисъл...

— Но тя е една... — промърморих със схванато гърло. — Единствена...

— Не е... Преди година участвах в такава операция. Аз взех бъбрека от умирация. Знаеш ли какво е да носиш в ръцете си тази малка топка плът? Иде ти да хвърлиш всичко и да крещиш... Но как да хвърлиш живота?

— Слушай — рекох задавено и трябваше да напрегна гърлото си, за да изтръгна глас от него, — отдавна се каня да те питам... Защо в началото ти ни отбягваше и се правеше на мотика?

— Кога? — трепна той. — След като се получиха първите биохимични проби?

— Да — рекох, — точно тогава... И моля ти се — честно! Дължиш ми този отговор...

Батето запали цигара, умисли се, погледна ме в очите.

— Още тогава разбрах какво ви чака — рече той. — Нямах сили да ти го кажа... Искаше ми се да ви намразя, да се отчуждя от вас, за да не преживявам страданията ви по-късно... когато трябва да помагам... — гласът му издайнически се нагъна, той си пое дълбоко въздух и отсече: — Но сега вече няма накъде...

Цял ден обикалях частните автосервизи — и узаконените, и тези, които никнеха по крайните квартали без разрешително. Навсякъде ме посрещаха с неприязън, бързаха да ме отпратят. Най-сетне в „Надежда“ ми провървя: още щом видя снимката в ръката ми, монтьорът, възрастен благ човечец, закима усърдно: „А, знам го... Знам го... По едно време ми беше омръзнал.“

— В какъв смисъл? — попитах го.

— Ами в такъв — вдигна рамене майсторът, — аз си майсторя тук, а този другар — той отново кимна към снимката — виси на вратата и зяпа... Една вечер му викам: „Абе ти да не си решил да ми крадеш занаята?“ Аз, казва, си имам занаят, ами се радвам на мерцедесчетата... При мене, нали виждате, повече такива коли идват и какво ли не съм чувал за тях — мерчовци, мерджани — ама... онзи тогава ме уби с приказката си... Мерцедесчета! — като че ли се канеше в джоб да ги понесе. По очите го познах, че е мераклия.

— За какво?

— За кола, разбира се... Ако ти падне някое мерцедесче запазено, казва, свиркай. И това си беше — монтьорът разпери ръце. — Оттогава не е идвал.

— А къде трябваше да му свирнеш? — попитах. — По водосточната тръба ли?

— Защо? — смути се собственикът. — По телефона трябваше...

— Запазил ли си номера? — присвих очи и си помислих: „Ей сега ще излъже, че го е загубил...“

— Чакай да видя — човечецът сви плещи, шмугна се в бараката, аз го последвах. Рови дълго из една кутия за обувки, в която държеше разни болтчета, пъшка, поти се, накрая възкликна „Имаш късмет!“ и размаха някакво смачкано листче.

„Сигурно е оставил телефона на Розалинда!“ — казах си, докато поемах листчето. Взрях се в него и само дето не подскочих от радост — върху замазаната му с ръжда повърхност се мъдреше „Петрана Маричкова“ и под името — служебният и домашният й телефон...

— Страшен късмет! — задъхах се. — Заслужаваш да те почерпя.

— Не пия — надигна плещи човечецът озадачено — защо ли се радвах толкова? — и поокопитен вече, заръча: — Хайде препиши си го и ми върни листчето. Ако изпадне нещо, трябва да му се обадя.

— Ще ти бъде трудно — поклатих глава, докато записвах номера в бележника си.

— Защо? — скърши плещи той. — Запазени коли сега — под път и над път.

— Прекъснатата е връзката.

— Аха — кимна разбиращо, — прибрали сте го на топло.

— Напротив — рекох, откъснах листа от бележника си и му го подадох. — На студено сме го прибрали... — Пъхнах „оригиналната“ бележка в джоба си и добавих: — Неведоми са пътищата божи, майсторе...

И тръгнах. Вървах по улицата и си повтарях: „Разтръскаме ли ситото, все нещо ще падне.“

Реших да се обадя в болницата, преди да телефонирам на Петранка.

— Ало, не ви чувам! — крещеше дежурната сестра. — Бащата на Ивайло ли? Елате веднага! Не ви чувам... Елате...

Гласът ѝ не предвещаваше нищо добро.

Три денонощия кома...

Мозъчни гърчове разтърсваха тялото на сина ми: ту някак нелогично го разкрояваха и разпращаха по край щата на леглото, ту го напластяваха в чудновати и уродливи пози, изкривяваха пръстите му, сграбчваха и измъчваха лицето му. Аз стоях и гледах.

И може би щях да се пръсна от мъка — не бих могъл, наистина не бих могъл да понеса страданията на детето си, ако в критичните минути около нас не беше Батето. Той спеше някъде по етажите, ала достатъчно бе да изтичам до манипулационната, да заста на вратата ѝ — вече нямах глас, нямах сили дори да кимна към стаята на сина ми, — сестрата вдигаше телефона и приятелят ми пристигаше тичешком, наметнал надве-натри престилката си. Биеше някакви, предполагам успокояващи инжекции в безжизнената плът на момчето, обясняваше ми: „Диализата заедно с отровите му е изтеглила много микроелементи, сега в кръвта му е бъркотия и затова мозъкът реагира... Не се страхувай! — добавяше с половин уста. — Драматично е, но няма опасност...“ Опасност за какво не казваше, пък и аз не питах.

Противно на уверенията му на втория ден ни преместиха в самостоятелна стая. А аз вече знаех какво означава това. Дежурните лекари само поглеждаха температурния лист и бързаха да се измъкнат. Като че ли сега най-важното беше да знаят дали има температура... „Тъкмо всичко беше потръгнало! — хапех устни. — Тъкмо се посъвземаше!“ От ума ми не излизаха приказките на Батето за микроелементите. У мен все по-дълбоко засядаше една поразяваща с механичната си студенина представа за човека като за колба, която може да бъде отливана и доливана. Карах момчето така, както беше в безсъзнание, на диализа и го връщах. Карах го, навел глава. Не ми се искаше да се оглеждам в ужасените погледи, които ме съпровождаха.

Синът ми лежеше неподвижно, подбелил очи, страшно раззинал уста, готов да погълне целия свят без остатък и да го изплюе.

Стоях и гледах. Нямахме къде да отида, нямахме как да се спася от ужасяващата гледка, дори вдън земя да се скриех, тя в се щеше да е пред очите ми. Пушех настървено в банята — единственото ми кратковременно убежище в тия дни, — пушех цигара след цигара, докато ми се завиеше свят, докато в ума ми не припламваше болезнено като искрица — „Ами ако той сега... точно в този момент...“ И хуквах към стаята, молейки се: „Дано... Дано го заваря...!“

Той беше там, проснат тежко и безнадеждно върху леглото, озъбен на целия свят. Присядах до него и стиснал до болка длани, сгърбил плещи, се молех: „Дано да доживее до утре заран! Дотогава лекарите ще имат шанса да му помогнат с още нещо!“ Ала достатъчно беше само да погледна към пепелявото му лице, разбирах колко прекомерна е молбата ми и тогава си казвах: „Дано поживее още час, още десет минути, още миг...“ И в момента, в който прошепвах „Още...“, усещах — мигът вече е отлетял и тогава, забравил ума и дума, кураж и всичко, в някакво тъпо вцепенение повтарях: „И следващия миг, и следващия... и следващия...“ — сякаш броях. И като виждах, че гърдите на момчето се надигат, наистина трудно, с хрипове, но се надигат, у мен се въземаше вярата, че безсмисленото на пръв поглед повтаряне „и следващия...“ е онова магическо заклинание, което сега тласка кръвта му и влива енергия в сърцето му за един-единствен удар макар, но аз сега се молех за този удар, чаках го изтръпнал, той отекваше надълбоко в мен, разтърсваше ме като подземен тътен и аз благодарях на провидението, благославях го. Без този миг и без този удар не би имало следващи.

В най-драматичните моменти, когато цялото същество на сина ми се изпъваше, сякаш ужасено се дръпваше, за да отбегне протегнатата към него ръка на смъртта, и с всяка своя фибра крещеше за помощ, аз с нищо не можех да му помогна, освен с присъствието си, с безразсъдно повтаряното заклинание молба: „И сега... И сега... И сега се задръж, момчето ми... Само и сега...“ Не смеех да добавя „И всичко ще се оправи“. Вече не усещах прииждащото време като съюзник, а като заплаха, прицелена в мига, в който синът ми все още дишаше. Искаше ми се да разтегля някак този миг, да го вцепеня, да го консервирам. Сляпо и всеотдайно вярвах в него и само в него.

Когато кризите отминаваха, останал без дъх, без капка сила и без капка кураж, аз се питах: „А какъв е смисълът на минутата, на часа, за

който се молиш, щом не носят никакво облекчение?“ И чудна работа, този въпрос не ме съсипваше, не ме омаломощаваше, възраждаше желанието ми за съпротива, инстинкта за оцеляване. И така полака-лека се домогвах до мисълта, че тъкмо упованието в мига е истинският смисъл на живота ни, без това упование не бихме кроили планове, не бихме подхващали начинанията си. Затова и всяка искрица, секната от кремъчните механизми на времето, за нас е безценна и няма еквивалент.

И както лежеше съвсем отпаднал, като че ли залепнал върху постелката, на третия ден синът ми изведнъж се надигна на лакти и зажумял, все още в безсъзнание, закрепця:

— Ивайло Асенов Петков... Ивайло Асенов Петков...

Така скорострелно той съобщаваше името си, когато го наобикаляха лекарските комисии, за да попълнят протоколите си. Но сега синът ми крещеше настойчиво, крещеше властно от мрака на преизподнята си, сякаш искаше да вгълпи някому името си, сякаш спореше с някого, сякаш единственото, което все още можеше да противопостави на небитието, бе тъкмо името си. „Господи! — казах си. — Пред какви ли комисии стои сега и какви ли протоколи попълват?“

След час той най-сетне дойде на себе си и отвори очи. Заля ме с трескавата им блатна омара. Гледаше ме неподвижно, не бях сигурен дали ме вижда, страхувах се да помръдна. След минути очите му се разшаваха, обходиха колебливо стаята, апаратурата наоколо, завъртяха се пак, и още по-бързо. „Къде съм? — надигна се той. — Къде съм?“

Приседнах до него. „Тук си, Иво! При мене... — вгълпявах му, притисках лекичко раменете му към леглото. — Аз съм, баща ти...“ Ала думите ли не стигаха до него, той ли не ми вярваше, все по-настойчиво напираше, все по-ужасено повтаряше: „Къде съм?...“

Най-сетне погледът му се съсредоточи върху лицето ми, опипа боязливо чертите му, той притвори очи, сякаш за да си припомни как изглеждам, падна върху леглото и притихна вторачен в тавана.

Прибирах се у дома. Не се усещах. Имах чувството, че съм се разтворил в топлия въздух и са ми останали само очите... Светът прииждаше стремглаво срещу мен. „Как ли ще се разминем?“ — изтръпнах и зажумях. Като че ли бях заседнал на едно място и не можех да помръдна ни крачка напред. Може би най-напред трябваше да задвижа клеясалите зъбчатки в мозъка си. Помъчих се да си отговоря: „Кой съм? Къде съм тръгнал? Какво правих вчера? А преди това?“ И така си спомних за момичето. Петранка Маричкова... Странно име. Трябваше да й телефонирам. Тук някъде... май в малкото джобче на сакото бях забутал листчето с телефонния номер, преди да препусна към болницата. Листчето беше на мястото си. Сега оставаше само да са записани вярно цифрите... и в София да не живее друга Петранка Маричкова.

„Може би утре... — казах си, като се добрах до телефонната кабина. — Защо да отлагам? — помислих си. — И бездруго на момчетата вече им е писнало. Жив съм и мога! Жив съм и мога!“ — повтарях си, докато набирах телефонния номер, докато очаквах в слушалката да звънне просторният и лъчезарен глас на момичето.

— Да! — сред писуканията и прашенето изплува съвсем друг глас — измъчен, убит и отчаян, бавен. — Да? — толкова различен от гласа, който очаквах, че бях готов да се извиня — „Станала е грешка!“ — и да затворя. Но в този момент в ухото ми екна настойчиво „Кой се обажда, моля?“

— Аз съм — казах. — Искам да ви видя...

— Чудесно! — пропя тя, на другия край на жицата ставаше удивително бърза промяна. — Къде ще ме чакате?

— Където кажете — промърморих. — Където ви е удобно...

— В сладкарницата на „София“?

Замислих се, дотам имаше много път, ала не можех и да й определям просташки срещи „на ъгъла до хлебарницата“, нито да я разкарвам по това никое време...

— Готово! — казах. — Може...

— А как ще ви позная? — рече тя и ме изпълни с усещането, че в този миг виждам лицето ѝ — от минута на минута то разцъфтяваше.

— Но нали... — заекнах. — Нали се познаваме...

— Сигурно — прихна тя, — само дето забравихте да си кажете името.

— Наистина — въздъхнах и в същия миг ме опаса болката. — Ще бъда в бежов костюм... — успях да извикам и затворих телефона, за да не чуе стенанието ми, облегнах се на кабинката.

Опасала гърдите ми като камшик, болката се впи надълбоко, пристегна ме, гърлото ми се схвана, не можех да дишам. Сърцето ми спря. Притворих очи и зачаках. По лицето ми се отрониха студени и чужди капки пот. Избърсах ги с длан и това движение поразхлаби жестокия пръстен около гърдите ми. Бавно, боязливо си поех дъх. Отворих очи... Старомодно облечено старче ме наблюдаваше със съчувствие отвън. Бутнах с гръб вратата.

— Нещо лошо ли ви съобщиха? — попита старчето.

— Напротив — опитах се да му се усмихна. — Прекалено хубаво беше.

— Е, да — кимна старчето. — Всяко нещо, когато е прекалено... Имате ли нужда от помощ?

— Какво говорите! — поклоних му се леко. — Благодаря.

И тръгнах. Пристъпвах внимателно, почти опипом, за да не предизвикам отново болката. „Е, да — казах си. — Това можеше да се очаква. Три денонощия кафе и цигари...“ По улиците и в тролея хората ме заглеждаха.

Намерих свободна маса в сладкарницата на „София“, строполих се на стола и с възможно най-бодрия си глас поръчах на келнерката коняк и кола. Смесих питиетата и отпих. Споменът за камшичната болка не ме напускаше. Алкохолът ме жегна приятно, тласна одреманата ми кръв, разбълника я. Поококорих се. „Защо ли не ѝ казах името си? — укорих се. — Както се описах «с бежов костюм», има да ме търси... Пък ако и не дойде...“

Видях отдалече момичето. Промъкваше се между масите с тържествуваща походка. Всяка извивка на стройното ѝ тяло танцуваше. Да не беше само това проклето сгърбване на рамото.

— О, вие ли сте? — възкликна и седна срещу мен. Взря се в лицето ми. Погледът ѝ бе угрижен.

— Аз съм — смотолевих.

— Много ли сте сигурен? — тя се приведе към мен и още по-настойчиво се втренчи в лицето ми.

— Е — вдигнах рамене, — не кой знае колко, но все пак...

— Виждали ли сте се скоро в огледалото?

— Не — прекарах ръка по лицето си, дланта ми затъна в твърдата като телена четка брада. — Извинявайте, нямах време.

— Що ли се пъчите? — поклати тъжно глава, подаде ми огледалцето си. — Я по-добре се вижте...

От огледалото ми се опули едно съвсем непознато лице: огромни торбички под очите, ирисите кървясали, кожата върху скулите смъкната, брадата изшарена с бяло, сребристите нишки проблясваха някак неестествено, като ламе в алаброса ми. Погледът ми беше тежък, сякаш току-що се събуждах от наркоза. „Е, да — казах си съкрушен, — това се очакваше...“

— Че какво ми е! — вдигнах рамене, докато връщах огледалцето на момичето. — Красив съм като никога...

— Да не дава господ! — разтърси тя ревера си и тихо попита: — Какво се е случило?

— Имам ядове — магнах.

— Личи ви от пет километра. Приличате на корабкрушенец.

— Точно такъв съм...

— Хайде! — тропна с длан по масата.

— Какво? — изгледах я.

— Тръгваме! — отсече тя. — Тук не бива да оставате повече ни минута.

— Наложително ли е? — облегнах се на стола си.

— Ако останете тук, след малко ще заспите на масата. Персоналът ще извика милиция и ще ви откарат в изтрезвителя.

— Чак там?

— Не е далече — успокой ме тя. — Физиономията ви е цъфнала като след едноседмичен запой. А дъхнете ли им — ще припаднат. Нямаме никакви шансове... Хайде!

— Убедихте ме — казах, хвърлих една петолевка на масата и с мъка се надигнах. — Да вървим...

Тя ловко пъхна десницата си под лакътя ми и тръгнахме. Конякът ме беше хванал, трудно овладявах инерцията си, сякаш се

спусках по размякнатата писта и ските ми поднасяха... „Само това оставаше — помислих си, — да ме види сега отнякъде началството...“

Гарсоньерата, в която влязохме, приличаше на здрачна кутийка, фрашкана със стари, сякаш окадени мебели. Петранка ми хвърли пешкир, разпечатата един допотопен „Жилет“, модата му бе минала най-малко преди десетина години.

— Хайде в банята! — изкомандва.

— Ти видя един слаб човек... — измърморих и подсъзнанието ми крадешком отбеляза: „Много бързо минахме на «ти»!“

Пуснах чешмата, подложих глава под прохладната струя. Замижах... Водата, ласкава и мека, сякаш проникваше в плътта ми и размиваше натрупаните кой знае откога налепи на умората, на ужаса и отчаянието, размиваше ги и ги отнасяше с весело бълбукане в канала.

Сетивата ми се проявиха. Петранка ми подаде неупотребявано шишенце одеколон. Смъкнах опаковката му, отворих го, гърдите ми поеха дълбоко аромата.

— Имам чувството, че ограбвам някого — казах.

— Моля? — изгледа ме тя.

— Това — кимнах към одеколона — очевидно беше приготвено за някой друг.

— Точно за тебе — усмихна се.

— Тази джунджурия — вдигнах самобръсначката — е отпреди десет години, а ние откога се познаваме?

— Нищо не разбираш... Всичко това е приготвено за мъжа, който ще дойде...

— Но аз не съм...

— Напротив! Винаги съм очаквала мъжът, който ще дойде, да каже точно това.

— По-добре нека ти кажа за какво съм дошъл.

— Но първо да вечеряме — наклони глезено глава момичето и отдалечавайки се към кухнята, ме попита през рамо: — Съгласен?

— Къде ще ида? — опитах се да се пошегувам, ала мръсничката мисъл „Какво се заиграваш?“ прониза мозъка ми и усмивката ми замръзна.

Притворих очи, отпуснах се, припомняйки си знаменитата фраза на един от колегите ми: „Всичко ще изтърпим, но ще си свършим работата.“ Точно така — зарекох се — ще изтърпим... И изглежда съм

се унесъл. Много от нещата, които се случиха насетне, си спомням трудно, губят ми се в мъгла. Момичето принасяше най-различни ястия от кухнята, а аз си казвах: „Я какви видения! Гладна кокошка просо сънува!“ При това всеки път като влизаше в стаята, тя беше в различен тоалет. „Какво я прихваща!“ — мислех си. И какво ли не правех, за да спра неуморното нашествие на гозбите, за да се изтръгна от тази нелепа просъница.

Най-сетне като че ли се събудих. Масата пред мен беше отрупана с празни чинии. Значи не е било сън — помислих си. Петранка ми се усмихваше насреца, натруфена в бяла блузка с джувки.

— Слушай — казах, — мисля, че не сме се събрали на гастрономическо тържество... Нито на модно ревю...

— Прав си — насърчи ме тя.

— Да си дойдем на думата — рекох. — Знаеш ли къде работя?

— Знам. Нали идва при мойта началничка... Възхитена е от интелигентността ти.

— Съмнявам се. Та ето какво... Търся един човек. Разбрах, че го познаваш — и извадих снимката, показах и я.

— Да — заекна тя и се дръпна, сякаш уплашена от фотографията, погледна ме със съжаление и прошепна: — Знаех си... Още тогава можех да ви помогна...

Пространството между нас бе изстинало — тя ми говореше вече на „вие.“

— Знаехте за какво идвам... там? — попитах.

— Не... Но знаех, че мога да ви помогна. Усещах го... Трябваше само да ме заговорите... Да ме поканите на кафе... Но вие изхвъркнахте като попарен. Предпочетохте да тичате нагоре-надолу, да тичате... Вместо да поговорите с мен. Тия пусти скрупули... тия омразни задръжки... Впрочем дълго ли ви се наложи да тичате?

— Дълго — признах си. — Капнах...

— Личи ви — въздъхна тя. — Можехте да си го спестите...

Гласът ѝ отново звучеше приглушено, някак подчертано изискано и ни раздалечаваше още повече.

— Да си дойдем на думата — настоях. — Вие го познавахте?

— Даже много добре — погледна ме откровено.

— Но нещо не се получи?

— Никак... Всяка негова стъпка бе минирана с несполуки.

— Защо?

— Много му личеше, че не идва заради мене. За него аз бях, как да ви кажа, една добра среща. Случка в гората. Покрай мен той можеше да пусне котва в София — жителство, жилище, винаги топла гозба на масата... Щеше да му излезе по-евтино. Разбирате ли какво елементарно предимство съм била за него?

— За жалост — да.

— Но с него не можеше да се говори. Той беше привързан към най-простите неща — жилище, храна, заплата, беше привързан, как да ви кажа... като куче към стобор, при това с най-късия синджир, не виждаше нищо друго, нищо друго не знаеше... Но стобора си пазеше с нокти и зъби.

— Да, да... — изтракаха панически челюстите ми, момичето ме изгледа. — Знаете ли — поясних, — изпотрепах се заради този човек...

— Заради него хората обикновено се изпотрепват — подхвана язвително тя, — обаче...

— Да — побързах да я прекъсна, ужасен, че тъкмо сега разговорът ни можеше да се отплесне. — Направих голяма грешка, като не ви попитах в началото. Но моля ви... Ако искате наистина да ми помогнете, разкажете ми всичко за този човек. Но наистина всичко... Дори това, което считате, че не е важно...

— Добре — кимна тя, отпусна се на дивана и подви крака под себе си. — Все пак питайте ме... Откъде да започна?

— От името.

— Коста Леков Гоголешев...

— Моля? — надигнах се срещу нея, взрях се в очите ѝ.

— Коста Леков Гоголешев — повтори тя, без да трепне. — Софийският му адрес е „Стралджа“ 428...

— Чакайте — помолих я, извадих бележника и докато записвах думите ѝ, попитах: — А Жоро? Всички го знаят под това име.

— Това му беше псевдоним. Нещо като... търговска марка.

— Според вас за какво му е била нужна?

— Дявол го знае. Той дойде при мен Жоро. Така се запознаваше. Ядосваше се, когато го наричах с истинското му име. Беше влюбен в псевдонима си. Държеше на него.

— Колко време работи при вас?

— Около година и половина.

— Защо не го познават нито кадровичката, нито касиерките?

— Не са му виждали очите. Аз му внесох документите при постъпването. Заедно ги попълнихме. Така се запознахме. Оттам зная и истинското му име. Аз му взимах заплатата.

— Не го познават и бригадирите?

— Той работеше сам. Настояваше да работи сам. За какво ви е това? — неочаквано кимна към бележника ми.

— Как за какво? — изгледах я недоумяващ.

— Виждате ли изобщо какво пишете? Да опитаме така? — тя смъкна касетофона си от полицата и нагласи микрофона пред нас — Става ли?

— Сигурна ли сте в тая машинария?

— Тази машинария е „Хитачи“ — усмихна се тя.

— Добре — хлопнах бележника си. — Жоро... Тоест Коста къде е роден? От кой град е пристигнал в София?

— От Хасково. Там живеят родителите му.

— Защо напусна при вас? Намери си по-добре платена работа?

— Моята шефка престана да вярва на медицинските му.

— Какви медицински?

— Отсъствуваше по болест.

— Няма вид на болнав.

— И не е... Разни сестри и лекарки го уреждаха.

— Ухажваше ги?

— Не се престараваше, но те си въобразяваха... Е, понякога се налагаше да се прежали. Нямахме друг изход.

— Често ли отсъстваше?

— Да... особено през лятото. Работеше на частни строежи. Трябваше да оправдава отсъствията си.

— Значи медицински... — умислих се, мъчейки се да свържа по някакъв начин болнавата бледост на Стажантчето, фалшивите медицински на Жоро, огромната доза приспивателно в стомаха му...

— Не си ли губите времето с него? — сепна ме Петранка. — Той отдавна е някъде другаде... Много далече от нас.

— Да — изгледах я внимателно. — Толкова далече, че не можете да си представите. Но не отдавна, а само от няколко месеца...

Тя не обърна внимание на намека ми, махна разсеяно:

— Той отдавна играе друга игра...

— Защо мислите така?

— Защото е луд... Втълпил си е, че трябва да отложи... не, да пожертвува целия си сегашен живот без остатък, за да живее утре... Абсолютен скъперник — едни дрешки за зиме и лете, за ядене — каквото падне, само да е по-евтино... Цепеше стотинката на две. Да имаше начин, казваше, не бих спал, бих блъскал непрекъснато, докато натрупам пустите пари.

— Към каква сума се стремеше?

— Никога не е уточнявал. Мечтаеше за разкошен апартамент и луксозна вила, обзаведени по журнал, за престижна кола и яхта... За всичко, което е в мечтите на по-състоятелните хора. А той беше беден. Започваше от нула. Шансовете му... Сам разбирате.

— Откакто напусна предприятието, не ви ли се е обаждал?

— Не.

— А вие... Не сте ли го търсили?

— За какво ми е? — въпросът ѝ увисна нелепо в пространството между нас, момичето се приведе към мен. — Истината ви казвам — откакто престана да ми досажда, си отдъхнах.

Замълчахме. Като че ли си бяхме казали всичко за Жоро. Пък и не само за него. Чувствах се безкрайно уморен. Какво ли не правих, какво ли не залагах, само и само да се домогна до самоличността на този човек, ето сега — домогнах се, а не можех да се зарадвам. Всичко, което научих, беше толкова тривиално, толкова никакво, че не исках и да помисля за него. Умората ме затискаше още по-жестоко. „Дано само не падна — казах си. — Или да заспя...“

— Защо не направите кафе? — усмихнах се.

— Защото ще ви се пръсне сърцето.

— Че да се пръсне — рекох. — За какво ми е? Без сърце може и да ми е по-леко.

— Я не дърпайте дявола за опашката!

— Добре — въздъхнах. — Все пак помислете... Може би сте пропуснали нещо важно...

— Какво? — тя огледа стаята, сякаш търсеше някаква вещ, срещна погледа ми, наведе глава: — Толкова красив, боже, толкова одухотворен и открит на вид... А само като си помисля каква мижитурска игра бе подхванал... Адски не му подходеше! В първия

миг, като узнах истината, се потресох. То е... как да ви кажа — все едно си видял саката балерина на сцената.

— Нещо да ви е оставял? — въздъгнах.

— Не — усмихна се горчиво тя. — Нямахме навик да оставя. Взимаше.

— И все пак... Адреси, телефонни номера... Бележник...

— Бележник! — махна Петранка. — Това за него би било нечувано разточителство. Ако трябваше да запише нещо — на трамвайния билет. Впрочем — тя застина, — чакайте... Чакайте! — разрови касетите на полицата, измъкна една от тях, погледна я на светлината и я пъкна в касетофона. — Ето... Без да иска, ми остави нещо.

— Тази касета?

— Не, почакайте — тя натисна клавиша и в стаичката пробоботи мудар, но достатъчно енергичен, наблягащ на всяка дума мъжки глас: „Аз може и наистина да съм идиот, но това не ви дава право...“ Последва прашене, тиха музика.

— Какво е това? — пресипнах от вълнение.

— Неговият глас.

— По какъв повод?

— Без повод. Навярно съм се чудела какво да правя и съм го записала. Това, което чухте, е просто една от любимите му фрази, когато подозира, че някой го будалка.

— Вие будалкахте ли го?

— Той смяташе така. Не му се вярваше, че не искам да се ожена за него.

— Сигурно ви е скъпа тази касета? — подхванах несмело, погледът на момичето трепна в почуда и аз поясних: — Все пак това е единственото, което ви е останало.

— Бях я забравила — махна Петранка. — Не искам да си спомням за изгубеното време. Все едно си се канил да отидеш да видиш нещо прекрасно, бил си толкова път и — нищо...

— Ще ми дадете ли касетата?

— Не съм стисната... Ето, вземете и другата с вашия запис...

— Благодаря — с мъка вдигнах ръката си, за да ги пъкна в джоба си. Въздухът сякаш беше от тесто, трудно преодолявах съпротивата му. „Още минута в този момински уют — помислих си — и с тези гозби в

стомаха, и ще заспя.“ А не вървеше да отупам длани — „Хайде, питоплатено!“ — и да си тръгна... Петранка сякаш усети терзанията ми.

— Вие... само заради него ли дойдохте? — попита.

— Не — опитах се да я убедя с погледа си. — Не само заради него...

— И това е нещо — усмихна се тъжно тя.

— Много пъти се канех да ви се обадя — избъбрих в скороговорка, задъхах се. — Даже онзи ден... когато ви телефонирах в службата... аз изобщо не знаех, че сте го познавали. Просто ми беше приятно.

— Наистина ли? — плаха усмивка разхубави лицето ѝ, то разцъфтя, стори ми се, че в ъгълчетата на очите се появи предателска влага...

— Честно ви казвам! Толкова хубаво ми беше, че ме достраша... И побързах да затворя.

— Защо? — проплака гласът ѝ.

— Уплаших се, че мога да се изкуша. При нас е така... Изпопребиваш се от тичане и като се изкушиш да свърнеш някъде, после трябва още по-силно да тичаш. А аз не мога повече... Няма накъде. Не съм в първа младост.

Думите заседнаха в трахеята ми. Въздухът в дробовете ми се оказа недостатъчен, за да ги изтласка.

— Да тръгвам — изгъркори гърлото ми.

— Невъзможно е — поклати глава тя.

Вдигнах рамене: „Защо?“

— Щом станете, ще паднете...

— Такси...

— А до таксито?

— Ще опитам.

— Останете — проплака тя. — Аз ще ида в кухнята. Но ще знам, че сте тук, че ви има... че е истина.

— Не си ли въобразявате? — надебеля езикът ми и в същия миг разбрах, че заспивам. Главата ми клюмна, стреснах се. Момичето ме държеше за рамото, за да не ударя челото си в масичката.

— Ето, видяхте ли? — усмихна ми се.

— Телефона... изхриптя гърлото ми.

Гледах я страшно, бях готов да я намразя, само защото ми внушаваше, че сега съм за никъде, а на всичко отгоре беше и права.

Тя ми подаде апарата, приведе се към мен и отмъстително дъвчейки думите, със сълзи в гласа попита:

— Забраняват ли ви?

— Аз... — напрегнах се — трябва да бъда там...

И докато набирах номера на такситата, в стъмненото ми съзнание като зигзаг на далечна мълния проблесна: „Ами ако Иво нещо... сега... И звънят вкъщи... А мен ме няма... Господи!“ Знаех каква непосилна инквизиция е този среднощен застрашителен телефонен звън, знаех, че дори и да съм там, ако ме повикат тази нощ, няма да съм в състояние да отида до болницата. Че съм труп. Същински парцал. И въпреки това подадох слушалката на момичето и му кимнах: „Хайде!“

И тук лентата ми се скъса.

Момчето се появи внезапно, като изстреляно от снаряд. Единият крачол на пижамата му висеше празен, ала то така устремно летеше върху патериците си, така неуморно обикаляше градинката, че празният му крачол се възприемаше като недоразумение...

Бях извел Иво с количката и чаках да мине колата да ме вземе. За първи път от толкова време щях да пътувам в командировка.

След като синът ми преодоля трите денонощия кома, всички сестри и лекари бяха се вторачили озадачени в него. Той изглежда бе опровергал прогнозите им. Обръщаха му повече внимание. „Сега остава и да хукнеш по коридорите — смееха се, — та да не можем да те стигнем.“ Те се смееха, а аз бях убеден, че това трябва да стане, за да се приберем у дома, да забравим тоя изстърган до бяло, до болка свят на болницата. После Иво сам ще са идва на диализа, както другите болни, ще се окопити...

Много пъти го подканвах да стане, да направим няколко крачки. Той само клатеше глава, за да не зърна необяснимия ужас, застъклен в очите му: „По-добре на легло, но цял, отколкото по земята, но с начупени кокали...“ Напразно го окуражавах.

Сега ние седяхме в болничната градинка и съзерцавахме момчето, което буквално летеше върху патериците си. Макар и сакато, то беше прекрасно в неукротимия си устрем — тялото му се изпъваше като струнка и така се изхвърляше, сякаш се канеше да прескочи насрещните сгради. И вито за миг не спираше. В този ранен утринен час, когато болницата се събуждаше, то си отмъщаваше за нещастията си, за отчаянието, за дните и нощите, в които е било разпъвано от болки върху бялото си легло.

Наблюдавахме го с мълчалива възхита. На езика ми бяха думите „Хайде и ние!“, ала се страхувах да ги произнеса. Вкопчен в облегалките на количката, синът ми се надигаше, увлечен от напористия бяг на момчето, машинално, на тласъци повтаряше движенията му, като че ли се канеше да хукне подире му... Погледът му срещна очите ми. „Е, какво?“ — попитах го.

— Да — каза той задавено. — Да... Чакай...

Когато момченцето с патериците отпраши край нас и се скри в зашумяната алея зад гърба ни, синът ми се озърна — дали пък не ни гледат отнякъде? — и ме подкани нетърпеливо:

— Хайде... По-бързо...

Подхванах го под мишниците, помогнах му да се изправи, той зашари припадничаво с ръце из въздуха, търсеше опора, все още нямаше доверие на краката си, сграбчих десницата му и усетих пръстите да се впиват жестоко в дланта ми, сякаш искаха да я разкъсат. Цялото му същество трепереше... панически, неудържимо...

— Напред! — заповядах му.

Той пристъпи — източил врат, вдигнал глава, замижал, като пронизан от страхотна болка или от неизразимо удоволствие. Тласнах го лекичко, той пак пристъпи, и още веднъж и тъкмо щях да го похваля — „Браво, успя!“, — краката му се разиграха, той се отпусна. За миг проследих погледа му — раздрънкали баките, далече пред нас се задаваха две санитарки, отиваха за закуската. Иво ги гледаше с омраза и ужас.

— Не мога! — простена. — Чуваш ли? По-бързо... Количката!

Поддадох се на паниката му, повлякох го назад, краката му се тътрузеха по пясъка... Сложих го да седне в количката, а аз едва се добрах до пейката. Край нас изтопурка момченцето с патериците...

Синът ми го изпрати с просълзен поглед. Плачеше от безсилие, в ирисите му се заскрежаваше завист.

А на кого завиждаше?...

Пътувахме към Хасково.

Отпуснат на задната седалка, мижах под топлата струя на вятъра. Срещу нас прииждаха пожънати ниви, пъстри селца. Просторът дишаше в лицето ми и дъхът му миришеше сладко на сгорени от зноя стърнища, на току-що опечен хляб... Мярнаха се крайпътни дървета, захвърлен в канавката велосипед, до него двама млади се целуваха.

Вятърът нежно и ненатрапчиво смъкваше от тялото и душата ми наслоенията на преживяния ужас, на отчаянието и покрусата, разсъбличаше ме и аз се носех срещу него — необременен, пролъхнат, първичен, настръхнал от подлудяващото чувство за свобода.

Един по-рязък завой, едно по-драстично тръскане на колата ме изтръгнаха от съзерцателния, унес. „Стига удоволствия! — рекох си. — Време е да се приземим.“ Разтворих папката. Момчетата се бяха потрудили добре тия дни. Справките, които бе подготвил помощникът ми Кънев, можеха да служат за образец. И така... „Коста. Леков Гоголешев... Роден на десети октомври хиляда деветстотин шестдесет и втора година в Хасково, в работническо семейство. Баща му има над четиридесетгодишен стаж в строителството, майка му е работила в ученически стол. Сега и двамата са пенсионери. Коста е завършил строителен техникум. Бил е прилежен в училището, проявявал е интелигентност над средното равнище. Тих и скромнен. В училище и в казармата отрицателни прояви не са отбелязани. Веднага след като отслужва войник, идва в София. Постъпва на работа в осемнайсети район на «Ремонтстрой». За една година е представил тридесет и два болнични листа за временна нетрудоспособност — по три дни. Диагноза: ангина акута. Напуснал работа самоволно. Подвизавал се в частното строителство. Елеонора Вълева, хазайката на починалия, твърди, че е бил безукорен в отношенията си: предплащал е наема и една твърда сума за ток и вода. В стаята си не е водил жени, не е събирал компании, живеел е прекалено скромно.

... Под дюшека на пострадалия се намериха две спестовни книжки с влог общо четиридесет и две хиляди лева. Първата вноска е

направена преди пет години. Внасяни са обикновено едри суми — по хиляда, две хиляди лева...

... Връзката му със Стажантчето датира от началото на тази година. Предполага се, че е на користна основа. Спечквания между двамата не са отбелязани. Свидетелката Розалинда Георгиева твърди, че пострадалият я е разпитвал за Стажантчето по време, в което последният не бил у дома си...

Притворих очи и се помъчих да си представя Жоро. Накарах го да проходи по покривите, навъсен и мрачен, заставих го да пристъпи в здрачната гарсоньера на Петранка, да застане в края на пиацата... Искаше ми се да го огледам отвсякъде, да чуя отново гласа му — „Аз може и наистина да съм идиот, но това не ви дава право...“ — за да проумея как е стигнал до абсурдната мисъл да се откаже от самоличността си, от делника си, който му е предлагал толкова изкушения като на всеки красавец. Как е стигнал до невероятното, си решение — да се заличи от списъка на живите в името на един миражен, комфортен живот в бъдещето? Сигурно еднообразието на бита в бащиния му дом, ежедневните ограничения, равнодушието, с което са го посрещали в приятелските компании, са го убедили, че е по-добре да погрее доброволно всичко това, да спечели пари, много пари и да си купи щастливо бъдеще... В сънищата му сигурно са засиявали разкошни апартаменти, сияела е с фасадата си елегантна вила, мъркал е мерцедесът, плющели са платната на яхтата...

Не е искал да се знае нищо за него — нито името, нито родното му място. Сигурно е бил преизпълнен със суеверната убеденост, че ако хората знаят нещо за него, моментално ще му попречат да осъществи намеренията си, че в края на краищата ще му откраднат душата... И кой знае каква сила му е била нужна, за да прикрива всеки ден красотата си, която просто се е хвърляла в очи, с една ужасяваща безличност, да заменя хубавото си рождено име с нищо неказващото Жоро, да приписва на цветущото си здраве болести, а на ловкостта си несръчност и да се търкаля като алтав по стръмните покриви, рискувайки живота си...

Просто е настоявал, бил е готов да се бие за това — да бъде никой, никакъв, да не се интересуват от него. И най-учудващото беше, че до този момент никой не бе го потърсил.

„Наистина ли е платил всичките си задължения? — питах се. — Наистина ли на никого не е нужен?“

Докато обсъждахме плана ми с полковник Кирилов и Кръстанов, им казах: „И все пак — страшно несправедливо е, че са му отнели единствената възможност да се промени, да стане друг.“ — „Едва ли — поусмихна се Кирилов. — Тия чешити не се променят.“ И тогава аз пламнах: „Не мога да разбера този чисто морален скептицизъм... Вярваме на най-различни глупости — машинки и джаджи, създадени от човека, — макар стотици пъти да са ни подвеждали, а на човека, над когото вселената се е трудила стотици хиляди години, не вярваме, че може да устои. Даже се радваме, когато рухне. Ето, казваме си, това се очакваше.“

Знаех си, че срещата ми с родителите на Жоро ще бъде мъчителна. Малката им къщица белееше като пуканка сред кичестите дървета. Всяка фиданка, всяко цвете сякаш току-що беше докоснато от грижлива ръка. Циментовите пътечки, мити наскоро, издъхваха успокоителна хладина...

Посрещна ме вече посмачкан от годините и съсухрен мъж. Усмихна ми се любезно, измервайки ме над очилата си:

— По какъв въпрос?

Показах му картата си, той поклати глава:

— Но него го няма тука — едва се размърдаха устните му.

— Откъде знаете, че пристигам заради сина ви?

— Елате — кимна той, без да ми отговори, и ме поведе към миниатюрната беседчица, в която пряко сила можеха да се разположат двама души. „Тук сигурно играят табла“ — помислих.

— Само по-тихо — предупреди ме мъжът. — Съпругата ми е нещо болнава, не искам да разбере.

— Какво да разбере? — изгледах го.

Мъжът пак не ми отговори, само поклати глава.

— Казах му аз, казвах му — простена. — Както се е литнал, няма да свърши добре...

— Какво знаете за него?

— Нищо — тросна се той. — Нищо... Малко ли е това — да не знаеш нищо за единствения си син?

— Да — казах. — Не е малко... Обажда ли ви се понякога?

— Той ни заряза, другарю! — проплака бащата. — Мрази ни, та не може да ни гледа.

— Защо?

— Все по голямото му бяга окото, а ние сме хора дребни... Каквото можахме, направихме — той разпери ръце. — Гладен не сме го оставили, душата сме си давали за него... Какво иска повече?

От къщата излезе дебела, подпухнала като от сън жена, взе си столче и се заклатушка към нас...

— Веднъж даже ни прокле — тихо ми прошепна бащата. — Като ви е страх да надраснете сянката си, каза, скапете се в нея.

Жената попита за нещо мъжа си с поглед, той кимна едва доловимо, въздъхна, тя рухна върху столчето, заподсмърча.

— Никога ли не сте го търсили? — попитах.

— За какво да го търсим? — вдигна рамене бащата.

— Вижте какво — обади се майката, — ако е правил борчове, да си ги плаща. Ние нямаме.

Извадих спестовните книжки на Жоро и ги хвърлих на масата.

— Ето — казах. — Това е останало от него.

— А той? — надигнаха се хорицата, стопиха ме с погледите си. — Къде е?

Можех ли да им кажа, че единственият им син лежи отдавна в хладилна камера някъде в Медицинска академия вкочанен, вече изсъхнал от студа и че доскоро никой не знаеше кой е и откъде е?

— Трябва да дойдете с мен — изправих се.

Жената се отпусна на столчето, захлупи се в скута си и заплака: — Не искам... Никъде не искам...

Настаних сина си в количката и потеглихме. Когато излизахме от асансьора, се наведох над ухото му:

— Трябва да тръгнеш — казах му. — Трябва да победиш страха си. Хайде, смачкай го... Разбий му мръсната мутра... Бъди мъж!

— Добре де — махна той. — Карай по-бързо, че закъсняхме...

Изтласках го по стръмнината навън.

— Не отлагай! — настоях.

— Като закъснеем — ожесточи се момчето, — ти ще се разправяш с лекарите.

— Виж часовника! — поднесох го пред лицето му. — Имаме толкова време...

— Хубаво! — нави заинатено глава. — Карай, не искам да вися тук да ме гледат.

Облегнах се на количката. Чувствах се уморен, изчерпан.

— И цял живот ще те гледат, сине — рекох му. — Само от това не можеш да се спасиш.

— Добре... Хайде! — опита се да завърти с ръце колелата на количката.

Ала аз я натисках с цялата си тежест. Иво ме изгледа недоумяващ.

— Ти... какво така?

— Почивам си — рекох и отново се наведох над ухото му. — Ти помниш ли как проходи, когато беше бебе?

— Е, как? — поусмихна се той. — Нали съм бил...

— А аз помня — прекъснах го. — Направи го толкова леко и толкова лесно, сякаш си ходил още... в корема на майка ти.

Иво прихна, изгледа ме с любопитство.

— И аз бях до тебе, готов да те хвана, ако залитнеш — продължих. — Сега ти предстои втори път да проходиш. Вярвай ми, аз пак съм до тебе. Все едно че те държа. Тръгни.

Иво се умълча намусен. Втренчи се съсредоточено в земята, сякаш искаше да я пита нещо. Измери с поглед разстоянието, въздъхна

„После ти ще си виновен!“ — поклати глава, оттласна се с всичка сила, оттласна се с ръце и крака и тръгна... Тръгна напористо и бясно, подскачаше като ранено кенгуру — лявото рамо напред, левия крак, дясното рамо напред, десния крак...

На един дъх измина разстоянието. Сякаш слепешком се пребори с него, сломи го. Облегна се на перилата, извърна се.

— Видя ли? — попита задъхан.

— Беше чудесен! — отмаля гласът ми. — Браво!

— Какво браво? — разсърди се той. — Едва не паднах, а ти стоиш...

— Радвай се, че все още мога да стоя — рекох.

Иво прихна. В смеха му екнаха горделиви нотки — бе надвил слабостта си, екнаха нотки на превъзходство. „Я виж ти!“ — бях готов да му се разсърдя, ала поразен от внезапно връхлетялата ме мисъл, добавих кротко в себе си: „Нека! Така трябва... Така е редно.“

Същата заран започнахме да осъществяваме плана.

Марко ни бе предупредил, че в най-скоро време ще имаме повод да приберем Стажантчето. Напоследък между него и спътницата му се завихряли такива скандали, че чак панелният блок скърцал отчаяно със заварките си.

И ето най-сетне часът удари.

Стажантчето и спътницата му — едно червенокосо алкохолизирано същество, известно отдавна на службите ни, които се занимаваха с незаконния трансфер на валута — бяха докарани в районното управление.

Наистина поводът изглеждаше невинен — системно нарушаване на обществения ред.

Няколко дена преди това се бяхме постарали да „модернизираме“ приемната стая на партера: монтирахме в нея високоговорител, боядисахме с бяла боя стъклената ѝ част към коридора, който я разделя от пропуската, така че този, който се намира вътре, да вижда преминаващите само до кръста.

Всичко тръгна според плана ни. Бях възбуден, ръцете ми потрепераха, докато си палех цигарата. Чувствах се просветлен от радостно чувство без име, пееше ми се...

Въведоха Стажантчето и спътницата му в приемната стая. Имахме възможност да ги наблюдаваме. Те се огледаха в празното помещение и седнаха. Изострил лицето си от злоба, настръхнал, Стажантчето ставаше през пет минути, разхождаше се — трескав и невротичен, оглеждаше се, изправен на нокти от нерви. Навярно и язвата започваше да го мъчи.

— Видя ли какво направи? — мърмореше тихо на спътницата си.

— Всичко ще кажа! Всичко ще кажа! — биеше юмруци тя и се надсмиваше гръмогласно на страховете му.

По едно време той не издържа, посегна да я удари и жената мигновено писна. „Хайде сега циркове?“ — намръщих се и кимнах на старшината. Той се надвеси над микрофона.

— Розалия Костова! Розалия Костова! — прогърмя високоговорителят в приемната.

Червенокосата скочи, огледа се като гръмната.

— Да, аз... — произнесе глупашки. — Какво?

— Розалия Костова! — настоя високоговорителят. — Чакат ви...

Втория етаж, осма стая...

Вратата на приемната се отвори автоматично и жената, невярваща на очите си, побърза да се измъкне. Постовият ѝ посочи стълбите.

Стажантчето се опита да я последва, ала вратата хлопна под носа му.

— Егати техниката! — ухили се той подигравателно и смигна срещу високоговорителя.

„Е, да — казах си, — не е японска, но ще си патиш от нея.“ Доловил сякаш заканата ми, Стажантчето седна на пейката и застина. Мозъкът му работеше трескаво, преживяваше нещо, щури гримаси играеха по лицето му — сякаш в момента се надлъгваше с някого. Дълбоки въздишки се изтръгваха от гърдите му, искаше му се отведнъж да издиша притесненията и страховете си.

Отскочих до стаята, в която преди малко се бе качила спътницата му. Заварих я да седи срещу Кънев и да почуква нагло с химикалката по бюрото: „Хайде да се разберем като интелигентни хора!“ — „Пишете, пишете!“ — някак вяло я наставляваше Кънев.

— Какво става тук? — изправих се строго на прага.

— Не иска да пише — кимна към нея Кънев. — Назлъндисва се...

— Така ли? — измерих дамата отвисоко. — Нали знаете, че тука не молим дълго?

— Знам — усмихна се жално тя. — Но какво да пиша?

— Нали ви казах — разсърди се Кънев. — Всичко каквото знаете за любимия си. С какво се е занимавал през последните месеци.

— Хм! — изсумтя презрително тя. — Аз колко работи мога да ви разправа за него...

— Че разправете! — насърчих я.

— Хм! — изсумтя тя. — Най-големият мошеник на София...

— Добре — рекох. — Напишете го... И особено ни интересува какво е правил през нощта на двайсет и седми срещу двайсет и осми

април.

— Чакайте — надигна се тя. — Това... какъв ден беше?

— Вторник срещу сряда — нямаше нужда да разлиствам календара. Тия дни се бяха врязали в паметта ми.

— Точно така — възкликна тя. — Пътувахме до Пампорово. Излъга ме — имало сняг, щели сме да покараме ски.

— И какво друго ви излъга?

— Че има пари. Както винаги...

— Колко дни бяхте в Пампорово?

— Три. Като няма пари. Каза, че си загубил портфейла по пътя. Той и портфейл! Хайде моля ви се...

— В колко часа през нощта заминахте? — приведох се към нея.

— Около полунощ... Вдигна ме направо от бара на „София“. Даже не се отбихме до нас да си взема екипа.

— Бяхте ли се уговорили предварително?

— Да. Аз трябваше да се обадя на някакъв телефон. Казваше, че е важно. После да минем край нас...

— Защо бързахте?

— „Бързахте“ — имитира ме тя, изкикоти се. — Направо издимяхме. Като при евакуация. Едва не катастрофирахме по пътя...

— Но защо?

— Казваше, че станала грешка с резервацията. Ако още тази нощ не сме заемели стаята, щели сме да спим в снега.

— А сняг поне имаше ли? — усмихнах се.

— Е, колкото за един снежен човек.....

— Какъв беше телефонът, на който трябваше да се обадите? И за какво?

— Не знам. Не ми обясни. Само че като дойде да ме вдигне от бара, каза, че нямало нужда... Сам си свършил работата.

— Е, да — въздъхнах. — А сега всичко това го напишете.

— Никога не ми е идело отръки.

— Кое?

— Писането.

— Хайде, хайде! — намигнах ѝ. — Нали сме интелигентни хора. Няма да се излагаме.

— Добре, другарю! — замахна с химикалката тя. — Като за тебе — дадено!

Спуснах се на пропуска. Отсреща Стажантчето се беше излегал демонстративно на пейката: вижте ме, значи, хич не ми пука! А всъщност вече се пукаше по шевовете. Погледнах часовника си. „Дано само тази интелигентна жена не ни забави! — помислих си. — Приятелят ѝ съвсем ще прегрее.“

След десетина минути свалиха показанията ѝ. Писането наистина не ѝ идеше отръки — беше надраскала съвсем неспокойно двайсетина реда без никаква пунктуация, но най-главното, за което бяхме говорили, се съдържаеше в тях. Вдигнах ръка: „Внимание! Започваме!“

Отвън прогърмя мотор на кола, изсвистяха спирачки, оглушително хлопнаха врати. Стажантчето се вторачи в небоядисаната ивица на стъклото. В коридора влезе Марко, облечен с дънковите дрешки на убития. Лицето на Стажантчето се източи, устните му затрепераха. Сега той виждаше до болка познатите му огромни кожени марки с надписи „Левис“. Високоговорителят прогърмя: „Аз може наистина да съм идиот, но това не ви дава право...“

— Нямах думата — троснато се обади старшината.

Стажантчето подскочи, заозърта се като обезумял. „Дано само не припадне!“ — помислих си. Втурна се към зарешетените прозорци, блъсна се в тях, спусна се към вратата. Приведе се бързо, сякаш някой го дръпна, и отново се вторачи в прозрачната ивица на стъклото.

— Коста Леков Гоголешев — докладва гръмко старшината. — Да, от „Пирогов“...

Страшен спазъм разкриви лицето на Стажантчето. Устата му се раззинаха като за нечовешки вик, ала от гърлото му не се изтръгна нито звук. „Аз може наистина да съм идиот, но това не ви дава право...“ — гръмна отново високоговорителят...

— Върви, върви! — „прекъсна го“ добродушно старшината. — Горе те чака приятелчето ти.

Вратите хлопнаха. Екнаха стъпки. Стажантчето хукна край стената, трепереше като от парализа. Беше страшно за гледане. Подтичваше с някаква монотонна, затъпяваща упоритост, като вълк в клетка, и напразно търсеше изход. Спря отново пред решетките, хвана с две ръце стоманените пръчки, дръпна ги силно, ала не рязко, за да не зазвънят, мъчеше се да ги измъкне, бледото му лице потъмня, в усилието си приличаше на щангист. Целият бе се устремил нагоре,

паралитичните тръпки продължаваха да го разтърсват — „Дано не припадне!“, — беше се издължил, ако сега на тавана или край прозорците се отвореше мъничка цепнатинка, той би се промъкнал през нея като червей... Но в тази стая всичко беше плътно затворено.

Той най-сетне изглежда разбра безплодността на усилията си, изтича до вратата, разтърси я.

— Какво става? — лениво се отзова старшината.

— Докога ще ме държите тука? — избухна Стажантчето, превърнал се за миг в олицетворение на възмутения гражданин. — На какво прилича това?

— Спокойно — рече милиционерът и отвори. — Твоят човек е горе...

— Кой човек? — дръпна се Стажантчето.

— Ще го видиш — хвана го подръка старшината. — Да вървим...

Заизкачваха се по стълбите. Стажантчето мятеше крадливи погледи, все още търсеше изход, пътища за бягство, ала за бея точно в този момент по стълбите се тълпяха десетина милиционери, говореха си за нещо, смееха се... Той въздъхна и пое покорно подир съдбата си. Върху физиономията му отново застиваше надменната маска.

Кръстанов го посрещна подчертано учтиво, дори някак тържествено. Покани го да седне. Стажантчето се разположи удобно на стола, метна крак връз крак... Тъкмо бе успял да се поовладее, и двете фотографии върху бюрото привлякоха погледа му. Стисна устни, за да не изпусва. Върху фотографиите личаха опаковките „Фризиум“, а върху тях уголемени и надписани — отпечатъците на Жоро и на Стажантчето. Дотолкова беше погълнат от тях, че не ме забеляза. Аз се бях разположил в ъгъла срещу него. Стажантчето въздъхна — всичко му ставаше ясно.

— Заподозрян сте, че на двайсет и седми срещу двайсет и осми април... — подхвана строго Кръстанов и след като издекламира подходящите си за случая думички, добави свойски: — Уликите са налице, свидетелите също. — Така че съветът ми е — истината и само истината...

Стажантчето кимна.

— Става въпрос за Коста Леков Гоголешев — измери го с очи Кръстанов.

— Не! — скочи Стажантчето. — Само това не! Излишно е! Моля ви...

— Какво е излишно?

— Да ме срещате с него. Ще ме убие! — проплака Стажантчето. — Предупреждавам ви... Ще ме убие пред очите ви. Да не кажете после, че не съм ви предупредил. Аз ще ви разправам всичко.

— Добре, успокойте се — махна му следователят. — Молбата ви се приема.

— Направо ще ме убие — продължаваше да бърби панически Стажантчето. — Той и тогава... Аз действах в самоотбрана. Напълно в законна самоотбрана.

— Добре, говорете... Но пак ви предупреждавам — не извъртайте!

— Моля ви — приведе се услужливо Стажантчето, само дето не добави: „На вашите услуги!“ — Може ли една цигара?

— Заповядайте... Слушам ви.

Стажантчето издуха съсредоточено дима.

— Този Жоро е най-големият мошеник на София — подхвана хрисимо. — Беше решил да си извади медицинско за инвалидност и две-три години хем да се води на работа, за да не го изгонят от столицата, хем да работи частно. Някой му казал, че аз съм освободен от казармата по здравословни причини, че имам връзки сред лекарите и мога да му помогна. Един ден ме помоли за тази услуга. Казах му, че по принцип е възможно, но трябва да бутнем пари на членовете на лекарската комисия. Той вика: „Колко?“ Определих му хиляда лева като начало. А истината беше, че в момента аз бях закъсал...

— Значи знаехте още тогава, че няма да му направите тази услуга? — обади се Кръстанов.

— Че как да му я направя! — вдигна рамене Стажантчето. — Цял взвод доктори, една камара подписи...

— И въпреки това го изнудихте?

— Ами... викам си — като е толкова дявол, защо не... И най-важното — в момента бях закъсал. Възнамерявах по-късно, като се оправя, да върна парите.

— Така... — кимна Кръстанов, само дето не добави: „Тия сме ги чували.“

— Обаче работите ми не потръгнаха. А онзи все ми досаждаше: „Медицинското или парите! Инак — знаеш...“ Заканваше се. За да се измъкна, последния път му поисках паспортните данни — оттогава му знам истинското име — и щукнах. Цял месец се крих. Смятах — забравил ме е. Но той ме спипа пред къщи. Днеска не си ли оправим сметките, казва, ще трябва да си четеш молитвата... И тогава реших да му скроя номер. Мислех си — докато се разправя с милицията, те ще разберат що за птица е и ще го изгонят от София, а на него ще му се изпари желанието да се заяжда с мен.

— И как му скроихте номера? — Кръстанов го погледна с интерес.

— Поканих го на гости. Приготвих вечеря. Казах му, че сме захванали мъчна работа. Два пъти може да не успеем, но на третия... Обясних му, че утре заран ще го водя в една поликлиника на първични прегледи, без тях нищо не става, от тях зависи как ще потръгнат покъсно нещата. „Трябва да изпиеш четири от тия хапчета — му казах. — Стажантчето кимна към фотографираните опаковки «Фризиум», — за да получиш леко увеличение на черния дроб.“

— Вие бяхте ли запознати с действието им? — наклони се към него Кръстанов.

— Разбира се! Аз ги пия вечер, като ме завърти язвата и не мога да заспя... Един приятел ми ги донесе от чужбина.

— Но знаехте ли, че това е силно сънотворно?

— Да. Аз пия по едно-две, направих си сметка, че той може спокойно да изпие четири. И така му казах — четири. Само толкова ли? — попита той. Мислех, че се майтапи. Бях готов да се изнижа веднага щом заспи.

— И какво печелехте с това?

— Бях се уговорил с приятелката си веднага да се обади в милицията. Така и така, в едикой си апартамент свети, чуват се подозрителни шумове, никой не отваря, може би са крадци... И докато ние си пием кафето в Пампорово — бяхме се разбрали с нея веднага да потеглим натам, — Жоро трябваше да ви обясни как се е озовал в апартамента. Бях сигурен, че ще се опита да лъже, ще се обърка, а вие ще разберете, че се е заседял незаконно в София, и ще го изгоните...

— Добре измислено! — Кръстанов го погледна, аз кимнах утвърдително. — Какво стана после?

— Излязох в кухнята, уж да приготвя сандвичите. Бях решил, ако ме повика, да ида при него, а ако не ме повика, ще изчакам да го хване по-яко приспивателното и — беж! Той дълго време не се обаждаше. Реших да сляза до колата, да я стегна за път. Оказа се, че няма бензин. Обиколих няколко бензиностанции. Върнах се след час, час и половина. Заварих това — той кимна към фотографираниите опаковки. — Беше ги изпразнил за по-сигурно. Пипнах го — студен... Уплаших се.

Стажантчето кършеше ръце, бърбеше припадничаво, трудно различавах думите му. А и не напругах слух — по-нататък всичко ми беше известно: туристическите обувки на баща му, чергилото, откраднатата латвия, стръмния склон на Перловската река... От ума ми не излизаше само признанието му, че се е забавил час, час и половина. Смъртта не можеше да настъпи толкова бързо... Изглежда, че и на Кръстанов този факт направи впечатление.

— В колко излязохте за бензин? — попита той.

— Към десет да е било — смотолеви Стажантчето.

— А в колко се върнахте?

— Единайсет, единайсет и половина... По телевизията вървеше последната информационна емисия.

— А как го пренесохте? Някой помагаше ли ви?

— Не. Аз сам... Влачех го.

— Ще разрешите ли? — намесих се.

— Да — кимна Кръстанов.

— Слушайте — приведох се към Стажантчето, — нямате ли усещането, че сте изхвърлили в реката все още жив човек?

— Не! — скочи той, замахна, сякаш да отпъди думите ми. — Мъртъв, мъртъв беше. Съвършено студен, не дишаше.

— Как се убедихте, че не диша?

— Ами как — засуети се Стажантчето, — много просто... Гърдите му не се повдигаха... Беше блед... Мъртъв...

— А сега е жив — срязах го. — И вие нито за миг не се усъмнихте. Как си обяснявате това — беше мъртъв, сега е жив?

— Ами... — вдигна рамене Стажантчето. — Медицината какво ли не прави.

— Медицината все още не е вдигнала някой от гроба — приведох се настървен към него. — За да го спаси, той е трябвало да

бъде мъничко жив, разбирате ли?

— Е, да... Стажантчето вдигаше усърдно рамене като малоумен.

— Петков! — опита се да ме вразуми следователят.

Ала аз не се и обърнах към него, знаех какво ще ми каже.

— Изхвърлили сте го жив — процедих в лицето на Стажантчето.

— Само и само да не е в дома ви... Да не стане скандал, да си нямате неприятности... По-далече от вас, там — в реката, пък каквото ще да става с него. Жив! — изкрещях. — Чувате ли, жив...

— Неее — надигна се Стажантчето.

— Петков, ще бъда принуден... — надигна се и следователят.

Затворих очи, за да не ги гледам...

„Сега започва голямата препирня“, помислих си, голямото надприказване. Жив или мъртъв човек е изхвърлил в реката? Утре ще се намесят експертите, консултантите ни по медицина, след тях идва ред на адвокатите — „Жив или мъртъв? Жив или мъртъв?“ Последни като най-тежки ще се намесят връзкарите — „Какъв пройохода само е бил загиналият!“ И после — „Жив или мъртъв?“ — ще се появят съображения на ниво... А един човек просто няма да го има. Един млад човек... Беззащитен, понеже отсъства...

— Петков! — подвикна ми загрижено следователят.

Изправих се, прекосих слепешком кабинета, хвърлих се срещу вратата, едва не я изкъртих и с ярост я хласнах зад себе си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.